

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

Морски
деца

1900

ПРИКАЗКИ отъ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Издава Ст. Атанасовъ - София

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ
ПРЕРАЗКАЗАНИ ОТЪ НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

№ 23

МОРСКИ ДЕЦА

НЕГЪРСКИ И ДРУГИ ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ — СОФИЯ
ул. Неофитъ Рилски, 36

ИЗДАНИЕ ОТЪ ПЪРВОТО ИЗДАНИЕ
ИЗДАНИЕ ОТЪ ПЪРВОТО ИЗДАНИЕ

МАРИЯ ДИКА

ИЗДАНИЕ ОТЪ ПЪРВОТО ИЗДАНИЕ

ИЗДАНИЕ ОТЪ ПЪРВОТО ИЗДАНИЕ

Печатница С. М. Стайковъ — София

Морски деца

(английска приказка)

Чарлз Кингсли

Имало едно време едно момченце, което се казвало Томъ. То било сираче. Прибралъ го единъ коминочистачъ, по име Гримсъ, да го отгледа. Той се не грижелъ много за него. Томъ си останалъ просто момче, което не знае ни да пише, ни да чете, защото нѣмало кой да го научи. Никой не му казвалъ добра дума. Нѣмало кой да го научи дори да се моли, както правятъ децата сутринъ и вечеръ. Никой му никога не говорилъ за дѣда Господа, за ангелитѣ и за малкия Иисусъ.

Томъ знаелъ само да плаче и да се смѣе.

Той плачелъ, колчемъ го накаратъ да се покатери по високитѣ черни комини отвътре, дето си издрасквалъ колѣнетѣ и лактитѣ. Плачелъ още, когато му влѣзатъ сажди въ очитѣ, когато Гримсъ го набие и когато си не дояде.

Но той се и смѣлъ. Смѣлъ се, когато играе съ връстницитѣ си и когато вечеръ заспи уморенъ. Смѣлъ се той и когато замѣря съ камъчета по нозетѣ на конетѣ, които минаватъ по пѣтя, както правятъ лошитѣ деца. Томъ не билъ лошо момче, но нѣмало кой да го научи на добро.

Веднѣжъ единъ слуга влѣзълъ въ двора, дето живѣлъ Томъ, извикалъ го отдалечъ и запиталъ, кжде живѣе коминочистачътъ Гримсъ.

— Тукъ живѣе, — отвърналъ Томъ. — Азъ съмъ чиракъ на господинъ Гримса.

— Кажи му тогава да дойде още утре заранъ, да изчисти коминитѣ въ нашия чифликъ.

Слугата разправилъ на момчето, кжде е чифликътъ на господаря му, завъртѣлъ се на петъ и си отишълъ.

Гримсъ се зарадвалъ много, че го викатъ на работа у богаташа-чифликчия. Рано-рано на другата за-

ранъ [той тръгналъ съ момчето на пжтъ. Чифликътъ билъ доста далеко. Гримсъ яздѣлъ на магаре, а Томъ вървѣлъ следъ него пеша и носѣлъ четкитѣ. Тѣ минали едно село, дето живѣли рудокопачи, после излѣзли на широко поле и поели прашния пжтъ.

Като повървѣли, настигнали една бедна бабичка, която едвамъ вървѣла отъ старостъ и умора. Тя носила на гърба си вързопъ. Гримсъ я съжалилъ и се спрѣлъ. па ѝ рекълъ:

— Тоя пжтъ не е за слаби нозе, като твоитѣ. Я се качи отзадъ на магарето ми!

— Но бабичката се не съгласила.

— Много ти благодаря, — казала тя. — И ти си доста тежъкъ, па и азъ не съмъ лека, а магарето ми се вижда слабо и уморено. По-добре ще ми е да вървя съ момченцето ти.

— Както щешъ, — измърморилъ коминочистачтъ и шибналъ магарето, па си запушилъ лулата.

Бабата тръгнала съ малкия Томъ и му заприказвала. Тя го разпитала, кждѣ живѣе, що прави, съ кои деца се събира да играе. Питала го и още за много други нѣща. Томъ си казалъ на ума, че не е срещалъ до тогава толкова любезна и добра жена.

Както вървѣли, и момчето запитало бабичката, де живѣе. Тя му отвърнала, че живѣе далече, много надалекъ отъ онова мѣсто, чакъ на морския брѣгъ. Томъ не билъ виждалъ море.

— На що прилича морето? — попиталъ той.

— Прилича на палаво дете, — отвърнала бабата. — Презъ зимнитѣ нощи гърми, реве и се блѣска о скалитѣ, а презъ яснитѣ лѣтни дни е толкова спокойно, че и малкитѣ деца могатъ да се къпатъ и да играятъ въ неговитѣ вълни.

Приказвайки си, тѣ стигнали до едно бърдо. Тамъ имало изворъ. Бистрата студена вода бликала и шуртѣла. Гримсъ се спрѣлъ. Той слѣзълъ отъ магарето и прескочилъ низката стена, що отдѣляла извора отъ пжтя. Сетне колѣничилъ и си потопилъ грозната глава въ водата.

Презъ това време Томъ побързалъ да си набере цвѣтя, докле не е тръгналъ господартъ му. Бабата му помогнала и му показала, какъ да си свие китка. По едно време момчето се изведнѣжъ спрѣло и загледало

господаря си съ голѣма почуда: то забележило, че Гримсъ има намѣрение да се мие. . . .

Когато коминочистачътъ се измилъ и си отърсилъ ушитѣ отъ водата, Томъ му рекълъ:

— Пръвъ пжтъ те виждамъ, че правишъ това, господарю!

— И нѣма да ме видишъ вече втори пжтъ, — казалъ Гримсъ. — Да не мислишъ, че го правя за чистота? Азъ се измихъ, за да се разхладя.

— И на мене се иска да си топна главата въ тая бистра вода, — рекло момчето съ въздишка. — Много горещо ми е. Бива ли?

— Тъй зеръ! — викналъ Гримсъ. — Ти само гледашъ, какво ще направя, за да го повторишъ. Потрѣбвало ти е да се миешъ! Не виждашъ ли, колко е бистра водата? Ще я размѣтишъ.

Но Томъ не искалъ да чува, що му говорятъ. Той припналъ къмъ извора и си потопилъ лицето въ водата. Станало му прохладно и приятно. Ала ядосаниятъ Гримсъ се хвърлилъ върху него и почналъ да му се кара, да го дърпа и бие съ песници.

— Нѣмашъ ли срамъ, Гримсе? — викнала бабата, която стоела отвъдъ стената и глѣдала всичко това. — Не те ли е грѣхъ да биешъ клетото дете?

— Нѣмамъ срамъ и никога не съмъ ималъ, — викналъ коминочистачътъ, като продължавалъ да бие Тома. — А ти се махни: недей се мѣси въ чужди работи!

— Право каза, — рекла бабата. — Ти никога не си ималъ срамъ. Ако се бѣше поне малко засрамиръ отъ себе си, отдавна щѣше да се върнешъ въ родното си село.

— Кой ти е казалъ, че съмъ отъ село? — изви-
калъ Гримсъ и погледналъ зловѣщо бабата?

Но той се престорилъ да бие Тома.

— Знамъ азъ, — рекла бабата. — Всичко знамъ и за тебе и за онова, що си извършилъ. Ако още веднѣжъ дръзнешъ да биешъ това момче, всичко ще изкажа.

Гримсъ се поукротилъ. Той се качилъ мълчаливо на магарето си.

— Чакай! — викнала бабата следъ него. — Има да кажа още по една дума тебе и на момчето, защото

нѣма да ме видите вече, докле се не свърши всичко. Запомнете ми добре думитѣ: който иска да бжде чистъ, чистъ ще бжде, а който иска да си остане мръсенъ, и морето не ще може да го измие. Сега си вървете: на добъръ ви часъ!

Тя се обърнала и тръгнала презъ ливадитѣ. Гримсъ скочилъ ядосанъ отъ магарето и се затекъмъ следъ нея да я догони. Ала като стигналъ до ливадата и погледналъ, не видѣлъ бабата никжде: сякашъ потънала подземи.

Тогава коминочистачътъ се върналъ, яхналъ магарето, натѣпкалъ си отново лулата, запалилъ я и шибналъ добичето. Презъ цѣлия пжтъ той не казалъ на момчето нищо.

Стигнали до чифлика. Висока решетка заграждала имението на богаташа. Гримсъ и Томъ, разбира се, не влѣзли презъ главната врата, направено отъ ковано желѣзо, а заобиколили и стигнали до входа за слугитѣ, кждѣто видѣли малка вратичка. Спрѣли се и потропали. Единъ отъ слугитѣ, който миелъ сждоветѣ, имъ отворилъ. Той билъ сънливъ и се прозѣвалъ.

Влѣзли въ широкъ коридоръ. Тамъ ги посрещнала икономката на богаташа, която поржчала на Гримса да пази, да не би да счупи нѣкой предметъ или да изцапа нѣщо. Дълго приказвала тя. Коминочистачътъ слушалъ внимателно и току казалъ тихо на своя чиракъ:

— Чувашъ ли? Запомни добре всичко това, което казва госпожата!

Като си отишла икономката, Гримсъ тласналъ момчето и му посочилъ комина.

— Хайде качвай се: що чакашъ? — викналъ му той.

Но на Тома се не искало да се качи. Коминътъ билъ високъ и опасенъ. Момчето стоело потривало се и разглеждало многото покжщнина наоколо: то не било виждало до тогава толкова предмети, събрани на едно мѣсто. Но Гримсъ го ритналъ и то се пхнало въ комина.

Томъ почналъ да се катери. Въ стаята останала една слугиня, за да наглежда сребърнитѣ сждове — да не би коминочистачътъ и момчето му да ги откраднатъ.

Чифликътъ билъ голѣмъ. Сума комини изчистилъ Томъ тоя день. Той стигналъ най-сетне до последния и слѣзълъ. Но той сбъркалъ комина: вмѣсто да се пѣхне въ оня, презъ който билъ се качилъ, той се пѣхналъ въ другъ. За свое голѣмо очудване, момчето се озовало следъ малко въ незапаленото огнище на една спалня. Но каква спалня? Най-хубавата, каквато не билъ виждалъ презъ цѣлия си животъ Томъ: чиста, свѣтла и наредена като за Великдень.

Както гледалъ очудено наоколо си, Томъ погледналъ къмъ леглото и спрѣлъ дѣха си отъ изненада.

Подъ бѣлата покривка на това легло се било проснало едно хубаво момиче, много хубаво, най-хубавото отъ всички момичета на свѣта. Поне тѣй се сторило на малкия Томъ. То спѣло, отпуснало главица на бѣлоснѣжната възглавкѣ. Бузитѣ му били току-речи тѣй бѣли, както и възглавницата, а косата му приличала на дълга златна сѣрма, разпилѣна около главата му. То изглеждало да е горе-долу връстница на Тома, дори било като че ли година-две по-голѣмо отъ него. Но Томъ и не мислѣлъ за тая дреболия. Той виждалъ, само прозрачната кожа и златистата коса на момичето.

Томъ се питалъ, дали е наистина живо, или е нѣкоя отъ ония голѣми вѣсѣчни кукли, каквито билъ виждалъ прецъ Коледа и Великдень по стѣкленитѣ лавици на богатитѣ магазини. Но той го видѣлъ, че диша, и отъ това разбралъ, че е живо. И, цѣлъ унесенъ, Томъ продължавалъ да го гледа неподвижно и втречено, сякашъ момичето е ангелъ, слѣзълъ отъ небето.

Изведнѣжъ, като си обѣрналъ главата, той забелязалъ едно черно дяволче — парцаливо, съ кръвясали очи, съ блѣскави бѣли зѣби, Томъ се извѣрналъ ядосано къмъ него и позналъ своя образъ, отразенъ въ едно толкова голѣмо огледало, каквото не билъ виждалъ до тогава.

И Томъ за прѣвъ пѣтъ презъ живота си разбралъ, че е мръсенъ. Той се заплакалъ и разхълцалъ отъ мъка и срамъ. Сетне се завѣртѣлъ за да избѣга бързешкомъ въ комина и да се скрие тамъ. Но въ бързането си съборилъ решетката на огнището и машата паднала съ толкова голѣмъ тресѣкъ, сякашъ десетъ

хиляди бѣсни кучета сж помъкнали десетъ хиляди котела, що имъ е навързалъ нѣкой на опашкитѣ.

Като чуло тоя гърмежъ, бѣлото момиченце отведнѣжъ скочило и се изправило на леглото си. То съзрѣло Тома и се разпищѣло; да го чуелъ нѣкой, щѣлъ да си помисли, че крѣщи паунъ. И наистина, писъцитѣ се разнесли по цѣлата кѣща и всички ги чули. Отъ съседната стая се притекла една дебела стара дойка. Тя видѣла Тома, проснатъ наземи, посрѣдъ съборената решетка: той се билъ спъналъ и падналъ.

Коминочистачето усѣтило, че нѣчия силна ржка го хваща и изправя. Той се отгървалъ отъ ржката на юначната жена, като ѝ я захапалъ съ зжби. Сетне въ единъ мигъ прекосилъ стаята, покачилъ се на прозореца и скочилъ отъ тамъ.

Той се не ударилъ много силно, макаръ че се хвърлилъ презъ прозореца, безъ да му мисли. Тъкмо подъ прозореца растѣло дърво, чиито бѣли и мизирливи цвѣтове образували китки, голѣми — току речи колкото главата на Тома. Той скочилъ право на дървото и се спусналъ по него, като котка. После преминалъ градинската морава, прехвърлилъ се презъ високата желѣзна ограда, затичалъ се край градината и се запжтилъ къмъ гората.

А старата дебела дойка, наведена надъ прозореца продължавала да крѣщи отчаяно, като махала ржцѣ:
— Крадци! Убийци! Разбойници!

Градинарътъ, както косѣлъ въ една широка леха на градината, захвърлилъ косата и се спусналъ да гони Томъ.

Млѣкарката, която биела млѣко, за да получи масло, чула врѣвата. Тя оставила бучката и буталото и се затичала да гони Тома.

Слугата-коняръ дочулъ отъ обора писъцитѣ на дойката и крѣсъка на млѣкарката. Той пуствалъ коня, който тимарѣлъ, и се затекълъ сжщо да гони Томъ.

Стариятъ надзирателъ на работницитѣ, който се билъ току-що върналъ отъ нивята, и клинкалъ бавно съ коня си, отведнѣжъ слѣзълъ, бързешкомъ отворилъ градинскитѣ врата и се впусналъ да гони Томъ.

Гримсъ изгърсилъ човала съ сажди на двора, поспанъ отъ скоро съ пѣсъкъ, и омърсилъ всичко на-

около. Гримсъ тичешкомъ излѣзълъ отъ дворната врата и се затекълъ следъ другитѣ да гони Томъ.

Бабата, която Гримсъ и Томъ настигнали по пѣтя, се била запжтила право къмъ кѣщата — да проси милостиня. И тя захвърлила веднага своя вързопъ, па се спустнала сѣщо да гони бѣгащия Томъ.

А Томъ тичалъ ли, тичалъ презъ градината съ боситѣ си крачка. Той приличалъ на мъничка черна горила, която бѣга да се скрие въ гората.

Разбира се отъ само себе си, защо Томъ искалъ да се добере до гората: той желяелъ да се скрие, защото не знаелъ, що ще му направятъ ония, които го гонятъ. Но щомъ стигналъ тамъ, той разбралъ, че гората е нѣщо съвсѣмъ различно отъ онова, което очаквалъ да види. Влѣзе ли човѣкъ въ нея, много мжно е вече да излѣзе отъ тамъ.

И може би Томъ никога не би успѣлъ да излѣзе отъ гората, ако си не билъ чукналъ изведнѣжъ главата о една стена. Той се досѣтилъ, че отвѣдъ тая стена ще може да се укрие пѣ-сигурно, отколкото между дърветата. Томъ се покатерилъ по нея, като нѣкоя катерица, и се прехвърлилъ отъ другата ѣ страна.

Ето че момчето се отзовало въ широкитѣ степи, дето живѣятъ глухари (диви пѣтли) Предъ очитѣ му се открило безкрайно пространство, обрасло съ твърда висока трѣва и диви метли и покрито съ канари и трапища, които продължавали, додето стига погледътъ на човѣка — чакъ до тамъ отдѣто начева небето.

Но Томъ билъ хитро момче.

Той завилъ веднага на лѣво и миналъ тичешкомъ край стената повече отъ единъ километъръ. Това направилъ той, разбира се, за да не уловятъ следитѣ му ония, които го гонѣли. Скоро той чулъ виковетѣ имъ въ гората. Тѣ се лугали между дърветата, провиквали се, търсѣли се по име. На Томъ станало весело. Той почналъ да се слѣе.

— Тукъ тѣ не могатъ ме намѣри никога, — си казалъ той.

Но бабата предугадила хитринитѣ на Томъ. Тя прескочила стената тъкмо тамъ, дето я прескочилъ преди нея той, и тръгнала по диритѣ му. Той я не виждалъ. Не чувалъ ѣ стѣпкитѣ ѣ, защото тя вървѣла много тихо.

Момчето продължавало да върви. То бързало. А горещината го зашеметявала. Струвало му се, че чува звънъ отъ камбани въ далечнната.

На една височинка Томъ се спрѣлъ за мигъ, огледалъ се наоколо и си казалъ:

Я вижъ ти, колко билъ свѣтътъ!

И наистина било тъй. Отъ върха на бърдото, дето се билъ покачилъ, Томъ видѣлъ... та какво ли не виждалъ той?

Вдѣсно отъ себе си Томъ виждалъ равнища, обрасли съ трѣва и диви метли, и тукъ-таме могили, които ставали все пò-бледни, колкото се отива къмъ кржгозора, съвсемъ сини подъ синьото небе. Ямитѣ между тѣхъ изглеждали като езера. А тъкмо предъ Томъ, между два склона, обрасли съ низки храсти, се простирала котловина, която му се сторила толкова хубава, че той решилъ да отиде тамъ.

Долината била обрасла съ дървета. На нѣколко стотинъ крачки предъ себе си Томъ забелязалъ потокъ; водата му блестѣла, като платно отъ сребърна сърма.

Ахъ, само да стигна веднъжъ до тоя потокъ! На Томъ било много горещо: цѣлъ билъ въ огънь. Искало му се да се изжпе.

А пъкъ досамъ потока той съгледалъ покрива на една хижа и нѣкаква градинка, раздѣлена на лехи. Лехитѣ били засадени съ цвѣтя, надъ които се издигали овощни дървета. Томъ видѣлъ, че въ тая градинка се движи нѣкакво червено петно, — мъничко, колкото муха.

Като се вгледалъ пò-внимателно, Томъ видѣлъ, че петното е жена, облѣчена въ червена дреха.

— Ахъ, рекълъ си малкиятъ коминочистачъ, — може тая селянка да ми даде да се нахраня.

Момчето почнало да слиза по посока къмъ червеното петно и не видѣло, че бабата го следва отъ близо.

Томъ слѣзълъ по бърдото.

Най-после той стигналъ до брѣга на единъ потокъ, дето растѣли хубави дръвчета. Презъ листовината имъ той видѣлъ, какъ бистрата вода блѣщука съ ромолъ по бѣлитѣ камъчета.

Момчето продължило пжтя си, като залитало отъ гладъ, жажда и умора, и стигнало до една низка стена, която прескочило. Тогава излѣзло на нѣкакъвъ пжть и тръгнало къмъ вратата на хижата, по която били попълзѣли трендафили и скребъри.

Вратата била полуоткрѣхната. Томъ погледналъ презъ нея. Но той се не осмѣлявалъ да влѣзе, понеже го било страхъ.

До високото огнище седѣла една добродушна и милувидна стара госпожа. При нозитѣ ѝ мъркалъ, свитъ на кълбо, голѣмъ бѣлъ котакъ — толкова едъръ и старъ, че изглеждало да е дѣдо на всички котки и котаци по свѣта. А срещу госпожата били насѣдали на два чина тринадесетъ-четирнадесетъ дечица. Всички тѣ били чистички, пълнички и румени. И всички си учили азбуката отъ букварчетата.

— Кой си ти и що искашъ? — попитала госпожата Томъ. — Коминочистачъ! Върви си! Не ми трѣбватъ коминочистачи. Не ги обичамъ.

— Водица! За Бога, малко водица! — почналъ да се моли Томъ, който премалнѣвалъ отъ жажда.

— Вода ли? Малко е вода въ рѣката! Иди се напий! — рекла жената.

— Нѣмамъ сили да отида до тамъ, — изпъшкалъ Томъ. — Умирамъ отъ гладъ и жажда.

При тия думи момчето паднало на прага и си опрѣло главата на перваза.

Старата жена го погледала презъ очилата си цѣла минута, две минути, три минути.

А после рекла:

— Това дете ще да е, навѣрно, болно. Какво пкъкъ най-сетне? И коминочистачъ да е, и да не е, детето си е все дете.

— Водица! — прошъпналъ отново Томъ съ отпадналъ гласецъ.

— Боже, прости ме, че се отнесохъ жестоко къмъ това момче! — рекла госпожата, снела си очилата, скочила и се приближила къмъ Тома.

— Водата не ще ти помогне, — рекла тя. — Млѣко ще ти донеса.

Тя се затекла бързешкомъ въ съседната стая и и донесла отъ тамъ чаша млѣко и кжсче хлѣбъ.

Томъ изпилъ наведнѣжъ млѣкото и си вдигналъ главата.

— Отде идешъ? — попитала жената.

— Ида чакъ изотвждъ онова бърдо, — рекълъ Томъ, като посочилъ височината, отъ която билъ слѣзълъ малко преди това.

— Право ли казвашъ? Да не лъжешъ?

— Защо ще лъжа? — рекълъ Томъ.

— Не щешъ ли хлѣбъ?

— Не мога да ямъ, макаръ че преди малко ми се струваше, че съмъ гладенъ.

— Хлѣбътъ е вкусенъ. Сама съмъ го мѣсила. Хапни си!

— Не ми се яде, — казалъ Томъ, като си навелъ главата.

Малко следъ това попиталъ:

— Недѣля ли е днесъ?

— Съвсемъ не. Защо ти се струва, че е недѣля?

— Чувамъ, че камбанитѣ биятъ силно, много силно . . .

— Господи Боже! — извикала госпожата. — Това дете е болно. Ела подире ми: азъ ще те наглася нѣкждѣ. Да бѣше малко по-чистъ, щѣхъ да те сложа на моето легло. Но пакъ ще наредимъ нѣщо. Хайде ставай!

Момчето се опитало да стане, но било много отслабнало: Виелъ му се свѣтъ. Жената трѣбвало да го подигне и го поведе.

Тя го сложила въ плѣвника, на мекото сѣно, което миришело на хубаво. Покрила го съ една вехта черга. После му поржчала да спи, та да си почине отъ отъ дългия пѣтъ.

— Следъ единъ часъ ще дойда, когато се свърши училището, — рекла тя. — Ти си поспи!

И госпожата се върнала въ своята стая, убедена че Томъ ще заспи веднага.

Но Томъ не заспалъ. Той се трѣшкалъ на леглото, въртѣлъ се и се обръщалъ всѣки мигъ. Толкова горещо му било, че страшно много искалъ да се изкѣпе въ потока, за да се разхлади. Главата го болѣла. Струвало му се, че ще му мине, ако се изкѣпе.

И той се изведнѣжъ озовалъ всрѣдъ полето, от-

вждъ пжтя, досамъ рѣката. Презъ всичкото време той си повтарялъ тихичко:

— Трѣбва да бжда чистъ, трѣбва да бжда съвсемъ чистъ . . .

Томъ билъ стигналъ до рѣката, безъ да се помни — ни буденъ ни заспалъ. Потопилъ си прѣститѣ въ водата и усѣтилъ, че тя е студена и приятна, много приятна, до блаженство приятна.

И той си казалъ:

— Иска ми се да бжда риба. Много ми се плува въ тая бистра вода. Иска ми се да бжда чистъ, иска ми се да бжда съвсемъ чистъ . . .

Момчето се съблѣкло на бързо и се потопило въ водата. Нозетѣ му били възпалени и натъртени. Станало му много приятно. И колкото повече навли-зало въ водата, толкова по-силно биели въ ушитѣ му църковнитѣ камбани.

— О, — рекълъ си Томъ, — трѣбва да се изкжпя колкото се може по-скоро. Камбанитѣ звънятъ сега много силно, ала скоро ще спратъ. Тогава вратата ще се затворятъ и азъ не ще мога вече да влѣза въ църквата.

Тѣй говорѣлъ той, защото — както се досѣщате — го било втрѣсло, та блънувалъ.

А презъ всичкото време, докле ставало това, той не билъ забележилъ бабата — оная баба, която вървѣла съ него по пжтя и му разказвала за морето. Тя го била изпреварила.

Малко преди да дойде Томъ, тя се била гурнала въ бистрата прохладна вода. Забрадката и роклата ѝ се свлекли отъ снагата ѝ, та потокътъ ги отнесълъ. Зелени водорасли се залепили въ ржката и нозетѣ ѝ, бѣли водни рози се сплели на вѣнецъ надъ главата ѝ, а русалкитѣ изплували до повърхността и я повлѣкли къмъ дѣното на рѣката. Защото тя била царица на всички русалки.

— Кжде се бави толкова време? — запитали я тѣ.

— Стоехъ до възглавѣето на болнитѣ да облегчавамъ мжкитѣ имъ, като имъ пришѣпвахъ сладки сѣнища. Отваряхъ на широко прозорцитѣ на хижитѣ за да излѣзе отъ тамъ развалениятъ въздухъ. Правѣхъ всичко, що мога, за да бжде по-добре на ония, които не могатъ сами да си помогнатъ. Но малко успѣхъ да

сторя, па и за да го сторя, трѣбваше да страдамъ много. Най-доброто е че ви доведохъ братче. Направихъ всичко, що можехъ за да ви доведе здраво и читаво.

Тогава всички русалки почнали да подскачатъ отъ радостъ.

— Ще си имаме ново братче, ново братче! — развикали се тѣ.

— Само едно ще ви кажа, — подъела Водната царица. — Тя не бива за сега ни да вижда, ни да ви знае и познава, то е още диваче и прилича на нѣкое малко животно, останало безъ родители. Нека го учатъ животнитѣ. Вие не бива ни да играете съ него, ни да му говорите, ни дори да му се мѣркате предъ очитѣ. Само го закриляйте — да му се не случи нѣщо лошо.

Русалкитѣ се натъжили, като разбрали, че имъ се забранява да си играятъ съ новото братче. Но тѣ не казали нищо, защото се винаги покорявали на своята царица.

И Водната царица заплувала надолу, по рѣката. Следъ нея плувнали русалкитѣ: тѣ я придружавали навсѣкжде, защото я много обичали.

Томъ, разбира се, не е чулъ разговора на русалкитѣ. Той ги дори и не видѣлъ. Защото — като нирналъ въ потока — сторило му се, че се разтапя въ водата: толкова приятно му станало. И Томъ заспалъ дълбоко: заспалъ най-дълбокия, най-хубавия и най-приятенъ сънъ, какъвто му се случвало да спи презъ живота си.

На пладне, щомъ се свършило училището, добрата госпожа отишла въ плевника — да види, нѣма ли нужда отъ нѣщо закрилникъ ѝ. Но Томъ билъ изчезналъ. И тя се върнала въ стаята си, като си мърморѣла, че момченцето се подиграмо съ нея: излъгало я е, престорило се е на болно, а после е избѣгало.

Ала на другия день тя разбрала, че се е излъгала. Чифликчията и ратаитѣ му, които били познали момчето, тичали, тичали, докле капнали отъ умора. Тѣ изгубили следитѣ му. Върнали се въ кѣщи съвсемъ обезсърдени.

А когато старата дойка разказала подробно случката и Ели (малкото момиче, облѣчено на бѣло) казала, що е видѣла, тѣ се засрамили, защото разбрали, че сж

гонили не крадци или убийци, а едно изплашено момче-коминочистачъ.

Тогава чифликчията поржчалъ на Гримса да се върне у дома си.

— Твоятъ чиракъ, — рекълъ той, — навърно е избѣгалъ въ града и се е скрилъ у васъ.

Но до вечерята момчето се не върнало при господаря си. Тогава Гримсъ отишелъ въ участъка и помолилъ да потърсятъ чирака му. Но никой не можалъ да го намѣри: не били дори и чували за него.

На другия день коминочистачътъ се върналъ въ чифлика, доста навжсенъ. Но когато стигналъ тамъ, богаташътъ, който билъ добъръ човѣкъ, отдавна билъ тръгналъ да търси момчето, отвждъ долините, отвждъ полетата, Той цѣла нощъ не можалъ да мигне отъ тревога. На сутринята казалъ на жена си:

— Това дете трѣбва да се е залутало въ горичката, гдето живѣятъ глухари, и ще да се изгубило нѣкъде тамъ.

Той тръгналъ още не съмнало, като яхналъ коня, съ който ходѣлъ на ловъ. Съ себе си той повелъ слуги, ловци и пждари и едно полицейско куче, Тѣ отвели кучето на онова мѣсто, отдето Томъ билъ навлѣзълъ въ гората. Копоятъ надалъ силенъ лай и се затичвалъ бързо къмъ мѣстото, кждето момчето било прекрачило презъ стената. Тѣ съборили стената и минали оттатъкъ. Умното куче ги повело презъ дивитѣ метли и голитѣ бърда — стѣпка по стѣпка, много бавно, като вървѣло по следитѣ на Тома.

Тѣй тѣ стигнали до училището на бабичката. Всички деца настаняли да видятъ, що става. Излѣзла и учителката.

— Минавало ли е оттукъ нѣкакво момченце, коминочистаче? — запиталъ богаташътъ. — Да ли сте го виждали?

— О, добрички ми господине, — казала учителката — то бѣше при насъ, клетото. Нѣщо лошо ли е сторило, та го гоните? Обещайте ми, че ще му простите — азъ ще ви кажа, кжде е.

— О, не, добра госпожо, — казалъ чифликчията. — Отъ дома сж го изпждили по погрѣшка. То се е уплашило. Та е побѣгнало. Кучето му намѣри дирята чакъ до върха на оная могила.

— Та тогава клетото дете не ме е лъгало: то ми е казало самата истина!

И старата учителка разказала на богатата всичко.

— Пуснете кучето да намъри дирята на момчето! — заповѣдалъ чифликчията.

Копоятъ открилъ следитѣ на Тома. Той тръгналъ къмъ рѣката и заскачалъ, като се спрѣлъ на едно мѣсто, подъ дърветата. Тамъ намърили дрехитѣ на момчето, закачени на единъ клонъ. И всички разбрали, що е станало.

Ами Томъ?

Ахъ, че тъкмо сега започва най-чудната часть на тая приказка!

Когато се пробудилъ, Томъ се намърилъ, че плува насамъ-натамъ низъ рѣката. Той се билъ много смалилъ. На ръстъ билъ около една педя, а на раменетѣ му били израсли две перки, сѣщо като на риба.

Ето що се било случило съ него.

Русалкитѣ го превърнали на морско дете. Той билъ съвсемъ чистъ и на душата му било весело. А чистъ билъ, защото русалкитѣ го били изжпали толкова добре, че му махнали не само саждитѣ, съ които билъ изцапанъ, а и цѣлата обвивка. И тогава онова, що било наистана хубавото момче Томъ, се освободило отъ тежката обвивка и заплувало радостно по рѣката.

И тъй, Томъ станалъ водно момче. Това му било много приятно. Но той станалъ чистъ, което му било още по-приятно.

Той си дори и не спомнялъ, че е билъ нѣкога мръсенъ. Не си спомнялъ мжкитѣ, глада, боя, ругатнитѣ на Гримса. Не си спомнялъ, че се екатерилъ по чернитѣ комини, пълни съ сажди. Когато се пробудилъ отъ своя сладъкъ сънь, той билъ съвсемъ забравилъ господаря си, чифлика, бѣлото момиче, съ една дума — всичко, що билъ прекаралъ въ по-раншния си животъ. Забравилъ билъ и всички лоши и неприлични думи, каквито билъ научилъ отъ Гримса и отъ уличнитѣ момчета, съ които играелъ.

Трѣбва да ви кажа, че всички животни, които живѣятъ въ водата, сж надарени съ говоръ, както си говорятъ помежду си конетѣ, кучетата, кравитѣ и птицитѣ. Томъ скоро научилъ езика на воднитѣ животни:

той почналъ да разбира, що си приказватъ, и да имъ говори тъй, че и тѣ да го разбиратъ.

Но Томъ билъ немирень и малко жестокъ.

Веднѣжъ той доплувалъ по потока до едно езерце съ мънички пѣстървчета. Той почналъ да ги закача и се заопитвалъ да ги хване. Но тѣ се изплѣзвали измежду прѣститѣ му и отъ страхъ подскачали чакъ надъ водата.

На Тома станало много неприятно, че не може да си намѣри другарчета, но вината била негова. Като продължилъ да плува, той стигналъ до едно плитко мѣсто. Тамъ видѣлъ едно чудновато животно, два пѣти по-малко отъ него, сбрѣчкано и грозно. То имало шесть крака, огрменъ коремъ и много смѣшна глава — съ две едри очи, които свѣтѣли, като електрически лампички. А лицето му приличало на магарешко.

Това животно било какавида на водно конче. То си лежело спокойно, сякашъ очаква нѣщо. Разбира се, то не чакало Тома, защото и не знаело, че въ рѣката има морско дете по име Томъ.

— Охохоооо! — извикалъ му Томъ, като го видѣлъ. — Ти си, приятельо, право да ти кажа, наистина много грозень! По-грозно нѣщо отъ тебе не съмъ виждалъ.

И ето, че той почналъ да се криви и подиграва на какавидата. Понеже билъ невѣзпитано момче, почналъ да ѝ вади прякори.

Но изведнѣжъ магарешкото лице на какавидата се отдѣлило, както се отдѣля маска, що си е сложилъ нѣкой човѣкъ презъ Сирница. Показала се дълга рѣжка съ щипки на края. Тия щипки хванали носа на Тома и го стиснали много силно.

— Ай, ай! Пусни ме, бе! — изпищѣлъ Томъ, като се изплашилъ много.

— Ще те пусна, но недей ме ядосва вече! — казала какавидата.

— Добре, нѣма да те ядосвамъ, — рекълъ Томъ и какавидата го пуснала.

— Искамъ да ме оставишъ на мира, — прибавила тя, — защото ме чака много важна работа.

На Тома се видѣли тия думи смѣшни: каква ли важна работа ще може да свърши това чудовище?

— А каква ти е важната работа? — запиталъ той.

— Искамъ да се пукна на две.

— Че защо ще се пукашъ? — запиталъ Томъ, който се досѣтилъ, че тукъ има нѣщо много любопитно.

— Защото тъй правятъ всичкитѣ ми братя и сестри. Пукватъ се и следъ това се превръщатъ на хубави крилати насѣкоми. И азъ искамъ да направя като тѣхъ.

— Ами азъ бива ли да гледамъ, какъ ще се пукнешъ?

— Бива, но само стой мирно!

И Томъ застаналъ мирно, да гледа какавидата. А тя почнала да се напъва и надува, сетне се напрегнала, колкото ѝ сили държатъ, и най-последно — прасссъ! пуфффъ! пънннъ! — спукала се по цѣлия си ръстъ, — отъ главата чакъ до края на гърба си.

Тогавата отъ корема ѝ се показало едно тънко, хубаво и блѣсково водно конче — толкова хубаво, че Томъ се смаялъ, като го видѣлъ. Неговата кожа била гладка и нѣжна, като Томовата. Но то било много бледо и съвсемъ слабо. Прпличало на болно детенце, което е стояло дълго време затворено въ тъмна стая. То едва движело крачката си и се озъртало срамежливо наоколо. Сетне почнало бавно да пълзи по единъ стрѣкъ трѣва, докле стигнало до повърхнината на водата.

Томъ се издигналъ сжщо до водната повърхнина, за да види, що ще стане следъ това. Той си дори подалъ главата надъ водата и загледалъ съ любопитни очи.

Водното кончестоело подъ ясното и топло слънце. И ето, че отведнѣжъ у него настѣпила таинствена промѣна: то се преобразило. Тѣлото му станало яко и силно, украсило се съ чудни багри: покрило се съ сини, жълти и черни петна и ивички. Отъ гърба му се отдѣлили четири тънки крила — прозрачни, свѣтлокафени, набраздени съ жилчици, сякашъ отъ много тънко платно или отъ бистра слюда. Промѣнила се и главата на водното конче: очитѣ му наголѣмѣли-наголѣмѣли, та станали толкова едри, че му изпълнили цѣлата глава. Тѣ се избистрили и заблестѣли, като десетъ хиляди алмаза.

Томъ не можалъ да се сдържи; той извикалъ:

— О, колко хубаво стана сега!

И той дори посегналъ да улови насѣкмото. Но то полетѣло, па се застояло въ въздуха, като перперхало си крилата си. Сетне кацнало да се отмори близо до самия Томъ, безъ да се бои ни най-малко отъ него.

— Не, рекло му то, — ти не можешъ ме хвана вече. Недей се и опитвай! Азъ станахъ царица на всички мухи. Отъ сега нататъкъ ще танцувамъ подъ слънчевитѣ лъчи, ще си ловя мухички и най-после ще се омъжа за нѣкое водно конче, хубаво като мене. Ти надали ще ме видишъ вече.

— Върни се, моля ти се! Върни се: ти си много хубаво! — почналъ да вика Томъ съ тѣженъ гласъ. — Азъ нѣма съ кого да си играя: съвсемъ самичъкъ съмъ въ тоя потокъ. Нѣмамъ си другарчета. Обещавамъ ти, че нѣма вече да протегна ръка да те хвана.

— Отъ това не ме е страхъ, — отвърнало водното конче. — Ако щешъ, опитвай се, ако щешъ — недей: петъ пари не давамъ. Нѣма да успѣешъ. Но, като ти се иска да се върна, ще дойда пакъ, следъ като обиколя хубавитѣ околности. Най-напредъ трѣбва да вървя да се нахраня и да поразгледамъ всичко наоколо, па после ще се върна — да се поприказваме за онова, що съмъ видѣла.

Водното конче хвъркнало и се изгубило. Но следъ половина часъ то се наистина върнало, както било обещало, и разказало на Тома за многото чудни нѣща, които било видѣло въ гората и ливадитѣ. Водното дете го слушало съ наслада, защото било изгубило всѣкакъвъ споменъ за земята. Тѣ се сприятелили и си заживѣли другарски.

Единъ день на Тома се случило ново приключение. Той билъ седналъ на единъ листъ отъ водна роза съ приятелката си — водното конче — и си приказвали, като гледали, какъ танцуватъ мушицитѣ по въздуха.

Изведнажъ Томъ зачулъ много чудноватъ шумъ, който идѣлъ откъмъ слизалото на рѣката. Тоя шумъ приличалъ и на бръмчене, и на гугучене, и на ръмжене, и на пѣшкане, и на писъкъ. Като се загледалъ по оная посока, отдето идѣлъ шумътъ, Томъ видѣлъ нѣщо още по-чудно и отъ самия шумъ: една едра топка се търкаляла по рѣката, надолу. Отначало на момчето се сторило, че тая топка е направена цѣлата отъ мека ка-

фена кожа, но малко следъ това му се видѣло, че изглежда излѣна отъ блѣскаво стѣкло.

Томъ зпиталъ водното конче, като какво ли може да е това. Но приятелката на момчето била кжсогледа: тя не можла да види дори и самата топка. Тогава Томъ плувналъ нагоре, по рѣката, къмъ топката, за да види, що става тамъ. Като се поприближилъ донѣкжде, той видѣлъ, че топката се състои отъ четири-петъ животни, които плуватъ заедно. Тѣ били много по-голѣми отъ него и му се видѣли горделиви.

Тия животни били видри.

Щомъ най-голѣмата видра съзрѣла Тома, тя се отдѣлила отъ своитѣ дружки и викнала на оня езикъ, на който си говорятъ воднитѣ животни:

— Скоро елате насамъ, деца! Намѣрихъ ви нѣщо много вкусно за ядене.

И всички видри се спуснали стремително къмъ уплашения Томъ. Но той се бързо пхналъ между коренитѣ на воднитѣ рози и се скрилъ въ единъ подмолъ, дето видритѣ не можели да го достигнатъ. Като влѣзълъ въ тѣсния подмолъ, Томъ се обърналъ къмъ видритѣ и почналъ да имъ се криви и плези.

Голѣмата видра се ядосала и рекла:

— Вървете следъ мене, деца! Това чудовище е толкова мѣничко, че си не струва труда и да го ядешъ. Азъ го смѣтнахъ отначало за риба, а то било мръсенъ воденъ гущеръ. Оставете го!

— Лъжешъ!—викналъ Томъ, страшно докаченъ отъ тия думи. — Не съмъ воденъ гущеръ. Не съмъ никакъвъ гущеръ: не знаешъ ли, че гушеритѣ иматъ опашки?

— А пъкъ азъ ти казвамъ, че си гущеръ!—отвърнала видрата, за да го разсърди още по-вече.—Гущеръ си—и туй то! Азъ не ямъ гущери. Стой си тамъ, докле дойдатъ лососитѣ да те изедатъ. Тѣ обичатъ такива като тебе.

Видрата знаела, че лососитѣ не ще изедатъ водното дете, но казала нарочно това, за да го изплаши. И Томъ се наистина уплашилъ много.

Видрата видѣла това и рекла:

— Хе, хе, хе! Лососитѣ ще изедатъ тебе, а ние ще изедемъ пъкъ тѣхъ.

И тя се засмѣла злобно, па се изплезила на момчето. Томъ си представилъ, че лососитѣ, за които при-

казва видрата, ще да сж нѣкакви много едри и страшни животни.

— Какви сж тия лососи, за които говоришь?—запиталъ той, малко разтреперанъ.

— Какви ли? Риби сж, гущерчо: едри риби, вкусни риби, много сочни за ядене. Тѣ сж — може да се каже — царетѣ на рибитѣ. А ние сме пѣкъ царетѣ на лососитѣ. Разбра ли?

И видрата се изсмѣла толкова силно, колкото може да се изсмѣе една видра, а после прибавила:

— Ние ги погваме презъ езерата и ги заграждаме въ нѣкой кѣтъ, па ги изяждаме до единъ. Тѣ сж глупави животни.

— А отде идватъ тия лососи? — попиталъ Томъ, за да знае да се пази.

Видрата му отговорила:

— Отде ли? Отъ морето, гущерчо. Тѣ биха могли да си живѣятъ тамъ спокойно и безгрижно, безъ да ги закачи нѣкой. Но — нали сж глупаци — току имъ скимне, та плувнатъ нагоре, по голѣмата рѣка, която тече хей тамъ, отвѣждъ езерата. И ние ги пресрѣщаме, заобикаляме ги и ги нападаме. Ахъ, колко веселъ щѣше да бже тоя животъ, да не бѣха само хората!

— Хората ли? — попиталъ Томъ, който си не спомнялъ, че е билъ нѣкога човѣкъ.—Какви сж тия животни, за които говоришь?

— Тѣ сж най-лошитѣ отъ всички животни. Животни на два крака, гущерчо: рзбра ли? Както те виждамъ, и ти имъ доста приличашъ. Но тѣ сж много по-голѣми отъ тебе: това е лошото. Тѣ ловятъ риба съ мрежи и вѣждици. Па и не само риба. Тѣ убиха клетия ми мжжъ: пронизаха го съ копие, когато бѣше отишълъ да търси храна. Видѣхъ ги, какъ го отнесоха на върха на копието.

Като рекла това, видрата се отдалечила. Тя плувала нѣкакъ тържествено, сякашъ отива на гости въ празниченъ день. Томъ скоро я изгубилъ отъ очитѣ си.

Цѣла седмица следъ това Томъ прекаралъ спокойно въ езерцето. Презъ една топла нощъ му се случило да види нѣщо много любопитно

На мръкване изведнѣжъ притъмнѣло и нѣколко едри капки дѣждъ паднали отъ небето. Една отъ тѣхъ дори ударила Тома по носа и го накарала да си скрие бързо главата подъ водата. Скоро следъ това потокътъ на-

голѣмѣлъ: той се превърналъ на поройна рѣка, която затекла стремително надолу—къмъ оная по-голѣма рѣка, за която говорѣла видрата. Въ тая рѣка потокътъ се вливалъ. Томъ не можелъ да разбере, защо бурнитѣ воои нарастватъ все повече и повече.

Разнесла се гърмотевица, заблестѣли свѣтковици. Подъ тѣхната свѣтлина Томъ видѣлъ, че потокътъ е пълненъ съ змиорки, които плуватъ по течението, като се извиватъ. Тѣ минавали много бързо край него, но го не забелязвали. Ала той ги чулъ, че си казватъ една на друга:

— Бързайте, бързайте! Каква хубава буря се е дигнала! По-скоро плувайте—да стигнемъ до морето! Бързо къмъ морето!

Малко следъ това се задала видрата съ своитѣ рожби, които плували следъ нея. На минаване тя видѣла Тома и му казала:

— Ей, гущерчо! Сега му е времето да видишь свѣтъ, ако искашь. Не изпускай тоя мигъ! Хайде, мои деца! Недейте гледа тия нищо и никакви змиорки! Утре заранъ ще имаме за закуска лососи. Бързайте съ мене къмъ морето! По-скоро къмъ морето!

Блеснала нова свѣтковица—по-силна отъ другитѣ.

Преди тя да угасне, Томъ успѣлъ да види нѣщо много хубаво. Той видѣлъ три прелестни бѣли момиченца, които се били прегърнали и тѣй плували надолу по течението, като пѣли:

— Да вървимъ въ морето! Да вървимъ въ морето!

— Чудна работа! — рекълъ си Томъ.—Всичко живо е тръгнало къмъ морето. Тамъ трѣбва да е много хубаво. И азъ ще вървя.

Когато се здрачило, морското дете доплувало до рѣката, дето живѣли лососитѣ. То стигнало до едно голѣмо езеро — много спокойно и толкова широко, че — като си вдигналъ главата — Томъ не можалъ да види брѣговетѣ му, колкото и далекъ да гледалъ надъ повърхнината.

Тогава той се спрѣлъ, защото го хванало страхъ.

— Това ще да е морето, — си казалъ той. — Колко е голѣмоооо! Ако се впусна въ него, сигурно ще се изгубя и нѣкое морско чудовище ще ме изеде.

Томъ се върналъ малко назадъ и се пѣхналъ въ цепнатината на една скала. Като постоялъ малко тамъ,

задала се една риба — толкова чудновата, че той се изправилъ да я види по-добре. И Томъ разбралъ, че е дошълъ да види тъкмо тия риби.

Каква чудна и хубава риба, наистина! Да ѝ се не нагледашъ! Отъ главата, че до опашката, тя била цѣла отъ сребро, попръскано тукъ-тамъ съ червени точки. Кожата ѝ свѣтѣла. Муцуната ѝ била остра, долната устна — увиснала и засукана, а очитѣ ѝ — голѣми и блѣскави. Тя гледала гордо, както гледатъ царетѣ, и се движела—сякашъ всичко наоколо е нейно.

— Това ще да е лососътъ, царятъ на всички риби, — си казалъ Томъ.

Лососътъ изгледалъ детето надменно и си продължилъ пжтя, безъ да му обръща внимание. Той удрялъ толкова силно съ опашката си, че водата наоколо кипѣла. После се показалъ другъ лососъ, подиръ него — трети, сетне — четвърти. Следъ тѣхъ — още много други. Томъ не можелъ да ги изброи. Всички тѣ плували нагоре, по рѣката. Отъ време на време се закачали, като се шибвали силно съ опашкитѣ си единъ другиго.

Най-после се явилъ единъ едъръ лососъ, по-голямъ отъ всички други. Той проправялъ пжтъ на вторъ лососъ, който билъ цѣлъ отъ най-чисто сребро, безъ червени петна. Той билъ жена на първия.

— Мила моя, — рекълъ едриятъ лососъ на жена си, — ти ми се виждашъ поуморена. Почини си задъ тая скала!

И той я тласналъ кротко съ муцуната си къмъ скалата, на която седѣлъ Томъ.

Отведнѣжъ лососътъ забелязалъ детето. Той го изгледалъ озлобено, като че ли се готви да го изеде.

— Що правишъ тукъ? — запиталъ го той свирепо.

— Моля ти се, съжали ме, недей ме изяжда! — извикалъ Томъ. — Остави ме да те погледамъ и да ти се порадвамъ: ти си много хубавъ.

— Тѣй ли? — казалъ лососътъ съ по-мекъ гласъ. — Извини ме тогава! Въ първия мигъ те не забележихъ. Но сега те виждамъ, отъ кои си, миличъкъ. Азъ вече срещнахъ единъ-двама като тебе. Тѣ ми се сториха доста добри и все възпитани деца

— Значи, има и други морски деца? — викналъ

радостно Томъ и плесналъ съ ржце. — Като стигна до морето, ще има съ кого да си играя. О, то ще бжде чудесно!

— Та нима въ тая рѣка не си срѣщалъ морски деца? — запитала лососката.

— Не, — отвърналъ Томъ нажалено. — И да знаете, колко ми бѣше мжно! Дружина ми бѣха воднитѣ кончета и пѣстървитѣ.

— Врррръ! Колко лоши другари! — каза лососката.

— Все пакъ, моя мила, — рекълъ лососътъ, — макаръ че той е живѣлъ съ тия лоши и невъзпитани другари, не може да се каже, че е добилъ тѣхнитѣ лоши обноски.

Отъ уважение и благодарностъ къмъ лососитѣ, Томъ ги предупредилъ, че въ рѣката има видра — едно зло животно, което се хвали, че яде само лососи. После тѣ се раздѣлили: лососитѣ тръгнаха по рѣката, а Томъ — къмъ езерото.

По пжтя на детето се случило ново приключение.

Мръкнало се. Нощта била ясна и тиха. Изведенъжъ детето забележило нѣщо много хубаво. На брѣга на рѣката горѣла ярка червена свѣтлина и хвърляла въ водата цѣлъ снопъ огънь. Томъ билъ много любопитенъ. Той се приближилъ — да види, що е това.

И ето що видѣлъ.

Подъ червеното петно отъ свѣтлина, отразена въ водата, петъ-шестъ едри лосося гледали пламъка съ голѣмитѣ си изпъкнали очи. И въ сжщото време поклащали опашкитѣ си, отъ което се виждало, че сж много доволни.

Следъ това Томъ съзрѣлъ на брѣга три голѣми животни съ по два крака. Едното държело факелъ, който горѣлъ и хвърлялъ искри. Другото било снабдено съ дълго копие. Томъ разбралъ, че сж хора. Като знаелъ отъ разговора съ старата видра, че хората сж най-лошитѣ животни, той побързалъ да се скрие въ една пукнатина на скалата. Но и отъ тамъ продължавалъ да гледа, защото му се много искало да знае, що ще стане следъ това.

Ето, че човѣкътъ съ факела се навелъ надъ водата. Той поразгледалъ за мигъ, па рекълъ на другаря си:

— Чуй, братленце! Хвани хей оня, тамъ! Добре мѣри и натискай здраво!

Копието се мушнало въ водата. Чулъ се силенъ клокотъ, сякашъ става подъ водата борба. Следъ мигъ Томъ видѣлъ, че лососътъ излиза отъ водата, пронизанъ и надѣнатъ на копието.

Но изведнѣжъ отъ тъмното се задали други трима души, пазачи на езерото и на рѣката. Тѣ дебнѣли риболовцитѣ, трѣгнали безъ позволение да ловятъ риба въ чужда вода. Нахвърляли се върху тѣхъ. Томъ дочулъ викове и ругатни, които си спомнилъ, макаръ и смѣтно, че е чувалъ нѣкога си, много отдавна. Като ги чулъ, той се потресълъ цѣлъ — толкова грозни, проташки и зли му се сторили.

Внезапно той чулъ особенъ шумъ. Ослѣпителенъ блѣсъкъ разпралъ въздуха. Сетне изсвирило нѣщо. После всичко затихнало. Единъ отъ риболовцитѣ билъ падналъ въ водата, близо до Тома. Трупътъ му се обърналъ веднѣжъ-дваждъ, па падналъ на дъното.

Момчето се уплашило. То чакало дълго, докле утихне всичко наоколо. Най-сетне си подало носа отъ скривалището и видѣло, че единъ човѣкъ лежи близо до него.

Томъ решилъ да се приближи. Месецътъ свѣтѣлъ толкова ярко, че се виждала и най-малката чѣрта по лицето на човѣка. Като го позагледалъ, Томъ почналъ да разбира малко по малко, че предъ него лежи бившиятъ му господарь Гримсъ.

И Томъ избѣгалъ. Той бѣгалъ съ всички сили. Бѣгалъ цѣлъ часъ, па и повече.

Но когато се съзорило, на момчето се много приискало да се върне въ езерото, за да види, дали господинъ Гримсъ се е превърналъ вече на морско дете.

Той трѣгналъ много внимателно. Озѣрталъ се задъ всѣка скала. Криелъ се задъ коренитѣ. Надничалъ. Най-сетне стигналъ до онова мѣсто. Не, господинъ Гримсъ продължавалъ да си лежи все така неподвижно: той не се билъ още превърналъ на морско дете.

Следъ пладне Томъ се върналъ пакъ да го види. Той не можелъ да се успокои, докле не разбере, що е станало съ господинъ Гримса. Но тоя пѣтъ се оказало, че бившиятъ му господарь е изчезналъ.

— Навърно, той се е превърналъ вече на морско дете, — си казалъ Томъ.

И той тръгналъ отново къмъ морето, защото го било страхъ — да не би Гримсъ току да се зададе отнѣкжде. Като навлѣзълъ навжтре, той съгледалъ въ далечината една червена шимандра, сложена да показва, че тамъ е опасно мѣсто. Но това мѣсто било опасно, разбира се, за хората, а съвсемъ не и за морските деца. Надъ шимандрата се вдигала мъгла. Натамъ тръгналъ съ плуване Томъ. Но едно нѣщо го много зачутило: той забележилъ, че голѣма частъ отъ сушата била залѣна съ вода. Самата рѣка сякашъ си била промѣнила посоката на течението: тя течела не къмъ морето, а къмъ сушата.

Причина за това билъ, разбира се, приливътъ, но Томъ не знаелъ, що е приливъ: той изобщо не знаелъ, че има приливи и отливи. Той разбралъ само едно: че водата, която до тогава била сладка, отведнѣжъ станала солена. Но тая промѣна му не била неприятна, защото той цѣлъ се нѣкакъ си промѣнилъ. Той станалъ силенъ и много лекъ. Като плувалъ по водата, струвало му се, че хвърка по въздуха. Той дори подскочилъ три пѣти едно следъ друго надъ водата, по на единъ метъръ високо, както правятъ лососитѣ, когато влѣзатъ за пръвъ пѣтъ въ освежителната вода на морето.

Томъ не забелязалъ дори, че приливътъ върви срещу него. Той гледалъ само червената шимандра, скачалъ къмъ нея по вълнитѣ, танцувалъ и се смѣлъ отъ радостъ, че му е толкова добре. Томъ стигналъ скоро до шимандрата и тамъ си отпочиналъ. Защото той се билъ уморилъ, безъ да усѣти това: разстоянието било голѣмо.

Когато приливътъ спадналъ, Томъ слѣзълъ отъ шимандрата. Той почналъ да плува наоколо, на широки кржгове, и да търси други морски деца. Но и тоя пѣтъ не намѣрилъ. Само веднѣжъ му се сторило, че е видѣлъ едно отъ тѣхъ. Той съзрѣлъ въ пѣсъка две блѣскави очи, които гледали къмъ него.

Томъ се зарадвалъ. Той почналъ да гребе пѣсъка и да вика:

— Не се крий! Излѣзъ да си поиграемъ!

Но, за негова почуда, отъ пѣсъка излѣзълъ единъ едъръ калканъ: неговата грозна уста и злитѣ му очи

били пълни съ гнѣвъ. Калканътъ се хвърлил върху Тома и, като не можалъ да му стори друго, повалилъ го. Детето седнало на морското дъно и заплакало отъ огорчение.

Томъ питалъ и разпитвалъ всички животни, що минавали презъ тамъ, не сж ли виждали морски деца. Едни казвали: „Да“, а други — „Не“. Трети пъкъ нищо не отговаряли, а си заминавали, сякашъ не искатъ и да знаятъ.

Томъ се отдалечилъ отъ шимандрата. Той почналъ да се скита по брѣга, между скалитѣ, и да разглежда мидитѣ по морското дъно. Тамъ прекарвалъ и денемъ и нощемъ. Когато се мръкне, сѣдалъ на нѣкоя скала, обрасла съ водорасли, плачелъ и викалъ морскитѣ деца да си поиграятъ съ него, но никой не му се обаждалъ.

Ала единъ день, когато се луталъ между скалитѣ, той се запозналъ съ единъ другарь, съ когото можель да си играе. Тоя другарь билъ морски ракъ. До тогава Томъ не билъ виждалъ морски раци, та тоя му се харесалъ.

— Надали ще се намѣри друго животно по-любопитно, по-чудновато и по-смѣшно отъ това, — си казалъ той.

Томъ го запиталъ, знае ли нѣщо за морскитѣ деца. Ракътъ отговорилъ, че ги е често виждалъ.

— Тѣ сж малки животни, — рекълъ той, — които се тикатъ навсѣкжде. По цѣль день и цѣла нощъ плуватъ насамъ-натамъ да помагатъ на рибитѣ, мидитѣ и морскитѣ охлюви и да ги пазятъ отъ опасности. Но отъ нѣкое време насамъ ги нѣщо не виждамъ: запилѣли сж се нанѣкжде.

Тоя день съ малкия Томъ станало нѣщо опасно.

Нали си спомняте онова малко момиче, цѣло облѣчено въ бѣли дрехи, за което ви казахъ, че се развикало, като видѣло малкия непознатъ коминочистачъ въ спалнята? Тоя день то излѣзло на морския брѣгъ. То било все тѣй чисто, мило, добро, съ бледно личице и съ бѣли дрешки. А знаете ли, какъ се случило, та то се озовало на брѣга?

Презъ тия дни баща му — оня богатъ чифликчия, чието било езерото, — билъ трѣгналъ по ловъ. Тая работа го била толкова увлѣкла, че все за нея мислѣлъ

дори и жена му не можела дума да му продума. И тя решила да отиде съ децата си край морето.

Та тоя день, когато Томъ си играелъ съ своя приятель, морския ракъ, Ели — малкото бѣло момиче — се разхождало по брѣга. Съ него вървѣлъ единъ много ученъ човѣкъ, нѣкакъвъ си професоръ по естествознание. Тѣ скачали отъ скала на скала и търсѣли морски животни и растения.

Професорътъ разказвалъ на Ели за живота въ морето, а тя постоянно питала:

— Но защо нѣма тукъ морски деца?

— Нѣма, защото нѣма, — отвърщаль сухо учениятъ — Не само тукъ, но и никжде изобщо нѣма морски деца. Ако бѣше имало, нѣкой щѣше да ги види или да хване едничко отъ тѣхъ.

Той казалъ това — понеже мислѣлъ, че въ морето не могатъ да живѣятъ деца. Па тоя день му било и малко неприятно, тъй като остритѣ му обувки го стѣгали и убивали мазолитѣ му.

По едно време, както бъркалъ съ мрежата си между водораслитѣ, той хваналъ нѣщо тежко. Това тежко нѣщо билъ малкиятъ Томъ. Когато помъкналъ мрежата да я извади, професорътъ рекълъ:

— Много тежи! Навѣрно съмъ хваналъ риба.

И той видѣлъ Тома, че се трѣшка въ мрежата и иска да се отърве.

— Боже Господи! — викналъ радостно професорътъ, като го видѣлъ. — Какво едро бодлокожо животно! На цвѣтъ румено. Има дори и нѣщо като ржце!

И той измъкналъ Тома отъ мрежата.

— Я гледай, я гледай! — викналъ следъ малко той — това животно има и очи! Чудна работа! То трѣбва да е главногo. Такова нѣщо науката още не знае.

— Не, не, това е морско дете! — извикала малката Ели.

— Недей говори глупости, миличка! — рекълъ професорътъ. — Нѣма морски деца.

Презъ това време Томъ треперѣлъ отъ страхъ. Мжжѣтъ го стискалъ съ якитѣ си прѣсти, не го изпущалъ, но когато почналъ да го тупа силно по тѣлото, Томъ се извилъ и, както билъ ядосанъ и уплашенъ, захапалъ го толкова силно по прѣста, че му потекла кръвъ.

— Ай, ай, ай! — развикалъ се той, като изпусналъ морското дете.

Томъ падналъ на водораслитѣ, а отъ тамъ се плъзналъ въ морето и тъй се отървалъ. Но момичето се спуснало да го гони.

— Това бѣше морско дете! — рекло то. — Жалко е, че го изпуснахме.

Ели слѣзла отъ скалата, на която стоела, и протрѣла ржка да хване Тома, който тъкмо тогава се хвърлилъ въ морето. Тя не успѣла да го хване, а—както се била издала напредъ — кракътъ ѝ се плъзналъ и тя паднала на една остра скала, отъ цѣли два метра височина. Както паднала, тъй си и останала.

Уплашениятъ професоръ се хвърлилъ и я вдигналъ, Опиталъ се да я свѣсти. Наплискалъ я съ вода. Почналъ да ѝ говори. Навелъ се надъ нея, хваналъ я и я разтърсилъ. Но тя нито чула думитѣ му, нито усѣтила разтърсването. А той я обичалъ много. Грабналъ я на ржце и я отнесълъ при учителката ѝ, която плетѣла на брѣга дантела. Пренесли момичето въ кжщи, сложили го на легло. Но то не искало да се пробуди.

Една нощъ дошли русалкитѣ и влѣзли въ стаята, дете лежело момичето. Месецътъ свѣтѣлъ. Било ясно, като день. Тѣ минали презъ прозореца. Като ги видѣло, момичето се усмихнало.

— Кои сте вие? — запитало ги то.

— Ние сме закрилницитѣ на морскитѣ деца. Носимъ ти крила.

И наистина, тѣ сложили на Ели толкова хубави крила, че ней се приискало веднага да хвъркне. Когато русалкитѣ литнали презъ прозореца, и момичето хвъркнало следъ тѣхъ. То се издигнало надъ градината, надъ полето, надъ брѣга, чакъ надъ облацитѣ.

Нито учителката му, нито професорътъ, нито баща му, — никой го вече не видѣлъ.

Презъ това време Томъ се билъ скрилъ въ морето. Той почналъ да плува край скалитѣ, на около шесть метра дълбочина. По едно време видѣлъ нѣщо изплетено отъ върбови пржчки, а въ него — морския ракъ. Томовиятъ приятелъ се билъ свилъ, цѣлъ съсипанъ отъ отчаяние.

— Какво лошо си направилъ, та сж те затворили въ тая тъмница? — запиталъ Томъ засмѣно.

— Ахъ, остави се, приятельо! — рекълъ ракътъ. — Нищо зло не съмъ никому сторилъ. Добре, че дойде на време: кажи ми, какъ да се отърва отъ тоя затворъ?

Томъ разгледалъ риболовния кошъ. Понеже билъ много по-умень отъ морския ракъ, той разбралъ, какво му е устройството.

— Много лесно е, — казалъ Томъ. — Обърни си опашката къмъ мене и азъ ще се опитамъ да те измъкна.

Но ракътъ — като всѣки ракъ — билъ толкова глупавъ и толкова се билъ уплашилъ, че не успѣлъ да намѣри дупката. Тогава Томъ се навелъ и го хваналъ за опашката. Ала това не помогнало. Напротивъ, както би трѣбвало и да се очаква, непохватниятъ ракъ — безъ да иска — вѣвлѣкълъ самия Томъ въ коша, съ главата напредъ.

— Добре я нагласихме сега, — рекълъ Томъ. — И двамата сме вжтре. Слушай, що ще ти кажа! Ти си се май много уплашилъ, та затова не можешъ направи нищо свѣстно. Ела малко на себе си! Опитай се да пречупишъ съ щипкитѣ си ей тия върхове на пржчкитѣ — и ние ще излѣземъ лесно.

— Тѣй ли? — казалъ ракътъ. — А пъкъ мене и на умъ не ми идваше такава нѣщо.

Ракътъ се заелъ да гризе пржчкитѣ, а Томъ му помагалъ, като ги чупѣлъ. Работата вървѣла бавно. Не били счупили и половината пржчки, когато надъ тѣхъ се надвесило нѣщо като черенъ облакъ.

То било видрата.

Като видѣла Тома, тя се засмѣла злобно.

— Падна ли ми най-сетне въ ржцетѣ, проклето гущерче? — рекла тя. — Сега вече нѣма да ти простя. Ти ме издаде предъ лососитѣ, но азъ ще ти дамъ да разберешъ, съ кого имашъ работа.

И тя почнала да се пѣха въ коша.

Томъ се ужасно изплашилъ, като я видѣлъ, че влиза. Видрата била много ядосана и току показвала остритѣ си жби. Цѣла се била свила на кълбо. Очитѣ ѝ пламтѣли.

Но ракътъ се билъ вече опомнилъ. Щомъ си пѣхнала главата въ коша, той я докопалъ за муцуната. Стисналъ я и я не изпушалъ. Видрата се дърпала насамъ-натамъ, докле влѣзла въ коша, при рака и морското дете.

Тѣ почнали да се борятъ. Мѣстото било тѣсно за трима. Тѣ се тѣркаляли единъ върху другъ. По едно време Томъ успѣлъ да се покачи на гърба на видрата и се измъкналъ отъ коша.

Той се усѣтилъ щастливъ, като се освободилъ. Но сега трѣбвало да се погрижи да освободи пкъкъ своя освободителъ. И ето, че — както ракътъ и видрата се борѣли, опашката на Томовия приятелъ се показала извънъ дупката. Момчето я стиснало здраво и почнало да тегли рака навънъ. Но той не излизалъ, защото му се не искало да изпусне видрата.

— Остави я! — викналъ му Томъ. — Не я ли виждашъ, че е вече мъртва?

Тѣй било наистина. Видрата била мъртва. Тѣй свършило живота си това зло животно.

Но ракътъ пакъ не искалъ да я остави.

— Ти си много глупавъ, — му казалъ Томъ. — Въ тиня живѣешъ и тиня обичашъ. Я излизай по-скоро, че рибарѣтъ ще те измъкне!

Томъ казалъ право: той видѣлъ, че кошътъ се клати и повдига къмъ поврѣхността. А ракътъ все още не изпущалъ умрѣлата видра.

Следъ малко Томъ видѣлъ, че рибарѣтъ изтегля коша и го дърпа къмъ края на лодката. Той си помислилъ, че съ неговия приятелъ е свършено. Ала Томъ се излъгалъ. Когато видѣлъ рибаря, ракътъ ударилъ толкова силно съ опашката си, че изкочилъ отъ коша, който рибарѣтъ вече държелъ съ едната си ржка. Сетне се изгубилъ въ морето.

Томъ плувалъ да търси своя приятелъ, но го не намѣрилъ. И ето, че — както плувалъ накждето му видятъ очитѣ — той срещналъ едно истинско морско дете.

Морското дете погледнало Тома доста зачудено. После извикало:

— И ти ли си морско дете? Азъ те за пръвъ пжтъ виждамъ. Ти не си отъ нашитѣ. Кога си дошълъ? То плувало къмъ него. И Томъ плувалъ къмъ новото си другарче. Тѣ се прегърнали и дълго се гледали съ обичъ.

Най-сетне морското дете рекло на Тома:

— Сега, ако желаешъ, помогни ми. Безъ твоята помощъ едва ли ще свърша работата, що ми е възло-

жена, преди да дойдатъ братчетата и сестричетата ми. Па скоро ще настъпи време и да се връщаме у дома.

— Добре. Но съ какво да ти помогна?

— Виждашъ ли тази хубава малка скала? Единъ огроменъ късъ се е откъртилъ отъ канарата край брѣга и я е натисналъ. Смазалъ ѝ е главата, която бѣше по-рано украсена съ водорасли и други морски растения. Ние съ тебе сега ще посадимъ нови водорасли и морски лишеи, та скалата ще стане хубава, като нѣкоя мъничка градинка. Искашъ ли?

— Искамъ, — отвърналъ Томъ.

И тѣ се заели да украсятъ скалата. Засадили водорасли и други водни растения, изгладили пѣсъка наоколо, наредили голѣми камъни, като хубава ограда. Това продължило, докле морето почнало да прилива. Тогава Томъ чулъ, че се задаватъ други морски деца. Тѣ пѣбели, смѣбели се, надавали весели викове. Нѣкои скачали на хоро, други танцували, заловени за ржце. Глѣчката, що вдигали, приличала на плѣсъка, що издаватъ малкитѣ морски вълни.

Много морски деца надошли. Нѣкои отъ тѣхъ били по-голѣми отъ Тома, а нѣкои по-малки. Всички тѣ били облѣчени въ хубави бѣли дрешки, които се развѣвали при вървежа имъ. Когато се научили, че Томъ е ново морско дете, всички се затекли да го пригрѣщатъ. После се наловили за ржце и почнали да въртятъ хоро около него, като пѣбели и надавали радостни викове. Томъ билъ много щастливъ.

Морскитѣ деца все прииждали. Около първото хоро скоро се образувало второ, по-голѣмо, после — трето, а следъ него — и четвърто. Децата били съ хиледи. Тѣ били толкова много, че нито Томъ, нито азъ, нито вие бихте могли да ги изброите.

Томъ ималъ вече сума другарчета, съ които можелъ да играе и да се забавява. Човѣкъ би си помислилъ, че той ще престане да закача морскитѣ животни, за които неговитѣ братчета и сестричета се толкова много грижели. Но това не станало, за голѣмо съжаление. Томъ продължавалъ да измѣчва животнитѣ, най-вече малкитѣ, които сж беззащитни и слаби. Само морскитѣ змии не смѣлъ да закача: тѣ хапѣли всѣкиго, който се приближи до тѣхъ.

Другитѣ морски деца често казвали на своето ново другарче:

— Бжди внимателенъ! Помни, що вършишъ! Това не е хубаво. Не бива да правимъ зло никому.

— Че защо? — питалъ той и се смѣлъ.—Всѣки може да прави това, което му е приятно.

— Ще видишъ, — казвали децата, — така ли е, когато дойде страшната госпожа „Каквото-правишъ-това-ще-намѣришъ“. Тя ще ти каже.

— Нима има госпожа съ такова дълго и смѣшно име? — запиталъ Томъ. — Вие се шегувате съ мене.

Той билъ толкова опоенъ отъ щастието, че постоянно му се искало да лудува, да се подиграва и да се закача.

Но една вечеръ — тогава било петъкъ — оная госпожа, която наричали „Каквото-правишъ-това-ще-намѣришъ“, дошла. Отде дошла тя, Томъ не видѣлъ. Не видѣли и другитѣ деца.

Тая госпожа била важна и строга. Щомъ я видѣли, че иде, всички морски деца се наредили едно до друго и застанали стройно, изопнали си дрехитѣ, пунали си ржцетѣ на страни и я загледали право въ очитѣ.

Тогава госпожа „Каквото-правишъ-това-ще-намѣришъ“ направила прегледъ. Тя минала предъ дългата редица отъ деца, изгледала всички до едно и останала доста доволна отъ тѣхъ. Послечначала да имъ раздава сладки, ябълки, портокали, захарчета, карамели и други вкусни нѣща. Разбира се, тия сладки ядива не приличали на тукашнитѣ, защото били приготвени отъ друга захаръ—не като нашата. Но тѣ били много по-вкусни.

Томъ чакалъ съ нетърпение да дойде и неговиятъ редъ. Най-сетне госпожата го извикала. Той излѣзълъ напредъ.

— Отвори си устата! — му рекла русалката, като прострѣла ржката си, въ която стискала нѣщо.

Томъ зиналъ и тя му сложила нѣщо въ устата. Но когато момчето го натиснало съ зжитѣ си — да го схруска, това нѣщо се оказало твърдо обло камъче. Разбира се, то нѣмало никакъвъ вкусъ.

— Ти си лоша жена! — извикалъ Томъ ядосанъ и се разплакалъ.

— А пъкъ ти си лошо момче! — отвърнала госпожата. — Тебе ти става драго, когато пускашъ камъчета

въ устата на морските животни. Азъ направихъ съ тебе онова, що правишъ ти съ тѣхъ: добре ли ти е сега?

— Та азъ не знаехъ, че то е било лошо, — рекълъ недоволно Томъ.

— Ако не си знаелъ по-рано, сега вече знаешъ, — казала жената. — И отъ благодарностъ, че ти доказахъ това, ти ме нарече преди малко лоша. Вѣрно ли е?

Момчето навело глава и се изчервило до уши.

— Азъ си признавамъ, че съмъ лоша, — продължила госпожата. — Па и не съмъ само лоша, но и грозна. Азъ съмъ най-грозната русалка на свѣта. И такава ще съмъ, додето всички се научатъ да си вършатъ работата както трѣбва и да не пакостятъ никому. Тогава ще се промѣня: ще стана толкова добра и хубава, колкото е моята сестра. Наистина, тогава отъ мене не ще има по-мила русалка. А за сега нѣма по-добра и по-хубава отъ сестра ми, която се казва „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ“. Тѣй е наредено въ нашето царство, че който не слуша нея, ще бжде принуденъ да слуша мене.

Томъ слушалъ мълчаливо.

— Надявамъ се, — казала най-сетне русалката, — че отъ сега нататъкъ ти ще бждешъ вече добро и послушно момче. Ти ще правишъ на другитъ само онова, което искашъ да ти правятъ. А когато дойде въ недѣля сестра ми, тя ще ти каже нѣщо повече. Отъ нея ти ще се научишъ, какъ да се държишъ. Тя знае тѣзи нѣща по-добре отъ мене.

Като рекла това, русалката си отишла.

Томъ се зарекълъ да бжде добъръ. Отъ оня мигъ той наистина станалъ по-добъръ, отколкото билъ до тогава.

Дошла недѣля. Пристигнала госпожата, която наричали „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ“. Като я видѣли, всички деца се разскачали отъ радостъ. Почнали да танцуватъ, да си играятъ хоро, да плѣскагъ съ ржце, да пѣятъ. Томъ скачалъ най-много отъ всички: много му било весело.

Русалката дошла и седнала, децата я заобиколили, покатерили ѝ се по колѣнетъ, обвинили ѝ шията, окачили ѝ се на ржцетъ. По-голѣмитъ насѣдали на пѣсъка, при-
-козетъ ѝ.

Томъ се не решавалъ да се приближи. Той само гледалъ въ хубавата русалка.

— Кой си ти, мое мило и добро момченце? — запитала го тя.

— То е новодошлото, — извикали другитѣ деца. — Знаешъ ли, добра русалке, че то не е имало никога майка?

— Тъй ли? Тогава азъ ще му стана майка. Хайде, вие слѣзте, да го помилвамъ малко: нали ще ми бжде отъ сега нататъкъ дете?

И русалката взела Тома, па го вдигнала и сложила въ трапчинката на гушата си — най-мекото и приятно мѣсто, което може да измисли една майка. После го замилвала, запрегръщала и зацѣлувала.

Въ сщцото време тя му говорѣла:

— Ти ще бждешъ добро и кротко момче, нали? Нали не ще сърдишъ и ядосвашъ животнитѣ, както правятъ злитѣ деца?

— Нѣма, нѣма, — рекълъ Томъ. — Азъ ще слушамъ всичко, което ми кажешъ.

— Добре тогава, — казала русалката, цѣлунала го още веднѣжъ и си отишла.

Томъ гледалъ да бжде послушенъ, за да получава бонбони и сладки: тѣ му се виждали вкусни, па и наистина били вкусни. Той не е закачалъ морскитѣ животни. Дори имъ помагалъ понѣкога.

Но Томъ не станалъ съвсемъ добъръ. Нему толкова се харесали сладкитѣ нѣща, що раздавала русалката, че умѣтъ му билъ току-речи постоянно въ тѣхъ.

И знаете ли, що станало тогава?

Веднѣжъ той издебналъ русалката, за да види, кжде крие захарчетата. Видѣлъ я, че ги пази въ едно много хубаво ковчеже отъ седефъ, скрито въ една дълбока дупка подъ скалитѣ.

Томъ намислилъ да направи нѣщо много лошо. И го направилъ. Една вечеръ, когато всички морски деца били заспали, Томъ се промъкналъ между скалитѣ и напипалъ ковчежето. Чудно нѣщо! То било отворено.

Като видѣлъ, че ковчежето е пълно съ различни захарчета, сладки, захаросани плодове и други вкусни ядива, Томъ почналъ на бързо да ги гълта едно по

едно, безъ дори да ги дъвче. Той не изпиталъ, разбира се, никаква наслада: толкова бързо ги изелъ.

Презъ това време русалката „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ“ била наблизо и гледала всичко, що става.

Тя си казала тихичко:

— Уви, клето мое детенце! И ти си като всички други деца. И ти си лакомо. Но не всички деца крадять, а ти си се научило и да крадешъ.

Тя казала това на себе си, съвсемъ тихо, тъй че Томъ я не чулъ. Той дори и не подозиралъ, че нѣкой го гледа.

Когато, на другия день, русалката се явила предъ децата, тя не казала и дума за кражбата на момчето. Всички се наредили да чакатъ подаръци. Томъ билъ много уплашенъ. Тоя пжтъ той се скрилъ задъ другитѣ деца — дано госпожата го не види. Щомъ отиде при скалитѣ и разбере, че ковчежето е праздно, тя ще потърси крадеца и ще познае, че е Томъ. Тъй си мислѣлъ той. Затова се криелъ.

Но той се излѣгалъ.

Русалката „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ“ и тоя пжтъ донесла захарчета, колкото и другъ пжтъ. Това уплашило Тома още повече.

Когато русалката погледнала Тома право въ очитѣ, той се разтреперилъ отъ глава до пети. Но тя дала и нему толкова бонбони, колкото и на другитѣ. Тогава момчето се успокоило: то си казало, че русалката не е открила кражбата и всичко ще мине, като че ли не е било.

Но когато Томъ сложилъ захарчетата въ устата си, усѣтилъ, че горчатъ. Сторили му се отровни. Той се разболѣлъ отъ тѣхъ. Безъ да се обади на добрата русалка, той избѣгалъ и се скрилъ.

Презъ цѣлата следна седмица Томъ боледувалъ; тресѣло го; било му много зле. Съ никого се не срѣщалъ, съ никого не говорѣлъ.

Когато госпожа „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ“ дошла, по обичая си, при децата, и на Тома се поискало да ѝ се погали. Той протегналъ ржце къмъ русалката, но тя му казала:

— Не мога да те галя вече, мое мило дете. Вижъ,

какви тръни и рогчета сж ти порасли: ти ще ме убодеш!

Томъ се погледналъ. Той се уплашилъ отъ себе си: цѣлъ билъ покритъ съ бодли, като таралежъ. Освенъ това, на главата му имало — вмѣсто коса — много остри рогчета, наредени едно до друго.

— Трѣбва да съмъ много страшенъ, — си казалъ той.

Що да прави? Оставало му само едно: да се скрие въ нѣкой кѣтъ и да плаче.

Русалката си отишла. Никой не искалъ да играе съ Тома. Никой го и не поглеждалъ. Всички бѣгали отъ него. Повика ли нѣкое отъ прежнитѣ си другарчета, то казвало:

— Не ща. Вижъ се, какъвъ си бодливъ и рогатъ! Азъ знамъ, отъ що е това.

И самъ Томъ знаелъ много добре, защо е рогатъ и бодливъ, но го било срамъ да каже. Презъ цѣлата седмица той билъ много нещастенъ.

Дошла русалката. Когато погледнала Тома въ очитѣ и му дала шѣпа бонбони, той ги хвърлилъ и викналъ:

— Не ща ги! Горчатъ! Ще ме отровятъ.

После се разплакалъ и разказалъ на русалката всичко, що билъ направилъ.

— Прощавамъ ти, мое мило момченце, — рекла госпожата. — Азъ прощавамъ всѣкому, който ми каже истината, безъ да съмъ го питала.

— Ами . . . ще ли ми махнешъ тия бодли и рога?

— Вижъ, това е друга работа. Ти самъ си си ги сложилъ, самъ трѣбва и да си ги махнешъ.

— Но какъ да си ги махна? — запиталъ Томъ, като се разплакалъ отново.

— Ако самъ не знаешъ, какъ, азъ ще намѣря—кой да те научи. Ще ти намѣря учителка. Тя ще ти каже, какъ да се отървешъ отъ тѣхъ.

И русалката си отишла.

Томъ се изплашилъ, като чулъ, че ще му пратятъ учителка. Той билъ чувалъ, че училището не е добро нѣщо. Но колко се зачудилъ той, когато русалката му довела едно много хубаво и добро момиченце и му казала, че то ще го учи!

— Ето ти ученикътъ, — рекла тя на момиченцето.

— Трѣбва да го научишъ на много нѣща, но преди всичко — да бжде послушенъ.

— Добре, — отвърнало девойчето, — ще се опитамъ.

То изгледало малкия Томъ подъ вежди, па го отвело въ едно заливче, заградено съ заленявали скали. Казало му да седне на една канара и почнало да го учи.

На що го учило то?

На всичко, на което учатъ малкитѣ деца добритѣ имъ майки. Най-напредъ го научило да се моли на дѣдо Господа. После му разказало за ангелитѣ и за другитѣ добри духове, които управляватъ свѣта. И на още много други нѣща го научило. Тѣй го учило цѣла седмица.

Когато дошла недѣлята, момиченцето си отишло. Дошла добрата русалка. Тя почнала да учи Тома. Тѣй го учили тѣнѣколко седмици. Бодлитѣ се махнали полека-лека отъ кожата на Тома. Тя станала отново мека и гладка.

Единъ день момичето рекло на Тома:

— Знаешъ ли, че ние съ тебе сме стари познати? Щомъ ти се махнаха бодлитѣ, познахъ те. Ти си оня малкъкъ коминочистачъ, който бѣше слѣзълъ веднѣжъ презъ огнището въ спалнята ми: спомняшъ ли си?

— Да, сега си спомнихъ, — рекълъ Томъ засмѣно. — Ти си онова хубаво бѣло момиче, което лежеше въ бѣлото легло: нали?

И тѣ почнали да си разказватъ онова, що имъ се било случило, откакъ сж се раздѣлили. Дълго си приказвали тѣ, а после се заели отново за уроцитѣ.

На Тома се толкова много харесало това учене, че съ нетърпение очаквалъ да се съмне, за да дойде малката му учителка и да му преподаде новъ урокъ. Тѣй го учила тя седемъ години.

Презъ това време Томъ билъ щастливъ, защото билъ добъръ и послушенъ. Ала едно нѣщо го много занимавало и му не излизало отъ ума: искало му се да знае, кжде отива момичето, когато го остави въ недѣля. И той запиталъ Ели, но тя му казала, че ѝ е забранено да му отговори.

— Само едно мога да ти кажа, — рекла тя: — тамъ, дето отивамъ азъ, е най-хубавото мѣсто въ цѣлъ свѣтъ.

— Много би ми се искало, — казалъ Томъ, — да те придружа до тамъ.

— Това не зависи отъ мене, — рекла Ели. — По-

моли русалката да ти позволи: инакъ не можешъ дойде.

Когато се явила русалката, момчето я помолило за позволение да придружи своята учителка до онова мѣсто, дето живѣе.

Но тя рекла усмихната:

— Не може, мое момче. Тамъ, дето живѣе Ели, не бива да отиватъ момчетата, които не сж направили голѣма добрина и не сж извършили подвигъ. Тѣ могатъ само да си играятъ съ морскитѣ животни.

— Каква добрина се иска и какъвъ подвигъ? — попиталъ Томъ.

— Онѣзи, които желаятъ да отидатъ тамъ, трѣбва да се решатъ преди това да отидатъ на нѣкое мѣсто, дето имъ се не отива, и да помогнатъ на нѣкого, когото не обичатъ

— Ами Ели направи ли това?

— Попитай я!

Момичето се изчервило и рекло:

— Да, Томе, направихъ го. Най-напредъ ми се никакъ не искаше да дойда тукъ. Много по-добре ми бѣше тамъ, защото тамъ всѣки день е като празникъ. Но азъ дойдохъ само за тебе — да ти стана учителка.

Томъ почналъ да разбира. Но той пакъ попиталъ:

— Ами кой бѣше оня, когото ти не обичаше и все пакъ му помогна? Да не съмъ азъ?

— Ти си, Томе, — отвърнало момичето. — Не ми се сърди, но отначало ме бѣше страхъ отъ тебе, понеже. . .

— Понеже бѣхъ покритъ съ шипове ли?

— Да.

— Но нали сега не съмъ?

— Да, не си. Сега азъ те обичамъ много и на драго сърдце идвамъ тукъ.

— И ти, Томе, — рекла русалката, — ще трѣбва да отидешъ нѣкъде, където ти е неприятно, и да помогнешъ нѣкому, когото не обичашъ, както стори Ели.

Томъ се начумерилъ. Той си навелъ главата и се замислилъ. Това му се не харесало. Той не можелъ да разбере, защо ще отиде тамъ, дето му се не ще, и защо ще помага на нѣкого си, когото не обича. Той билъ недоволенъ. Всичко наоколо почнало да му досажда. Не му се стоело вече въ царството на морскитѣ деца.

Искало му се да се махне отъ тамъ, да върви нѣкжде — и той не знаелъ, кжде.

Единъ день, следъ като мислилъ дълго, Томъ казалъ на своята приятелка:

— Ели, съгласенъ съмъ да замина за кждето и да е, стига и ти да дойдешъ съ мене. Тукъ ми се не стои вече. Много ми е тежко.

— И азъ бихъ искала да дойда съ тебе, — отвърнала Ели, — но русалката каза, че трѣбва да заминешъ самъ. Бжди миренъ, Томе: недей закача тоя крабъ, — инакъ русалката ще те накаже!

— Разбрахъ, — рекълъ Томъ. — Виждамъ, що искашъ. Ти желаетъ да се отървешъ отъ мене.

Като чула тия думи, Ели го погледнала съ голѣмитѣ си очи, въ които блеснали сълзи.

— Ахъ, Томе, Томе! — въздъхнало момичето наскърбено.

Отведнѣжъ наоколо се стъмнило. Чулъ се гласътъ на Ели:

— Кжде си, Томе?

И момчето извикало:

— Кжде се дѣна, Ели?

Нито той виждалъ нея, нито тя — него. Ели била изчезнала и Томъ чувалъ, какъ гласътъ ѝ стига до него — все по-слабъ и по-слабъ. Сетне настѣпило тѣжно мълчание. Томъ се уплашилъ. Той плувналъ къмъ повърхнината на водата, разплакалъ се и почналъ да вика, колкото му гласъ държи, русалката. Той знаелъ, че само отъ одного може да очаква помощъ — отъ госпожа „Каквото—си—направилъ—това—ще—намѣришъ“. И нея повикалъ той. Следъ малко тя дошла.

— Ахъ, ахъ, ахъ! — плачелъ и въздишалъ Томъ. — Азъ оскърбихъ Ели и тя умрѣ.

— Не, не, съвсемъ не, — рекла русалката. — Тя е жива, но азъ я пратихъ да си върви и не знамъ, кога ще дойде пакъ.

— Защо ни раздѣли? — викналъ Томъ плачешкомъ. — Азъ ще умра отъ мъка.

Русалката прегърнала момчето и го сложила на колѣнетѣ си. После му каза:

— Томе, ти живѣешъ вече отъ много години съ децата. Не бива да си останешъ все дете. Но, за да порастнешъ, трѣбва да походишъ малко [по свѣта, да видишъ, кжде що има

— А не е ли страшно? — запиталъ Томъ.

— Каквото и да видишъ, — отговорила русалката, — не се бой! Нищо лошо нѣма да ти се случи, ако помнишъ уроцитѣ, на които те научи Ели, и онова, което съмъ ти казвала азъ. Въ нашето царство се случва зло само на оногова, който е сторилъ другиму зло.

Томъ се утешилъ. Поискало му се да тръгне веднага по свѣта. И той казалъ това на русалката.

— Добре, — съгласила се тя.

— Но ще ли ми позволишъ да видя Ели, преди да тръгна?

— Защо искашъ да я видишъ?

— Защото ще бѣда много по-щастливъ, ако знамъ, че ми е простила.

Ели се отведнѣжъ явила.

— Сбогомъ, Ели, азъ заминавамъ! Ще отида чакъ на край свѣта. Много далече. Нали ми прощавашъ, че те наскърбихъ?

— Разбира се, — отвърнало момичето.

И, като се обърнало къмъ русалката, запитало я:

— Кѣде отива Томъ?

— Той ще върви тамъ, дето е господинъ Гримсъ, да му помогне.

— А кѣде живѣе господинъ Гримсъ?

— Много далече отъ тукъ, чакъ въ Незнайната Страна. Слушай, Томе! Ти ще отидешъ при Блѣскавата Стена, отвѣдъ оная Бѣла Решетка, която не се е още отваряла. После ще стигнешъ до Тихото Езеро, а сетне — до пристанището на Баба Кари, дето отиватъ следъ смъртъта си най-послушнитѣ и добри китове. Баба Кари ще ти покаже пътя, отдето ще минешъ, за да стигнешъ въ Незнайната Страна.

Това се видѣло на Тома много мѣчно. Той не можалъ дори да запомни имената на всички тия мѣста, презъ които щѣлъ да мине.

— Не е за мене тая работа, — рекълъ той. — Кажи ми, какъ да отида преди всичко до Блѣскавата Стена! Не я знамъ дори кѣде е.

— Момчетата трѣбва да се помжчатъ сами да намиратъ каквото трѣбва. Иначе никога не ще станатъ мжже.

— Добре тогава, — рекълъ Томъ. — Тръгвамъ

веднага. Сбогомъ, Ели! Азъ съмъ вече голѣмо момче и ще намѣря Блѣскавата Стена.

— До виждане, Томе, — казала Ели. — Не ме забравяй! Азъ ще те чакамъ.

И той тръгналъ.

Колкото морски животни и да питалъ Томъ за пжтя, що води къмъ Блѣскавата Стена, никое не могло да му каже. Защо? Защото той билъ въ Южното Море. И Томъ се досѣтилъ да тръгне къмъ северъ, па да запита други животни.

Дълго плувалъ той на северъ. Много дни минали. Най-после момчето срещнало Царя на Селдитѣ, който държелъ въ устата си една сардела, както пушачитѣ лапатъ пури и ги смучатъ.

Томъ го запиталъ, отъ кжде се отива къмъ Блѣскавата Стена. Тогава Царьтъ на Селдитѣ глътналъ сарделата и отвърналъ:

— Не мога да ти кажа, момче. Но да бѣхъ на твое мѣсто, щѣхъ да отида при Самотния Камъкъ и щѣхъ да попитамъ последния пингвинъ: той, навѣрно, ще да знае.

И Царьтъ на Селдитѣ, който билъ старъ и много любезенъ господинъ, му показалъ пжтя къмъ последния пингвинъ. Томъ поблагодарилъ и тръгналъ. Но тутакси Царьтъ на Селдитѣ го извикалъ.

— Хей, момче, знаешъ ли да летишь?—го запиталъ той.

— Не съмъ се още опитвалъ, — отвърналъ Томъ. — Защо ме питашъ?

— Ако знаешъ да хвърчишь, недей казва на пингвина, че знаешъ. Запомни тоя съветъ! На добъръ ти часъ.

Томъ продължилъ пжтя си. Седемъ деня и седемъ нощи плувалъ той все къмъ северо-западъ, както му билъ казалъ Царьтъ на Селдитѣ. Стигналъ до едно мѣсто, кждето се били насѣбрали много моруни. Тѣ били съ хиляди, все голѣми. По цѣлъ день ядѣли миди и морски охлюви. Високо надъ тѣхъ се движели сини акули, готови да ги разкъсатъ, щомъ се издигнатъ къмъ поврѣхнината.

Като отминалъ това мѣсто, Томъ забележилъ една голѣма скала, която стърчела надъ водата, а на нея —

едра стара птица. Скалата била Самотниятъ Камъкъ, а птицата — последниятъ пингвинъ.

Томъ се приближилъ смирено и се поклонилъ на пингвина.

Птицата го запитала:

— Имашъ ли крила? Можешъ ли да летишъ?

Тя била толкова стара, че нѣмала вече сили да хвърчи.

— Нито имамъ крила, нито мога да летя, — отвърналъ хитро Томъ.

— Тогава седни да си поприказваме! Отдавна не съмъ виждалъ жива душа. Хубаво е да срещнешъ нѣкого, който нѣма крила.

Пингвинътъ билъ много приказливъ. Той дълго разказвалъ на Тома различни нѣща. Отъ време на време момчето се опитвало да го позапита за онова, за което било дошло при него, но птицата не чувала, що ѝ казватъ: тя не дочувала отъ старостъ.

Най-сетне Томъ я запиталъ направо, знае ли пжтя къмъ Блѣскавата Стена.

— Каква стена рече? Блѣскавата Стена ли? Има ли такава стена?

— Казаха ми, че имало.

— Тъй ли? Чакай да си спомня. . . Май че наистина имаше, но кжде бѣше тя? . . . Тя бѣше, струва ми се. . . Пустиятъ му старъ мозъкъ — всичко е забравилъ вече. Знаешъ ли що, момче? Я попитай нѣкоя пѡ-проста птица: тя ще ти каже. Азъ не помня, кжде бѣше стената, за която ме питашъ.

И клетиятъ старъ пингвинъ се разплакалъ. Сълзитѣ му били бистри и жълти, като зейтинъ. Томъ го съжалилъ. Станало му много тежко и за това, че нѣмало вече кого да пита.

Но ето, че се задало цѣло ято буревестници. Тия птици били много пѡ-хубави и отъ пингвина. Тѣ се харесали на Тома.

— Кжде се намира Блѣскавата Стена? — ги попиталъ той.

— Къмъ нея ли си тръгналъ? — рекли буревестниците — Върви подиръ насъ: ще те отведемъ.

На момчето станало много драго. То се сбогувало съ пингвина и плувнало следъ буревестницитѣ.

Но тѣ му казали по пжтя, че нѣма да вървятъ

направо къмъ Блѣскавата Стена, а най-напредъ ще отидатъ въ Царството на Птицитѣ, за да присѣтствуватъ на единъ голѣмъ сборъ: всички морски птици щѣли да се събератъ тамъ.

Много птици надошли, съ хиляди. Цѣлото небе почернѣло. Имало лебеди, морски гжски, гаги, пингвини, буревестници, гмурци, рибари и още всѣкакви други, съ най-различни пера и кълвуни. Едни плували, други летѣли, трети седѣли на брѣга и се пощѣли. Толкова силно плѣскали съ крилата си, че цѣлиятъ брѣгъ билъ покритъ съ пухъ и перца.

Буревестницитѣ попитали ту едни птици, ту други, не искатъ ли да отведатъ Тома до Блѣскавата Стена. Но птицитѣ отказали. Тогава добритѣ буревестници успокоили момчето, като му обещали сами да го отведатъ до нѣкое мѣсто, а той да продѣлжи по-натамъ самичкѣ.

Тѣ тръгнали къмъ изтокъ. Задухалъ силенъ вѣтъръ. Птицитѣ и момчето стигнали, подпомагани отъ вѣтъра, до единъ мъртъвъ китъ. На него се били натрупали много стърчи-опашки — да кълватъ.

— Хей, вие тамъ, лакоми и лениви птици! — викнали буревестницитѣ. — Това момче иска да отиде при баба Кари. А вие знаете, че — ако му не помогнете, тя нѣма да ви освободи.

Една стърчи-опашка отговорила:

— Ние сме лакоми, наистина, но не сме лениви: клеветишъ ни. Я да видимъ, какво е това момче!

Птицата хвъркнала предъ лицето на Тома и го изгледала много безочливо. После го запитала, отде иде, и презъ кои земи е миналъ.

Томъ казалъ всичко. Стърчи-опашката останала много доволна. Тя дори заявила, че Томъ ще да е много смѣло момче, щомъ е изминалъ толкова дълъгъ пѣтъ.

— Хайде, приятели, — рекла тя на своитѣ спътници, — да отнесемъ това момче при баба Кари. Отъ обичъ къмъ нея ние сме готови да направимъ всичко. Съгласни ли сте?

— Съгласни сме! — викнали стърчи-опашкитѣ и, като вдигнали момчето, понесли го, смѣйки се, както се смѣятъ птицитѣ, когато имъ е приятно. Тѣ се били

наредили една до друга тъй, че носѣли на гърбоветѣ си момчето и летѣли.

Така стигнали скоро до една ледена планина. Тамъ се спрѣли. Отъ планината се виждало Блѣскавото Море. Но преди да се стигне до него, трѣбвало да се мине презъ мъгла, снѣжна буря и вихрушка. Добритѣ птици пренесли момчето и го сложили подъ Блѣскавата Стена.

— Много ви благодаря, добри стърчи-опашки, — рекълъ на прощаване Томъ. — Ами отде се влиза?

— Отникжде, — отвърнали тѣ.

— Че какъ тъй? Какъ да мина презъ стената?

— Подъ нея ще преплувашъ, ако не те е страхъ. Инакъ не може.

Като рекли това, птицитѣ отлѣтели.

Томъ погледналъ Блѣскавата Стена. Тя била много висока и приличала на крепостъ, направена отъ ледъ. Предъ нея се издигала сребърна решетка, въ която се не виждалъ никжде отворъ.

— Това ще да е Бѣлата Решетка, която не се е още отваряла, — си казалъ Томъ. — Като преплувамъ подъ нея и подъ стената, навѣрно ще стигна до Тихото Езеро, а после, — до пристанището на баба Кари, дето сж добритѣ китове. Тамъ ще науча пжтя къмъ Незнайната Страна. Слава Богу, близо съмъ вече!

Но той не билъ толкова близо, колкото си мислѣлъ. Като се гурналъ и потъналъ подъ Бѣлата Решетка, той трѣбвало да плува цѣли седемъ деня и седемъ нощи по морското дъно, въ най-голѣма тъмнина, докле мине отвждъ стената.

Най-после момчето съзрѣло свѣтлина. Надъ него водата станала прозрачна. А още по-натамъ цѣлото море свѣтнало. Тогава Томъ изплувалъ къмъ повърхността. Провидѣло се Тихото Езеро. То било толкова спокойно, че ни една вълна не се виждала. Но и тамъ Томъ трѣбвало дълго да плува, докле стигне до пристанището съ китоветѣ. Най-сетне стигналъ.

Видѣлъ той единъ широкъ заливъ. Въ него спокойно лежели и блажено дрѣмѣли всички добри китове. Водата била гжста, като зейтинъ. Тя ги люлѣла и приспивала.

Томъ отплувалъ до най-близкия китъ и го запиталъ, кжде е Баба Кари.

— Ето я тамъ, всрѣдъ пристанището. Не я ли виждашъ, какъ седи? — рекълъ китѣтъ.

Томъ погледналъ, но не видѣлъ нищо друго, освенъ високъ и заостренъ плаващъ ледъ.

— Никаква баба нѣма тамъ, — рекълъ той на кита. — Има само плаващъ ледъ. Той стърчи, като нѣкоя грамада.

— За него ти казвамъ, — рекълъ китѣтъ спокойно. — Та това е баба Кари! Като стигнешъ до нея, ще се увѣришъ.

И наистина, колкото повече се приближавалъ до леда, толковава по-ясно забелязвалъ Томъ, че прилича на мраморна жена, седнала на мраморенъ престолъ.

Като стигналъ до нея, жената го погледнала любезно и го запитала:

— Що искашъ, мой малки приятельо?

Томъ ѝ разказалъ, отде иде и кой го праща. После я запиталъ, къде се намира Незнайната Страна.

— Ти би трѣбвало да знаешъ пжтя, — отвърнала баба Кари, — защото си ходилъ вече тамъ.

— Кой? Азъ ли? Не си спомнямъ.

— Погледни ме тогава и ще си спомнишъ, мое дете.

Щомъ погледналъ баба Кари въ синитѣ дълбоки очи, Томъ си спомнилъ, по кой пжтъ трѣбва да мине.

— Благодаря, — рекълъ той. — Хайде сега, сбогомъ! Казаха ми, че ти си имала много работа.

— Вѣрно е, че тъкмо сега имамъ най-много работа, — отговорила баба Кари, безъ дори да си мръдне прѣста. — Но, любезни ми приятельо, запомни ли добре пжтя, що води къмъ Незнайната Страна?

Момчето се опитало да си го спомни: то го било вече забравило.

— Не го помня, — рекло то.

Не го помнишъ, защото ме вече не гледашъ.

Томъ я погледналъ още веднѣжъ. Паметята му се върнала. Но щомъ си обърналъ очитѣ, отново забравилъ всичко.

— Що да правя? — запиталъ той.

— Ще трѣбва да пжтувашъ заднешкомъ.

— Но тогава нѣма да виждамъ нищо.

— Напротивъ, ако гледашъ предъ себе си, ти ще виждашъ тогава всичко ясно, сякашъ отразено въ огле-

дало. Ще виждашъ, и накжде отивашъ и кого ще срещнешъ. Но въ оная страна има животни, които не ще искатъ да те пуснатъ, ако не разбератъ по нѣщо, че те пращамъ азъ. Вземи тая блѣскава синя мида, па си я окачи на врата. Покажешъ лия, всѣки ще те пусне. Но я пази да не я изгубишъ!

— Добре, — казалъ Томъ и тръгналъ заднешкомъ.

Той билъ много зачуденъ отъ онова, що му казала баба Кари, но ѝ повѣрвалъ, защото билъ вече разбралъ, че русалкитѣ никога не лъжатъ.

А баба Кари била русалка.

Малко следъ като излѣзълъ отъ Тихото Езеро, Томъ се намѣрилъ въ царството на едно чудовище — Майката на Океана. То било бѣло и много голѣмо.

Ето какъ се срещналъ той съ него.

Като вървѣлъ заднешкомъ, Томъ се озовалъ край широка бездна, въ дъното на морето. Отъ пропастьта излизала бледна пара. Додето мислѣлъ, какъ да премине, Томъ усѣтилъ, че земята подъ него се срива. Изведнѣжъ нѣщо го дигнало и подхвърлило нагоре, чакъ до повърхностьта на водата. Томъ се уплашилъ: той не знаелъ, що ще стане по-нататкъ. Следъ това се чулъ страшенъ трѣсъкъ. Томъ се намѣрилъ въ лапитѣ на едно животно — нѣщо като призракъ, но голѣмъ, бѣлъ и съ гладка кожа.

Това животно било Майката на Океана.

Тя имала много крила, все голѣми — като крила на нѣкоя вѣтърна мелница. Колкото ѝ били крилата, толкова ѝ били и лапитѣ. Приличали на голѣми ноздри, съ по единъ нокътъ на края. Имала само едно око, но коремъ нѣмала. Устата ѝ била крива и сбръчкана.

— Кой си ти и що правишъ тука? — запитало чудовището Тома.

И то се изсилило да го хвърли. Но Томъ се стисналъ яко за лапитѣ му, защото знаелъ, че тъй ще бжде въ по-голѣма безопасность.

Изведнѣжъ парата престанала да излиза.

Пропастьта се изпразднила, водата почнала да се втича вжтре, бързо и буйно, като въртопъ. Толкова силно било движението ѝ, че призракътъ наченалъ да се върти, както се върти засиленъ ашикъ. Тъй правѣлъ той всѣки день по веднѣжъ.

Майката на Океана рекла на Тома:

— Ако си сръчно момче, ей сега е време да слъзешъ.

Томъ разбралъ, че не бива да се бави.

Той се хвърлялъ въ ревящия водопадъ, като лосось. Като стигналъ до дъното му, той продължилъ да плува, докле вълнитъ го изнесли здравъ и читавъ отвъде, където била Незнайната Страна. Тамъ го чакали нови приключения — кое отъ кое по-чудни и по-страшни. Дълго би било да се разправятъ. Какви ли не чудовища срещналъ Томъ въ оная страна!

Най-после той видѣлъ една голѣма, черна и мрачна сграда, много тжжна на видъ, каквито сж заговоритъ.

— Навѣрно, тукъ ще да е господинъ Гримсъ — казалъ си на ума Томъ. — Дали нѣма да ме бие? Но — нищо! И да ме бие, и да ме пребие, азъ съмъ дошълъ да му помогна. Дано успѣя!

И той тръгналъ къмъ черното здание.

Въ тоя мигъ се затекли къмъ него три-четири чудновати животни, безъ ржце и безъ крака. Тѣ подскачали. Приличали на стражарски тояжки: кжси и дебели, съ топка на края.

— Стой! Стой! — викнали тѣ по него.

Момчето се спрѣло. Една отъ тояжкитъ го запитала, кой е и отде иде. Томъ ѝ показалъ мидата, що му била дала баба Кари. Животното я разгледало и рекло :

— Добре. Мини!

Но после прибавило:

— По-добре ще бжде — азъ да дойда съ тебе.

— Ела! — рекълъ Томъ. — Азъ търся господинъ Гримса.

Стигнали до голѣма желѣзна врата. Тояжката потропала два пжти, като чукнала съ главата си. Отворило се тайно прозорче, отдѣто се показало друго чудовище, което било вратарь на затвора. То приличало на старовремска пушка, натѣпкана съ баруть чакъ до устието. Като го видѣлъ Томъ, поискало му се да побѣгне. Но тояжката го задържала.

— Не бой се! — му рекла тя. — Нашиятъ вратарь е добъръ: той не прави нищо на честнитъ хора.

— Кой е тоя? — запиталъ вратарьтъ. — И що търси тукъ?

— Тоя момъкъ идва отъ страна на Нейно Величество и желае да види господинъ Гримса, майстора коминочистачъ.

— Гримсъ е въ комина № 345,—отговорилъ вратарьтъ, — и ако тоя малъкъ господинъ иска да го види, най-добре ще бжде да се покатери на покрива.

Томъ погледналъ стената. Тя била много висока: най-малко деветдесетъ километра.

— Не ми стига умътъ, какъ ще се покача на такава висока стена, — казалъ Томъ на тояжката.

— О, това е много лесна работа, — го успокоила тояжката. — Ей сега ще видишъ, какъ.

И тя го ударила толкова силно, че Томъ се намѣрилъ наврѣхъ покрива, преди да успѣе да каже: „Охъ!“

Момчето тръгнало покрай водосточнитѣ тръби и стигнало до едно мѣсто, кждето стоелъ другъ пазачъ, пакъ приличенъ на стражарска тояжка. Томъ му казалъ, защо е дошълъ.

— Много добре си намислилъ, — рекла тояжката, — но ми се струва, че не можешъ направи нищо. Гримсъ има много кораво сърдце. Той се никакъ не разкайва за онова, що е извършилъ. По цѣлъ день се само отъ едно оплаква: че не може да пуши и да пие. А при насъ това е, разбира се, забранено. Все пакъ, ако искашъ да го видишъ, мини отъ тукъ.

Тѣ стигнали до комина № 345. Тамъ билъ зазиданъ господинъ Гримсъ. Едвамъ се виждала главата му и раменетѣ. Той билъ мръсенъ, покритъ съ сажди и посинѣлъ. На Тома дожалѣло, като го видѣлъ. А отщо билъ посинѣлъ Гримсъ? Той държелъ въ устата сине-запалена лула и постоянно смучелъ, колкото му сила държи.

— Погледни насамъ, Гримсе! — викнала тояжката. — Единъ посетителъ е дошълъ да те види.

Но коминочистачътъ не чулъ. Той изрекълъ нѣкакви неприлични думи и прибавилъ:

— Дяволъ да го вземе! Лулата ми не тегли. Лулата ми не тегли.

— Дръжъ се прилично! — викналъ пазачътъ. — Вижъ, кой е дошълъ да те види!

И той скочилъ въ въздуха, сжщо като нѣкоя кукла — отъ ония по сбороветѣ — и нанесълъ на Гримса такъвъ ударъ по главата, че мозъкътъ на комино-

чистача изтропалъ въ черепа. както прави сухъ орѣхъ, когато го разклатятъ въ черупката. Тогава чакъ Гримсъ се загледалъ нагоре.

— Та това е Томъ! — викналъ той. — Ахъ ти, зла маймунке! Дошла си да се подигравашъ съ мене, нещачника! Знамъ те азъ!

— Недей мисли така! — успокоилъ го Томъ. — Напротивъ, азъ идвамъ да ти помогна. Кажй ми само, що да сторя, за да те извадя отъ тоя затворъ!

— Не, това не може да стане, — рекла тояжката. — Всѣки трѣбва да си помогне самъ. Нека Гримсъ помни добре това.

— Ахъ! — изпѣшкалъ коминочистачтъ. — Всѣки да си помогне самъ! Нима азъ ви казахъ да ме затворите тукъ? Вие насила ме доведохте тукъ да ви чистя мръснитѣ комини. После запалихте подъ мене слама, за да се катеря по-бързо. И азъ останахъ затрупанъ въ първия коминъ, що влѣзохъ да чистя, понеже саждитѣ ме засипаха отъ всѣкжде — толкова много бѣха.

Тогава се чулъ единъ строгъ, но приятенъ гласъ:

— Вѣрно е, Гримсе, но помнишъ ли, че тъкмо тѣй постъпваше и ти едно време съ малкия Томъ?

Това рекла госпожа „Каквото—правишъ—това—ще намѣришъ“.

Като я видѣлъ, пазачтъ се изправилъ и направилъ дълбокъ поклонъ. Томъ сжщо се поклонилъ на русалката.

— Моля ти се, — рекълъ ѝ той, — позволи ми да помогна на бедния господинъ Гримсъ! Да махна ли нѣколко отъ тия тухли, за да може поне да си поразкърши ржцетѣ? Много страда клетиятъ!

— Опитай се! — рекла тя.

Томъ се напрегналъ да вади една тухла. Но тя не мръднала: толкова яко била зазидана въ стената. Сетне се навелъ да обърше лицето на затворника отъ саждитѣ. Но и това не сполучилъ да направи: саждитѣ се не изтривали.

— О, Боже Господи! — въздъхналъ Томъ. — Отъ толкова далече съмъ дошълъ, господинъ Гримсе, и толкова опасни приключения съмъ прекаралъ, само за да помогна на своя нѣкогашенъ господарь, а сега излиза, че не мога да му направя и най-малката услуга!

— Най-добре ще бжде за тебе, ако ме оставишъ,

— рекълъ Гримсъ. — Виждамъ, че си добро момче: не си злопадетно. Самъ виждашъ, че не можешъ ми помогна. Върви си! Защото подиръ малко ще почне да вали градушка и тя ще ти извади очитѣ.

— Каква градушка? — запиталъ Томъ.

— Тая, що вали тукъ всѣка нощъ. Додето пада отъ далече, прилича на топълъ дъждецъ. Но щомъ почне да бие отъ близо, удря ме по главата — сжщо като съчми. Черепа ми ще пробие.

— Тая градушка нѣма вече да вали, — казала русалката. — Азъ ти обяснихъ вече, каква е тя и откъде иде. Това сж сълзитѣ на майка ти, що проливаше тя всѣка вечеръ, когато се молѣше за тебе. Но твоето студено сърдце превръщаше тия топли сълзи на ледена градушка. Сега вече клетата бабичка отиде на небето: тя нѣма да плаче за своя недостоенъ синъ.

Гримсъ помълчалъ, па казалъ тжжно:

— Значи, моята клета майка е починала и азъ не съмъ билъ тамъ, за да ѝ кажа поне: „прости ми, мамо!“ Ахъ, колко добра жена бѣше тя! Колко щастливо би си живѣла тя въ онова селце, дето бѣше учителка, да не бѣхъ азъ толкова лошъ!

— Учителка ли? — запиталъ Томъ.

И той разказалъ за оная добра бабичка, която го била прибрала и настанила въ плевнята да спи.

— Да, тя е била сжщата, — рекълъ Гримсъ. — Златно сърдце имаше тя. Да можехъ сега да се върна въ онова селце и да бѣше жива майка ми, па азъ да бѣхъ малко момче, другояче бихъ постъпвалъ. Но сега е вече късно, много късно.

И той се разплакалъ толкова силно, че и Томъ почналъ да плаче.

— Никога не е късно за човѣка да се поправи, — казала русалката и гласътъ ѝ се отведнѣжъ промѣнилъ: той станалъ толкова кроткъ, че Томъ я погледналъ съ голѣма почуда.

Русалката станала толкова хубава при тия думи, че Томъ се запиталъ, тя ли е, или е сестра ѝ — госпожа „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ.“

Тя казвала истината. Не било късно. Колкото по-ясно си припомнялъ Гримсъ своето детинство, толкова по-силно се разкаивалъ и по-безутешно плачелъ. Неговитѣ сълзи направили това, което не можели да сторятъ ни

майчинитѣ му сълзи, ни ничии други. А що направилитѣ? Най-напредѣ измили саждитѣ, що покривали, като дебела кора, лицето и дрехитѣ на коминочистача. После разтопили цимента, що споявалѣ тухлитѣ. Коминатъ се разпадналъ и Гримсъ почналъ да си движи членоветѣ. Той си разкършилѣ ржцетѣ и се изправилѣ. Дори поискалъ да тръгне, но пазачътѣ го ударилѣ толкова силно по главата, че затворникътѣ се отведнѣжъ свилѣ и намѣстилѣ на старото си мѣсто, както запушалка влиза въ устието на бутилка.

Но русалката се съжалила надѣ Гримса.

— Ще ли ме послушашъ, ако ти дамъ още единъ съветъ? — запитала го тя.

— Заповѣдайте, Ваше Величество, — отвърналѣ Гримсъ — Азъ знамъ, че вие сте по-силна отъ мене и много по-умна. Разбрахъ това следъ много страдания. Ще направя всичко, що ми заповѣдва Ваше Величество. Признавамъ се за победенъ.

— Тогава излѣзъ! — заповѣдала русалката. — Но едно запомни: ако покажешъ още веднѣжъ непокорство къмъ мене, ще те пратя на още по-ужасно мѣсто.

— Извинете, господарке, но азъ съмъ ви билъ винаги покоренъ, доколкото си спомнямъ. Кажете ми, кога не съмъ ви послушалъ? Преди да дойда въ тоя страшенъ затворъ, азъ не ви бѣхъ дори виждалъ.

— Тѣй ли? А кой ти каза: „Оня, който иска да си остане мръсенъ, и морето не ще може да го измие“?

Гримсъ погледналѣ русалката. Погледналъ я и Томъ. Нейниятѣ гласъ билъ сжщо като гласа на бабата, която ги била срещнала по пжтя, когато отивали да чистятѣ коминитѣ на богатия чифликчия.

— Азъ те предупредихъ на време, — добавила русалката. — Опитай се за последенъ пжтъ да се спасишъ. Другъ случай едва ли ще ти се падне.

Гримсъ излѣзълѣ отъ комина. Той билъ доста чистъ — поне толкова, колкото може да бжде чистъ единъ коминочистачъ. Само лицето му било изподраскано.

— Отведи го! — заповѣдала русалката на тояжката.

— На каква работа го осжждате, Ваше Величество?

— Накарай го да чисти устието на вулкана Етна!

Пазачътѣ потеглилѣ. Предѣ него вървѣлъ Гримсъ, покоренъ и малко дори прегърбенъ отъ покорство.

Казватъ, че той и до день днешенъ чистѣлъ устието

на вулкана Етна, — работа много по-лека и по-приятна, отколкото да седишъ зазиданъ денонощно въ тѣсенъ коминъ съ сажди.

— Сега вече твоята работа е свършена, — казала русалката, като се обърнала къмъ Тома. — Ти можешъ да се върнешъ, отдето си дошълъ.

— Това и бихъ желалъ да направя, — рекълъ Томъ. — Само едно не зная: какъ ще се изкача по голѣмата пропасть, когато е спрѣла парата?

— Азъ ще те изведа по стълбата за слугитѣ, — рекла русалката. — Но най-напредъ ще трѣбва да ти вържа очитѣ, защото не позволявамъ никому да вижда, каква е тая стълба и що има по нея.

Тя вързала очитѣ на Тома и веднага следъ това го развързала.

— Стигнахме, — рекла. — Ти си наврѣхъ стълбата.

Момъкътъ загледалъ ококоренъ и зяпналъ. Той не помнѣлъ дори да се е подвижилъ, а камо ли да се е качвалъ по стълбата. Но, като се загледалъ наоколо, разбралъ, че се намира наистина наврѣхъ стълбата.

Разсъмвало се. На румения небосклонъ се рисували черни, високи кедрови дървета. Виждалъ се и островтъ, дето живѣели морскитѣ деца. Той се отразявалъ въ спокойния сребристъ океанъ. Приятенъ вѣтрецъ подухвалъ между кедритѣ. Вълнитѣ се плъзгали и пѣели въ пещеритѣ, кждето Томъ много пжти си билъ игралъ съ морскитѣ животни. Морски птици пѣели и летѣли къмъ океана. Пѣели и земни птици и си виели гнѣзда по клонитѣ на дърветата. Небето гърмѣло отъ пѣсни.

На Тома било весело, като се връщалъ къмъ острова. Той видѣлъ на една скала седнало момиче. То било много хубаво. Навело глава, подпрѣно на лакътъ, то си било потопило нозетѣ въ водата. Гледало на далече, сякашъ очаква нѣкого.

Когато русалката и Томъ се приближили, то ги погледнало. Томъ позналъ Ели.

— Ти ли си, Ели? — викналъ радостно Томъ. — Колко си порасла!

— О, Томе, — рекла тя, — и ти си много порасналъ.

И тъй било наистина: Томъ билъ вече голѣмъ момъкъ, а Ели — стройна и хубава мома.

— Наистина, трѣбва да съмъ порасла, — казала тя.

— Азъ седя тукъ и те чакамъ нѣколко стотинъ години,
— откакъ си заминалъ. Дори почна да ми се струва,
че не ще се върнешъ.

Тѣ почнали да си разказватъ, кому какво се е случило презъ това време. И толкова се увлѣкли въ тия разкази, че забравили съвсемъ за русалката.

Но тя имъ се обадила:

— Вие ме забравихте, мои деца!

Тѣ я погледнали и извикали изъ единъ гласъ:

— О! Та коя си ти?

— Познайте, коя съмъ!

Ти си нашата скъпа господарка „Прави-каквото-искашъ-да-ти-правятъ“, — рекла Ели.

— Не, не! Ти си добрата русалка „Каквото-правишъ-това-ще-намѣришъ“, — настоялъ Томъ. — Само че си много разхубавѣла.

— Тѣй ви се струва, — рекла русалката засмѣно. — Я си помислете още малко! Ти, Томе, не си ли ме виждалъ нѣкъде?

— Спомнихъ си, — отвърналъ Томъ. — Ти си бабичката, която ме срещна по пѣтя къмъ чифлика на Елиния баща.

— Припомни си още нѣщо!

— Ти си баба Кари! — извикалъ момъкътъ.

— Моето име е написано въ очитѣ ми, — казала русалката. — Ако можете, прочетете го!

Момъкътъ и момата се загледали въ очитѣ на русалката, които ставали ту небесно-сини, ту кадифено-кафени, ту тъмно-сини, ту зеленикави, ту съвсемъ черни.

— Е, кажете, какъ ми е името!

Въ това време отъ очитѣ на русалката излѣзла бѣла ослѣпителна свѣтлина. Томъ и Ели си покрили очитѣ съ дланитѣ — толкова силна била свѣтлината. Но тѣ все не можели да отгатнатъ името на хубавата русалка.

— Стига сте се мжчили, мои деца! — казала имъ тя. — Не е дошло и за двама ви още време да узнаете името ми.

И, като се обърнала къмъ момата, — тя ѝ рекла:

— Отъ сега нататъкъ, Ели, ти позволявамъ да водишъ Тома у васъ всѣка недѣля.

Томъ придружавалъ другарката си въ недѣлни и празнични дни до онова хубаво мѣсто, дето живѣела.

Тѣ прекарвали тамъ цѣлъ день, а вечеръта Томъ се връщалъ, защото ималъ на другия день работа.

Каква работа? — ще попитате.

Томъ станалъ голѣмъ ученъ. Той строелъ желѣзни пѣтища, правѣлъ машини, телеграфи, телефони и аероплани.

Нѣкой отъ васъ може да си помисли, че Томъ и Ели сж се оженили най-сетне.

Не, мили деца, недейте си мисли такова нѣщо: князетѣ и княгинитѣ въ приказкитѣ се женятъ, но морскитѣ деца — не.

Князь-козле

(полска приказка)

Едно време живѣли царь и царица. Тѣ си имали две деца — момче и момиче. Родителитѣ умрѣли. Единъ сродникъ на бащата се качилъ на престола и изпждилъ децата.

Братгът и сестрата тръгнали да се скитатъ по свѣта немили-недраги. Вървѣли, вървѣли — стигнали до едно поле. Слънцето печело силно, тѣ били уморени, потъ текла отъ лицата имъ. Гледатъ — всрѣдъ полето блато, а около него пасатъ крави.

— Ще се напия отъ тая вода, — рекло момчето. Жадно ми е.

— Не пий, братче, че ще станешъ теле! — казало момичето.

Братчето послушало. Тръгнали по-натамъ. Стигнали до една рѣка. По брѣга пасѣли коне.

— Ахъ, сестрице, — рекло момчето. — Да знаешъ, колко съмъ ожаднѣлъ! Да се напия ли отъ рѣката?

— Недей, братче, недей! Ще се превърнешъ на конче.

Братчето послушало и тоя пжтъ. Продължили да вървятъ. Дошли до едно езеро. Стадо овце се скитали по брѣга.

— Умирамъ отъ жажда, сестрице, — казало момчето. — Ще си пийна отъ това езеро.

— Не бива, — рекло момичето. — Ако пийнешъ, ще станешъ агне.

Братчето пакъ послушало сестра си. Тръгнали. Вървѣли, що вървѣли, стигнали до една поляна. Гледатъ — на поляната изворъ, а наоколо пасатъ свини.

И тоя пжтъ момчето казало:

— Сестрице, не мога да търпя вече. Ще пийна отъ тоя изворъ. Вижъ, колко му е бистра водата!

Но девойчето му рекло:

— Недей, братче! Ще станешъ прасе.

Момчето пакъ послушало. Починали си и тръгнали. Слънцето печело все по-силно и по-силно. Децата капнали отъ умора и жажда. Съгледали една локва. Момчето се спрѣло. Стадо кози тичали наоколо.

— Сестрице, — рекло братчето, — ако не пийна и сега, мъртвъвъ ще ме оставишъ на тая гола поляна. Не мога вече да търпя.

— Моля ти се, братченце, — казало девойчето, — почакай още малко. Ако пиешъ отъ тая вода, ще се превърнешъ на козле.

Но момчето не послушало тоя пѣтъ. То се напило отъ локвата и наистина станало козле. Почнало да тича предъ момичето и да врещи:

— Мекекеке! Мекекеке! Мекекеке!

Сестричето вързало козлето съ своя коприненъ поясъ, повело го и почнало да плаче. Вървѣли тѣ още дълго време и накрай стигнали въ чуждо царство.

Козлето тича напредъ, а момичето върви подиръ него. Стигнали до царската градина. Козлето, привлѣчено отъ зелената крѣхка тревица, влѣзло въ градината. Влѣзла и сестра му. Седнала подъ едно дърво — да чака козлето, докле се напасе.

Видѣли това градинаритѣ и отишли, та казали на царя.

— Царьо честити, — рекли, — да видимъ нѣщо невидено. Въ градината е влѣзло козле, а едно момиче го държи, за свиленъ поясъ вързано. Ама какво момиче! Толкова хубаво, че не може съ нищо да се сравни. Такава хубостъ не може ни да се помисли, ни да се изкаже, ни съ перо да се опише. Дивна хубостъ наистина!

— Идете я запитайте, — казалъ царьтъ, — коя е и каква е. Отъ чий родъ е и откъде е дошла.

Отишли градинаритѣ и разпитали момата. Тя имъ казала всичко, както си е. Върнали се тѣ при царя и му предали думитѣ ѝ.

— Царьо честити, — рекли, — имало въ едно чуждо царство царь и царица. Тѣ умрѣли. Тѣхенъ сродникъ — лошъ човѣкъ — се качилъ на престола и прокудилъ сина и дъщеря имъ, пратилъ ги да се лутатъ по свѣта. Момчето пийнало омагьосана вода и се превърнало на козле. Сестра му го води.

Царьтъ заповѣдалъ да повикатъ момата. Тя казала и предъ него сжщото, което била казала предъ градинаритѣ. Княгинята се много харесала на царя и той решилъ да се ожени за нея. Направили сватба и заживѣли весело и щастливо. Съ тѣхъ живѣло и козлето: денемъ ходѣло по градината, нощемъ спѣло въ двореца, ядѣло и пиело заедно съ царя и царицата.

Единъ день царьтъ отишълъ на ловъ. Край града живѣла една магьосница, която завиждала на младата царица. Тя ѝ направила магия да отслабне и да се разболѣе. Царицата пребледнѣла и изгубила свѣсть, веднага щомъ заминалъ мжжътъ ѝ. Изведнѣжъ надъ цѣлия дворецъ се спустнало тъмно було на скръбъ и нещастие. Цвѣтята въ градината увѣхнали, дървесата изсѣхнали, трѣвата посърнала.

Царьтъ се върналъ отъ ловъ и запиталъ жена си, какво ѝ е.

— Болна съмъ, — отвърнала тя. — Но не знамъ, каква ми е болестъта. Никой отъ лѣкаритѣ не можа да познае.

На другия день царьтъ отишелъ пакъ на ловъ. Царицата все още лежела. И ето, че дошла магьосницата. Влѣзла при царицата и ѝ казала:

— Научихъ се, че си била болна. Искашъ ли да те излѣкувамъ?

— Моля ти се, направи ми това добро, — казала болната.

— Ето какъвъ е лѣкътъ на твоята болестъ. Три утрини и три вечери, по тъмно, ще отивашъ на морския брѣгъ и ще пийвашъ по три глѣтки вода, но въ това време дрехитѣ ти трѣбва да облѣче друга жена, а ти да облѣчешъ нейнитѣ.

— Добре тогава. Да отидемъ довечера заедно. Ти ще облѣчешъ моитѣ дрехи, а азъ — твоитѣ.

Така и направили. Отишли на брѣга. Било съвсемъ тъмно. Магьосницата хванала ослабналата жена, вързала ѝ на шията камъкъ и я хвърлила въ морето. Царицата потънала, а козлето се притекло къмъ брѣга и почнало да плаче като човѣкъ.

Магьосницата си преправила лицето, за да прилича на царицата, отишла въ двореца и почнала да се разпорежда, като истинска господарка: Царьтъ се върналъ

отъ ловъ, не забележилъ измамата и се зарадвалъ, че жена му е оздравѣла.

Седнали да вечерятъ.

— А де е козленцето? — попиталъ царьтъ.

— Защо ти е? — рекла царицата. — Казахъ да го не пускатъ вече, защото изпуска неприятна миризма. Не мога да го търпя.

На другия день, следъ като царьтъ излѣзълъ отново по ловъ, магьосницата хванала козлето и го набила, па му рекла:

— Ако се не махнешъ веднага, ще кажа на царя да те заколи.

Козленцето се изплашило и избѣгало на морския брѣгъ, — тамъ, дето била потънала сестра му. Но вечерьта огладнѣло и се върнало въ двореца.

Като го видѣла, царицата казала на своя мжжъ:

— Да ти кажа право, дотегна ми това проклето козле. Станало е зло, като сжщинско куче. Хвърля се върху мене и ме хапе. Не е ли по-добре да го заколимъ?

— Какъ ще заколя братчето ти? — запиталъ очудено царьтъ. — Нима ти искашъ това?

— Какво братче? — запитала още по-зачудено магьосницата. — Какъ може козелъ да ми бжде братъ?

— Та нима си забравила, що ми разказа, когато дойде, преди да се оженимъ?

Магьосницата се смутила, но се не издадала, че не знае нищо. Тя рекла:

— Остави на страна, какво съмъ ти казвала тогава. Сега въ това козле е влѣзълъ зълъ духъ и то прави пакости. Трѣбва да се заколи.

На царя било жалъ за козлето, но най-сетне се съгласилъ; нѣма пъкъ за едно козле да се кара съ жена си! Заповѣдалъ да заколятъ козлето.

Видѣло то, че слугитѣ точатъ месарскитѣ ножове, и разбрало всичко. Отишло при царя и му се примолило:

— Пусни ме да отида при морето, да пийна водича и да се поизкжпя.

— Върви! — казалъ царьтъ.

Козленцето отишло на морския брѣгъ и се развижало жално:

— О, моя сестрице, моя гължбице. Изплувай, изплувай на брѣга! Огньовете червени горятъ чакъ до небето, котли кипятъ, та прѣскаатъ капки чакъ до морето, ножове се острятъ, та се чува чакъ до девета земя: искатъ да ме заколятъ.

Сестра му не била умрѣла.

Тя се обадила на братчето си:

— Братче мое хубаво, братче мое добричко. Тежъкъ ме камъкъ къмъ дѣно дърпа, свилена трѣва ми нозетѣ уплела, жълти пѣсъци ми гърдитѣ покриватъ, люта змия ми сърдцето смуче. Какъ да ти помогна?

Козлето се разплакало и се върнало въ двореца. Като го видѣла, царицата заповѣдала на слугитѣ да го хванатъ и заколятъ. Но то рекло и тоя пжтъ на царя:

— Пакъ ми се припи вода, царю честити. Пустни ме да отида при морето. И ще се изкжпя, и ще се напия.

— Върви! — казалъ царьтъ.

Пладне било. Козлето отишло на морския брѣгъ и жално завикало:

— О, моя сестрице, свидна гължбице. Изплувай, изплувай до брѣга! Огньовете зловещи пламтятъ чакъ до небето, котли кипятъ, та прѣскаатъ капки чакъ до морето, ножове се точатъ, та се чува чакъ презъ деветъ земи: искатъ да ме погубятъ.

А сестра му отвърнала и тоя пжтъ:

— Братче мое миличко, братче мое гиздаво. Черенъ ме камъкъ къмъ дѣно тегли, свилена трѣва ми нозетѣ заплела, тежки пѣсъци ми снагата покриватъ. люта змия ми сърдцето смуче. Какъ да ти помогна?

Козленцето се разплакало отново и се върнало въ двореца. Царицата свикала слугитѣ и имъ казала:

— Я хванете това проклето козле, та го заколете! Стига е безпокоюло и мене и царя.

Слугитѣ се приготвили да колятъ козлето. Но царьтъ ги спрѣлъ.

— Чакайте! — рекълъ. — Искамъ да видя, защо това козле отива толкова често на морския брѣгъ. Пуснете го.

Козлето походило-походило, па отишло отново при царя и му казало:

— Царьо честити, само още веднъжъ ме пустни да отида на морския брѣгъ, па сетне ме заколете, щомъ сте така решили. Иска ми се за последенъ пжтъ да си пийна водица и да се изкжпя.

— Каква вода ще пиешъ? — попиталъ очудено царьтъ. — Мигаръ морска вода се пие?

— Пие се, царьо честити. Мене тя ми си вижда най-сладка, макаръ за другитѣ да е горчива.

— Хайде върви! — рекълъ царьтъ.

Но тоя пжтъ той решилъ да тръгне следъ козлето, за да го види, що прави на брѣга. Стигналъ до морето. Гледа — козлето се спрѣло, обърнало глава къмъ морскитѣ вълни и почнало да говори съ човѣшки гласъ:

— О, мила сестрице, свѣтла хубавице! Огньове ужасни горятъ до небето, кипятъ котли и прѣска въ искри чакъ до морето, тънки ножове се острятъ, та се чува чакъ въ десето царство: готвятъ се да ме заколятъ.

Следъ малко се зачулъ гласъ издънъ морскитѣ дълбочини — гласътъ на сестрата:

— Братче мое ненагледно, братче мое миловидно! Тежъкъ ме камъкъ къмъ дъно дърпа, свилена трѣва ми свързала нозетѣ, жълти пѣсъци ми тѣлото засипватъ, люта змия ми сърдцето смуче. Не мога да мръдна, не мога да шавна. Какъ да ти помогна?

Козлето се разплакало, но тоя пжтъ решило да се не връща вече въ двореца. Плакало, плакало, па заговорило отново на сестра си:

— О, мила сестрице, драга гължбице! Изплувай до брѣга, изплувай да те видя за последенъ пжтъ! Тукъ ще умра, отъ тукъ не ще мръдна вече. Зла е царица въ двореца дошла. На твое мѣсто седи, на твое легло спи, отъ твоя паница яде, отъ твоя чаша пие. Тя ще ме погуби.

Току рекло козлето тия думи, ето че се издигнала сестра му изъ вълнитѣ и се показала надъ водата. Царьтъ я хваналъ, отвързалъ ѝ камъка отъ врата и я измъкналъ на брѣга.

— Разкажи ми, какво се е случило съ тебе, царице, — рекълъ ѝ той.

Тя му разказала всичко, отъ игла до конецъ. Той се зарадвалъ, че е намѣрилъ жена си. Още повече се

зарадвало козлето. То почнало да скача и съ весело припкане оттичало въ царската градина.

Изведнъжъ градината се раззеленила отново. Дърветата се разлестили, тръвата почнала да расте, цвѣтятя — да цвѣтятъ.

Царьтъ и царицата се върнали. Заповѣдано било да се издигне всрѣдъ двора висока клада. На нея чили магьосницата и я изгорили. А царьтъ, царицата и козлето си заживѣли весело и щастливо, като по-рано.

Негърски приказки.

Зайо Байо и животнитѣ.

Зайо Байо остарѣлъ. Но и на старини той си останалъ все такъвъ хитъръ, какъвто билъ на млади години. Единъ день станало дума съ Кума Лиса за сила. Тя се захвалила предъ животнитѣ, че е по-силна отъ котката. Не само отъ питомната котка, но и отъ дивата.

Зайо Байо чулъ това и рекълъ:

— Може, Кума Лиса, да си наистина по-силна отъ всички котки на свѣта, но се пази да те не чуе Чичо Тигъръ, че той е роднина на котката. Какъвто е горделивъ и гнѣвливъ, ще се ядоса и нѣма да ти прости.

Кума лиса казала:

— Никакъ не ме е страхъ отъ него. Чичо ти Тигъръ ми се вижда като муха. Азъ съмъ сто пѣти по-силна и отъ него, и отъ всичкитѣ му роднини. Ако искашъ, можешъ да му кажешъ това.

То се знае, че лисицата говорѣла тѣй, понеже била увѣрена, че заекътъ не ще посмѣе да отиде и да каже това на тигъра. Чичо Тигъръ ще изеде Зая Бая.

Но ето, че Зайо Байо намислилъ да наклевети лисицата предъ тигъра. Наистина, той се боелъ отъ Чичо Тигъръ, но го знаелъ, че — когато се е нахранилъ добре — не е толкова опасенъ, колкото — когато е гладенъ. Извардилъ го той веднѣжъ, когато билъ изялъ цѣла антилопа. Лежелъ си Чичо Тигъръ и се облизвалъ. А Зайо Байо се приближилъ, накуцвайки. Приближилъ се той, но не съвсемъ; застаналъ на доста голѣмъ раздалечъ отъ тигъра. И, както се спрѣлъ, рекълъ:

— Добъръ день, Ваше Височество. Да ви подари Богъ още три хиляди години животъ.

Тия ласкателни думи се харесали на тигъра.

— Защо ме наричашъ Височество? — запиталъ той.
— Що искашъ да кажешъ съ тая дума?

— Че нали Ваше Височество е князь? На князетѣ се казва Ваше Височество, доколкото съмъ чувалъ.

— Може и тъй да е. Но откъде накъде азъ да съмъ князь? Това е то, което не разбирамъ.

— Ваше Височество се само преструва, че не разбира. Та нали вие сте братъ на нашия императоръ, Негово Величество Лъвътъ? Значи, Ваше Височество е князь. А на всѣки князь се казва Ваше Височество.

Чичо Тигъръ изслушалъ съ гордостъ и голѣма радостъ това обяснение досежно роднинството му съ царя на животнитѣ, съ когото се не обичали твърде. А после запиталъ:

— А ти защо накуцвашъ, моето момче? Да не би да се е случило нѣщо лошо съ тебе? Азъ съмъ готовъ да те защита. Само ми кажи, кой е посмѣлъ да те нарани.

— Да ви кажа, Ваше Височество. Скарахме се съ Кума Лиса. Тя казваше, че била по-силна отъ Васъ. Азъ пъкъ твърдѣхъ, че тя не бива и да смѣе да се мѣри по сила съ Ваше Височество. Сбихме се и тя ме удари толкова силно по крака, че го навѣхна.

— Тъй ли? — викналъ ядосано Чичо Тигъръ. — Азъ ще ѝ платя ей сега. Какъ смѣе да закача моитѣ приятели и да се хвали, че е по-силна отъ най-близкитѣ сродници на императора, моя братъ?

Скочилъ тигърътъ и — право при лисицата. Разбѣгали се животнитѣ, като го видѣли. А Кума Лиса се разтреперила, като листъ. Поискала да побѣгне, но Чичо Тигъръ я сграбчилъ въ лапитѣ си. Тѣ ѝ се сторили желѣзни. Още повече се разтреперила. Забравила си името отъ страхъ.

— Ти ли си се хвалила, че си по-силна отъ мене? — викналъ Чичо Тигъръ и стисналъ толкова силно лисицата за единия кракъ, че го счупилъ.

Тя изпищѣла отъ болка. Сетне тигърътъ ѝ казалъ:

— Да ти не бѣше толкова вонещо месото, бихъ те изялъ. Но знай, че братътъ на Негово Величество не яде мърша, дори и когато е жива.

Отъ това се вижда, че и Чичо Тигъръ е понѣкога остроуменъ. Но Кума Лиса се не оскърбила. Тя само едно желаела — да я пусне тигърътъ. И щомъ се намѣрила свободна, търтила да бѣга, колкото ѝ нозе държатъ. Разбира се, на три крака се бѣга по-бавно, отколкото на четири, но страхътъ придава сила. Кума

Лиса скоро се озовала на поляната, дето се събирали животнитѣ на приказка, и имѣ се оплакала отъ Зая Бая. Ежко-Таралежко ѝ превързалъ крака, следъ като го наложилъ съ лѣковити билки.

Дълго време лисицата носила превръзката. Раната ѝ заздравяла бавно. Но не това ѝ било най-неприятно: на Кума Лиса се много искало — по-скоро да оздравѣе, че да си отмъсти на Зая Бая. Като пооздравѣла, тя събрала животнитѣ и имѣ казала:

— Това, което стана съ мене, може да се случи съ всѣкиго отъ васъ, мои мили приятели. Не виждате ли, че Заяо Байо е много опасенъ? А опасенъ е той, понеже се е съюзилъ съ Чичо Тигъръ. Кой знае, що го е лъгалъ, но изглежда да сж се сприятелили. Утре тигърътъ може да нападне всѣкиго отъ васъ и да го изеде: доста е — заекътъ да го наклевети. Вие знаете, що се случи съ мене. Какъ ви се струва: добре ли постъпи Заяо Байо?

Всички животни изъ единъ гласъ осъдили постъпката на заека.

— А-жжжж! А-жжжж! А-жжжж! — Изревало магарето. — Не бива да пускаме вече тоя хитрецъ да пие вода отъ рѣката, отъ която приемъ ние. Нека умре отъ жажда проклетникътъ!

— Тракъ! Тракъ! Тракъ! — Изтропалъ щъркелътъ съ кълвуна си. — Съгласенъ съмъ. Азъ нѣма да му дамъ вече да mine презъ поляната, дето ловя жаби. Да разбере, че го презираме.

— Чау! Чау! Чау! — изляялъ чакалътъ. — Много умно говоришъ. Нека познае, че никой отъ насъ не го зачита за нищо. Срещна ли го, нѣма да му кажа ни „Добъръ день“, ни „Сбогомъ“. Ще има да взема да го поздравявамъ.

Вълкътъ се обадилъ;

— Ауууу! Ауууу! Ауууу! Азъ нѣма да го пусна да mine по пѣтя, отдето минаваме ние. Нека върви да живѣе при тигѣра, щомъ сж толкова голѣми приятели. Когато Чичо Тигъръ огладнѣе, ще го изеде. Той не жали и приятелитѣ си.

Бухълътъ изкрѣскалъ:

— Бухууу! Бухууу! Бухууу! Азъ ще го пропжда отъ тия мѣста. Скрие ли се въ нѣкаква дупка, ще го чакамъ да му изкълва очитѣ.

Дори и жабѣта, насърдчена отъ тия думи и горда, че се сдружила съ такива важни господа и госпожи, изкрѣкала:

— Кра! Кра! Кра! Съзъ-гласна-съмъ. Съзъ-гласна-съмъ. Ако го видя, че се мие подъ слизалото на рѣката, ще скоча да го опрѣскамъ съ калъ. Нѣма да му дамъ да се омие.

И други животни имало тамъ. Всички се съгласили, че на заека трѣбва да се отплати, както е редно. Ала ето, че на заговора присѣтствувала една птичка, която заговорницитѣ не видѣли. На дървото, подъ което се били събрали животнитѣ, било кацнало едно канарче. Както се било скрило между клонитѣ, то слушало всичко, безъ да се обажда. Щомъ животнитѣ се разотишли, то литнало, та казало всичко на заека.

— Петъ пари не давамъ, — рекълъ заекътъ и запушилъ цигара. — Както е да се заканватъ, нищо не могатъ ми направи.

Но все пакъ той се смутилъ малко отъ заплашванята на животнитѣ. Когато останалъ самъ, казалъ си:

— Кой ги знае пкъ? Може и да направятъ нѣщо. Особено ме е страхъ отъ тоя проклетникъ — Кумчо Вълчо. Не се шегува той. . . Ще трѣбва да се запазя по нѣкакъвъ начинъ.

Той заключилъ вратата на кжщата си и залостилъ отвѣтре прозорцитѣ съ яки дървета. После почналъ да носи камъни, греди и дъски и се заелъ да издигне надъ кжщата висока кула.

И денемъ и нощемъ работѣлъ заекътъ. По едно време кулата се издигнала толкова на високо, че хората, като минавали по пжтя, спирали се, заглеждали се въ нея и се запитвали:

— Какъвъ ли ще да е пкъ тоя паметникъ тамъ?

Но Зайо Байо се превѣлъ, че ги не чува. Той не губѣлъ време. Рѣжелъ дъски и греди, ковѣлъ, дѣлалъ камъни. нареждалъ ги, слагалъ тухли и ги зидалъ съ варъ. Работѣлъ човѣкътъ — и туй то!

Хора минавали, спирали се, заглеждали се. Той ги и не поглеждалъ: работѣлъ си. Животни минавали сж-

що. И тѣ се спирали, вдигали глави нагоре, заглеждали се, чудѣли се, зяпали го. А той се и не обръщаль: работѣль си, сякашъ никого нѣма. Тѣй Зайо Байо работѣль, работѣль — отзори до мръкване и отъ срѣднощ до пладне. Само напладне си почиваль, за да се наобѣдва, и вечерь — за да се навечеря. Презъ нощта дрѣмваль по десетина минути и ставаль отново да работи.

Най-после, когато кулата била свършена, Зайо Байо си отдъхналь. Изтриль си той потното чело, обръналь се къмъ Кака Зайка, па ѝ рекъль:

— Невѣсто, ако животнитѣ сж измислили съ нѣщо да ми напакостятъ, бихъ желаль да ги видя. Време е. Зайо имъ Байо се не бои вече отъ никого. Нека дойдатъ да ги видя, де!

Сетне той се качиль на най-горния катъ на кулата, за да погледне презъ прозореца. Изгледътъ билъ много добъръ. Доволенъ и предоволенъ, заекътъ слѣзълъ и почналь да нарежда многото си припаси въ долнитѣ катове на високата кула. После се качиль отново на горния катъ и отнесълъ тамъ едно дълго вжже. Поржчалъ на жена си да запали огъня и да сложи единъ котелъ съ вода да ври.

— Прави, каквото правишь, — рекъль ѝ той, — но гледай — да има въ кѣщи винаги гореща вода. Защо — недей пита: то си е моя работа. Когато дойде време, ще видишь.

Следъ това, напълно спокоенъ вече, Зайо Байо се изтегналь на единъ люлей-столъ, запалиль си лулата, запушилъ и почналь да си блѣнува, гледайки презъ прозореца.

Въ това време вече всички животни узнали, че Зайо Баю е свършилъ високата кула. Започнали да идватъ едно по едно, да се скитатъ наоколо и да чакатъ — да видятъ, що ще прави сетне. Но Зайо Байо не правѣль нищо особно. Не само особно, а и нищо обикновено той не правѣль: само седѣль до прозореца, блѣнуваль, пушелъ и гледалъ, безъ да се обади на лицемѣрнитѣ имъ поздрави.

Надошли всичкитѣ му врагове: и Кумчо Вълчо, и Кума Лиса, и Бай Щъркелчо, и Вуйчо Марко съ дъл-

гитѣ уши, и Сватѣ Чакалчо, и Дѣдо Бухльо, и Баба Кекерица. И още много други. Всички надошли.

Виждали ли сте хора, които сж се струпали да гледатъ любопитно зрелище? Тѣ се натискатъ, блѣскаатъ се, мѣнятъ си мѣстата, обикалятъ отсамъ-оттатъкъ, за да видятъ по-добре. Тѣй правѣли и животнитѣ, които любопитствуваха да разбератъ, защо е построилъ Зайо Байо високата кула. Но заекътъ си седѣлъ на люлей-стола, пушелъ си лулата, блѣнувалъ и гледалъ презъ прозореца. Гледалъ той и виждалъ всички животни, но все се преструвалъ, че не вижда нищо и никого.

По едно време долетѣло неговото приятелче — Канарчо. То се извило около кулата и кацнало на прозореца. Зайо Байо го поканилъ и то влѣзло въ стаята. Кака Зайка му налѣла да пие чай и му дала да яде сладки отъ просено брашно.

Ето че отдалекъ се задалъ и Вуйчо Тарипень. Кой е тоя Тарипень? Тѣй наричатъ американскитѣ негри костенурката. Вуйчо Тарипень билъ една стара костенурка. Мжжка костенурка.

Вуйчо Тарипень билъ голѣмъ приятелъ на Зая Бая. Той разбралъ, че става нѣщо важно въ кжщата на приятеля му, и се затекълъ да види, що е то. Затекълъ се, разбира се, доколкото може да тича една костенурка, макаръ и мжжка. Тичалъ и се смѣлъ отъ радостъ.

Като съзрѣлъ заека, че седи предъ прозореца, викналъ му:

— Хей, Зайо Байо! Що правишъ тамъ? Много си на високо. Едвамъ те виждамъ.

— Седя си, — отвърналъ му заекътъ. — Седя си и си почивамъ, Вуйчо Тарипене. Ела ми на гости! Чай ще те почерпя. Чуденъ чай имамъ.

— Лесно се казва, — отвърналъ Вуйчо Тарипень, — но се мжчно прави. Слѣзъ ми покажи, отде се влиза въ кжщата ти. Вратата е заключена.

— Не само е заключена, ами е и зазидана, — рекълъ заекътъ. — Много врагове имамъ, Вуйчо Тарипене. Що да правя? Принудихъ се да издигна крепостъ.

— Това си е твоя работа, Зайо Байо: както щешъ, тѣй ще правишъ. Никой не може да ти се бърка. Но

я ми кажи, какъ да стигна при тебе. Да летя—не мога: инакъ бихъ хврѣкналъ, като Канарчо, та право при тебе. Не съмъ и много високъ, та не мога да ти стисна ржката, колкото и да я протегнешъ надолу.

— Лесна работа, Вуйчо Тарипене, лесна работа. Не се безпокой! Азъ имамъ една удобна стълба. Ще ти я спусна ей сега. По нея ще се качишъ, приятелю. Следъ минута ще бждешъ при мене.

И, като казалъ това, Зайо Байо спусналъ вжжето.

— Хвани се за единия край, — рекълъ, а азъ ще те изтегля. Нѣма и да усѣтишъ, какъ си се качилъ. Само се стискай яко!

Вуйчо Тарипенъ стисналъ вжжето съ уста, за да опита, здраво ли е. А Зайо Байо му викналъ:

— Стискай се яко, Вуйчо Тарипене, че ще почна да тегля! Яко се стискай!

И той почналъ да дърпа нагоре вжжето, а костенурката наченала да се люлѣе въ въздуха, между небето и земята. Много животни имало тамъ. И вълкътъ билъ, и лисицата, и магарето, и щъркелътъ, и жабата, и гущерътъ, и чакалътъ, и дивиятъ козелъ, и степниятъ конь, и глиганътъ. И още много други: кой да ги помни? Всички тѣ гледали съ затаенъ дѣхъ, какъ костенурката се изкачва все пò-нагоре и пò-нагоре, съ увиснала опашка, съ протегнати нозе, които гребатъ въздуха, сякашъ плуватъ, и съ облѣзчени отъ страхъ очи.

Но ето че скоро тя се озовала подъ прозореца, а малко следъ това я видѣли, че седи — здрава и читава — на една масичка, пие чай и дѣвче сладки. Всички животни ѝ завидѣли. На всички се поискало да бждатъ въ кулата, да пиятъ чай и да ядатъ отъ ония вкусни сладкиши.

Колко ли хубавъ ще да е свѣтътъ, ако се погледне отъ прозореца на тая висока кула? Защо имъ е да враждуватъ съ заека? Не е ли пò-добре да се сприятелятъ отново съ него? О, той изглежда много любезенъ — тоя Зайо Байо съ засуканитѣ мустаци! Тъкмо сега е време да се помирятъ съ него. Просто да му завидишъ — колко се е добре наредилъ! Па и колко любезно приказва съ гоститѣ си!

Кумчо Вълчо се осмѣлил да се провикне:

— Ей, Зайо Байо. Много горделивъ изгледъ имашъ, както си седналъ тамъ, горе. Какъ си? Добре ли си?

Заекътъ се навелъ — да види, кой му говори, премрежилъ си очитѣ и отвърналъ:

— Не викай толкова силно, Кумчо Вълчо. Азъ не съмъ глухъ. Увѣрявамъ те, много добре чувамъ. Питашъ ме, добре ли съмъ, а? Слава Богу, много добре съмъ. Само едно има: малко ми сж гоститѣ. А стаята е широка, много широка: има мѣсто още за стотина души. Не ще ли заповѣдашъ и ти на гости, а? Тукъ е много добре. Чудесенъ изгледъ има. Ела!

— Малко смѣшно е възкачването, Зайо Байо, но нищо. Ще дойда на драго сърдце.

Заекътъ спусналъ вжжето. Кумчо Вълчо се хваналъ за него и Зайо Бай почналъ да тегли. Когато вълкътъ билъ вече близо до прозореца, той чулъ, че заекътъ казва на жена си:

— Хайде, булка, поразмърдай се, де! Сложи единъ приборъ за новия гостенинъ! Ала най-напрдъ принеси горещата вода за чай.

А следъ малко чулъ, че заекътъ казва съ уплашенъ гласъ:

— Какво правишъ, жено? Ти луда ли си? Защо изсипвашъ врѣлата вода върху Кумча Вълча?

Друго вълкътъ не можалъ да чуе, защото веднага подиръ това върху него се изсипалъ цѣлъ котелъ гореща вода. Кумчо Вълчо изревалъ, изпусналъ вжжето и падналъ на земята, дето подскочилъ, като нѣкоя каучукова топка.

А Зайо Байо се навелъ надъ прозореца и казалъ:

— Извинявай, скжпи ми Кумчо Вълчо! Нали знаешъ, колко несржчни сж женитѣ? Единъ чайникъ съ водане могатъ да пренесатъ отъ огнището на масата.

Но извинението, колкото и любезно да било казано, не свършило работа. Космитѣ на попарения вълкъ се оскубали навредъ, кждето го била полѣла горещата вода.

Другитѣ животни, като видѣли това, изгубили всѣко желание да се качатъ по вжжето.

Тѣ избѣгали единъ презъ другъ. Въ това време костенурката и канарчето се превивали отъ смѣхъ, а заекътъ казвалъ на бѣгашитѣ животни:

— Чакайте, бе! Какво сте се разтичали? Врѣлатавода се свърши. Елате да сръбнемъ по чашка ракия!

Но никое отъ животнитѣ не искало вече да пие отъ заешката ракия.

Зайо Байо, Кума Лиса и Чичо Катранъ.

Веднѣжъ Кума Лиса намѣрила въ гората катранъ и терпентинъ. Смѣсила ги и направила гжсто тѣсто. Омѣсила го и отъ него приготвила единъ черенъ човѣкъ съ широка дреха и цилиндъръ на главата — сжщо като ония плашила, що поставятъ по градинитѣ, за да плашатъ врабцитѣ. Само че това плашило било много лепкаво.

Седнала Кума Лиса да го гледа и да му се радва.

Човѣчето ѝ се виждало много хубаво, но не знаела, какъ да го кръсти. Най-сетне го нарекла Чичо Катранъ: по-добро име не могла да му измисли. Забила тя Чичо Катрана на единъ прѣтъ край пѣтя, па се скрила въ хрусталака — да види, що ще стане.

Кума Лиса не чакала дълго. Миналъ Зайо Байо. Той вървѣлъ и си подсвирквалъ весело: „Йо — йо — йо! Йо — йо — йо! Три — ти — ти! Три — ти — ти!“ И отъ време на време си махалъ късата опашчица. Като съзрѣлъ Чичо Катрана, той се толкова очудилъ, че се спрѣлъ и се изправилъ на заднитѣ си крака.

Чичо Катранъ си мълчелъ и се не помръдвалъ. А Зайо Байо стоелъ и го гледалъ, зѣпналъ отъ очудване.

— Добро утро, господине, — рекълъ по едно време минувачътъ. — Тая заранъ е много хубаво времето, а? Какъ ти се струва?

Черниятъ господинъ не отговорилъ.

— Какъ си? — запиталъ отново Зайо Байо. — Нѣщо ми се виждашъ много умисленъ. Да не ти е умрѣла жената?

Кума Лиса, все още скрита въ хрусталака, си подавала муцуната, за да види по-добре, какво ще стане, а що се отнася до Чичо Катранъ, той нито се помръдвалъ, нито казвалъ дума.

— Какво мълчишъ, като пнъ? — рекълъ Зайо Байо. — Да не си глухъ? Ако си глухъ, кажи си: азъ

мога и силно да викамъ. Цѣлата гора ще ме чуе. Но тия дни си пазя гласа, че съмъ поканенъ да пѣя у едни знатни и богати роднини.

Катраненото човѣче продължавало да мълчи. Кума Лиса гледала отъ хрусталака, безъ да се покаже. А Зайо Байо почувствувалъ, че го догнѣвява.

— Слушай, — рекълъ. — Ти си много надутъ и горделивъ, но азъ знамъ да цѣря такива. Какво си се изправилъ, като нѣкой плантаторъ? Да не мислишь, че всички сж ти слуги? Ще имашъ да вземашъ, приятелю!

Кума Лиса се позасмѣла въ шепата си, но Чичо Катранъ се не уплашилъ отъ думитѣ на Зая Бая: той и тоя пжтъ премълчалъ.

— Азъ ще те науча, какъ да се отнасяшь съ другитѣ, — рекълъ Зайо Байо, вече доста разсърденъ. — Ако ми не снемешъ шапка, не ми се поклонишь и ми не кажешъ „Дрбро утро, господине. Какъ сте?“ — ще ти лепна такава плесница, че има до гробъ да ме помнишь. Разбра ли?

Но Чичо Катранъ не разбралъ, нищо; той продължавалъ да мълчи. Зайо Байо билъ търпеливъ. Той повторилъ още нѣколко пжти своето заплашване, безъ да получи отговоръ. Най-после излѣзълъ отъ търпение. Вдигналъ си предната лапа, дръпналъ я назадъ, замахналъ съ все сила и — пляааааасъ! — лепналъ една толкова силна плесница на Чичо Катрана, че лапата му потънала въ бузата на черния човѣкъ.

Кума Лиса изтрѣпнала, като видѣла това. А Чичо Катранъ — ни лукъ ялъ, ни лукъ мирисалъ, — стоелъ, мълчалъ и гледалъ съ голѣмитѣ си очи.

— Слушай! — викналъ Зайо Байо, страшно разядосанъ. — Или ми пусни ржката, или ще ти зашлевя още единъ плесникъ, та ще ти изкъртя жбитѣ.

Черниятъ човѣкъ мълчелъ и се не помръдвалъ. Тогава Зайо Байо му лепналъ още една плесница, на другата буза. И лѣвата му лапа се залепила и потънала.

— Ти си твърдоглавъ, — рекълъ Зайо Байо, — но азъ съмъ пò-твърдоглавъ и отъ тебе. Ако ми не пуснешъ ржцетѣ, ще те ритна въ корема, та ще ти извадя червата; разбра ли? Пущай ме пò-скоро!

Чичо Катранъ нито пущалъ лапитѣ на Зая Бая, нито му отвръщалъ на заплашванията. Кума Лиса гледала отъ хрусталака, проточила шия отъ любопитство

— Ще ти дамъ да разберешъ! — викналъ Зайо Байо, и като подскочилъ, ритналъ съ двата си крака толкова силно черния човѣкъ, че краката му се залепили о него и тъй си останали.

Зайо Байо се развикалъ, колкото му гласъ държи, че — ако Чичо Катранъ му не пусне ржцетѣ и нозетѣ, той ще го намушка съ главата си, та ще му изпочупи ребрата.

— Ти недей ме гледа мене, че ми е мека козината. Главата ми е като желѣзо. Дето ударя съ нея, пробивамъ!

Но черниятъ човѣкъ се не уплашилъ. Той не пуналъ ни ржцетѣ, ни нозетѣ на Зая Бая. Тогава Зайо Байо се изсилилъ, доколкото можелъ, и го мушналъ съ главата си. Макаръ че ударѣтъ не билъ кой знае колко силенъ, главата на заека се залепила и той не можелъ да я отлепи.

Зайо Байо заплакалъ отъ ядъ. А Кума Лиса изкочила на пжтя и, ужъ нищо не знае, спрѣла се и рекла на Зая Бая:

— Какво правишъ, приятелю? Боришъ ли се съ тоя черенъ човѣкъ? Хайде да видимъ, кой отъ двама ви ще надвие. Той ми се вижда май по-силенъ, защото ти е стисналъ и ржцетѣ, и нозетѣ, и главата, и те не пуца. Какви сте смѣшни и двамата!

И тя почнала да се превива отъ смѣхъ и да се търкаля весело по поляната, за да ядоса още повече заека. Когато ѝ миналъ смѣхътъ, станала и казала:

— Слава Богу, най-сетне те пипнахъ, Зайо Байо. Чини ми се, че тоя пжтъ, не ще можешъ вече избѣга, а? Може и да грѣша, но тъй ми се струва. Ще ямъ днесъ заешко месо.

И, като се приближила, продължила:

— Ей че си глупавъ! Просто не мога да се сдържа отъ смѣхъ. Ха, ха, ха, ха! Ти си бѣше помислилъ, че — като можешъ да скачашъ и като ти прилѣга да лъжешъ и да се хвалишъ — отъ тебе по-голѣмъ нѣма и не може да има. Кой те кара да си пѣхашъ носа навсѣкжде? Кой ти каза да дойдешъ да се запознавашъ съ Чичо Катрана? И кой те залепи о него тъй, че сега не можешъ се отлепи? Кажй де, кой? Ти самъ си си кривъ за всичко. Черното човѣче си стоеше и гледаше

замислено. Повика ли те то да се запознавате? Каква работа имаше ти съ него? Никаква. Просто отъ любопитство ти се заприказва съ него, после се ядоса, като видѣ, че ти не отговаря на питанкитѣ, и най-сетне се сби съ него. Но виждашъ ли, колко е силенъ Чичо Катранъ? Той те стиска и те не пуца. Стой сега, както си, додето донеса слама и сжчки. Ще ги натрупамъ около тебе, ще ги запаля, ще те опека и ще те изямъ. Разбирашъ ли, Зайо Байо? Ще те изямъ. Ще те изямъ, ти казвамъ!

Зайо Байо много добре разбралъ, що е намислила Кума Лиса. Додето тя приказвала, той мислѣлъ, какъ да се отърве.

И той заговорилъ смирено и кротко:

—Виждамъ, че съмъ сбъркалъ, Кума Лисо. Правѣ съ мене, каквото искашъ. Ако щешъ, вари ме, ако щешъ, печѣ ме. Все едно ми е. Само отъ едно ме е страхъ: да не би да ме хвърлишъ — не дай Боже — въ оня кжпинакъ, що расте край пжтя. Тия дни сж ми излѣзли нѣкакви пришки по тѣлото, та ме страшно сърби. Ако ме хвърлишъ въ кжпинака, трънитѣ ще ме избодатъ: нѣма да има кжде да се дѣна отъ мжка.

Кума Лиса размислила и рекла:

— Добре, ще се съжала надъ тебе: нѣма да те пека. Па и кой да върви сега да събира сжчки и слама? То е дълга и широка работа. Струва ми се, че е по-добре да те обеса. Ще те обеса хей на онова дърво-

— Ехъ, като си намислила да ме бесишъ, бесѣ ме. На което щешъ дърво ме обесѣ. Само, моля ти се, недей ме хвърля въ кжпинака, че бодлитѣ ще ми разкъсатъ кожата.

— Шегувамъ се, шегувамъ се, — рекла Кума Лиса. — Какъ ще те обеса: не виждашъ ли, че нѣмамъ вжже? Азъ мисля да те удавя. Ще те удавя хей въ онова блато.

— Удави ме, Кума Лисо, удави ме. Ако щешъ, въ блатото, ако щешъ, въ рѣката ме удави. Само недей ме хвърля, моля ти се, въ кжпинака, че — като се впиятъ ония ми ти тръни въ меката ми кожа — на рашето ще ме направятъ.

— Добре тогава. Нѣма и да те давя. Блатото е далече, а рѣката — още по-далече. Па и носачъ ли

съмъ, че да те мжкна чакъ тамъ? Знаешъ ли, що съмъ намислила? Ще те одера. Чу ли, Зайо Байо? Ще те одера.

— Ехъ, Кума Лисо, що да правя? Падналъ съмъ ти въ ржцетѣ: каквото щешъ, това ще ме правишъ. Ако ти е воля, дерй ме, ако ти е воля, щавй ме. Очитѣ ми извади, ушитѣ ми откжсни, опашката ми изтрѣгни, нозетѣ ми отсѣчи: каквото щешъ прави съ мене; всичко ще претърпя. Само въ тоя проклетъ кжпинакъ недей ме хвърля!

То се знае, че Кума Лиса искала да измжчи колкото се може повече Зая Бая. Тя го хванала за заднитѣ крака, отлепила го отъ катраненото човѣче и го хвърлила право въ кжпинитѣ. Най-напредъ Зайо Байо се изгубилъ въ кжпинака, после сякашъ потъналъ подземи. Но малко следъ това Кума Лиса го видѣла, че седи наврѣхъ могилата на единъ пънъ и си чисти козината отъ катрана съ една клечка.

Какъ да отиде чакъ тамъ Кума Лиса? Наоколо растѣли навсѣкжде кжпини, а тя не обичала да ѝ дератъ кожата и да ѝ скубятъ козината. Разбрала, че тоя пжтъ сж я надхитрили.

А Зайо Байо се провикналъ:

— Благодаря ти, Кума Лисо, че ме отърва отъ проклетия катраненъ човѣкъ. Но що ти трѣбваше да ме хвърляшъ въ кжпинака? Толкова ли ти не мина презъ ума, че азъ съмъ се родилъ и израстналъ всрѣдъ кжпинакъ?

И, като се завъртѣлъ на заднитѣ си нозе, той избѣгалъ, подсвирквайки си весело.

Костенурката сждия.

Въ една отъ предходнитѣ приказки разказахме, какъ Зайо Байо ощавилъ Кумча Вълча. Следъ това нещастно приключение, вълкътъ трѣбвало, разбира се, да прекара дълго време у дома си, докле му порастне нова козина. Другитѣ животни презъ това време минавали на често покрай Зайовата кула, спирали се, поздравявали стопанина и отминавали. Тѣ били решили да жи-

вѣятъ за напредъ въ миръ съ Зая Бая. Дори никое отъ тѣхъ не отивало да навести болния вълкъ.

— Пада му се, — казвали. — Той и Кума Лиса ни скараха и смразиха съ добрия и веселъ Зайо Байо. Нека се лѣкува, както си знае. Богъ да му е на помощъ.

А вълкътъ, изоставенъ отъ всички, трѣбвало да излиза вечеръ — да хлопа по вратитѣ на своитѣ предишни приятели и да ги моли да му кажатъ нѣкакъвъ лѣкъ. Но никоя врата се не отваряла, колкото и силно да тропалъ.

Тѣй минали днитѣ. Зайо Байо толкова дълго не билъ видѣлъ Кумча Вълча, че го помислилъ за умрѣлъ и дори почналъ да го оплаква.

Единъ день той решилъ да излѣзе отъ кулата, за да се поразходи: свила му се душата отъ самотия. Засукалъ си той мустацитѣ, грабналъ си бастунчето, отлостилъ тежката врата и излѣзълъ на пжта. Решилъ — тоя день да се поскита, както правѣлъ пò-рано.

Както вървѣлъ по-пжтя, подскачайки и пѣейки, веселъ и безгриженъ, засмѣнъ, говорейки самъ на себе си, по примѣра на философитѣ и поетитѣ, Зайо Байо отведнѣжъ чулъ нѣкакъвъ жаленъ гласъ.

Спрѣлъ се. Озърналъ се: никого не видѣлъ. Престаналъ да пѣе и да си приказва. Заслушалъ се пакъ. Отново чулъ жалния гласъ, който идѣлъ сякашъ изподъ земята.

Тоя гласъ казвалъ:

— Ааааахъ, несчастниятъ аааазъ! Нѣма ли нѣкой добъръ човѣкъ да мине и да ми помогне? Ооооохъ, умииииирамъ!

— Тукъ става нѣщо страшно, — си казалъ заекътъ и си изправилъ ушитѣ — да чуе по-добре.

После казалъ високо:

— Кой стенѣ и охка? Що се е случило?

Гласътъ се обадилъ отново:

— Моооооля ти, ти се, коооооойто и да си ти, добъръ човѣче. Ела ми помогни, избави ме, моооооля ти се. Вѣчно ще ти бжда благодаренъ. Тая проклета скала ще ме смаже. Оооооохъ, умииииирамъ! Аааааахъ, загииииивамъ!

Гласътъ се сторилъ на Зая Бая познатъ. Но чий може да бжде той? Не го ли е чулъ Зайо Байо въ деня, когато се излѣзъ котелътъ съ врѣлата вода?

Зайо Байо решилъ да бжде тоя пжтъ благородуменъ: има всѣкакви хора по свѣта. Той се приближилъ полекичка къмъ мѣстото, одето се чувалъ гласътъ, сиречь — що да види?

Тамъ лежелъ самъ Кумчо Вълчо, но лежелъ — не както си лежи човѣкъ, когато спи: той лежелъ, затиснатъ цѣлъ отъ една тежка скала. Заекътъ се зачудилъ, че тая скала не е още смазала вълка. Но нѣмало време да размисля той, защо Кумчо Вълчо не е още смазанъ. Сърдцето му се свило отъ жаль: трѣбва да помогне на клетника.

— Слава Богу, че е още живъ, — си казалъ Зайо Байо. — Па и не само е живъ, ами и реве толкова силно, че се чува надалече. О, писъцитѣ му сж толкова жални, че и каменно сърдце би се разтопило!

После казалъ на вълка:

— Зле ти е подъ тая скала: виждамъ, братко. Кажи ми, какъ си попадналъ тукъ?

— Ооооохъ, милички Зайо Байо, спаси ме, че после ще ти разправа всичко.

Заекътъ разглеждалъ скалата и обмислялъ, какъ би можалъ да я вдигне. А вълкътъ си помислилъ, че чака да чуе обяснението.

Тръгналъ бѣхъ, — казалъ той, — при Чича Язовецъ, да му искамъ лѣкъ за ранитѣ си. Не щешъ ли, тая проклета скала се търкулна и ме притисна. Отърви ме, моля ти се. Опитай се да я повдигнешъ — и азъ ще излѣза.

— Та тъкмо това и мисля да направя. Като я повдигна хей отъ тоя край, навѣрно, ще отворя дупка — да можешъ да се измъкнешъ.

Като казалъ това, Зайо Байо се изгърбилъ подъ скалата, напъналъ се и я повдигналъ. Вълкътъ излѣзълъ. По тѣлото му нѣмало тежки рани: скалата го била само одраскала тукъ-таме.

Вълкътъ не знае, що е признателность. Ето че Кумчо Вълчо, щомъ се видѣлъ здравъ и читавъ, си казалъ на ума:

— Тъкмо сега е мигътъ да си отмъстя на заека. И правъ ще бжда. Ако той ме не бѣше полѣлъ съ гореща вода, нѣмаше защо да тръгвамъ нощемъ да диря язовеца. И скалата не би ме затиснала. Значи, вината е негова.

И, вмѣсто благодарностъ, той стисналъ заека за врата и го свилъ на геврекъ. Зайо Байо се развикалъ и почналъ да рита съ крака, дано се отърве. Но Кумчо Вълчо го стисналъ още по-силно. Що да прави? Заекътъ рекълъ:

— Какъ, Кумчо Вълчо? Тѣй ли се отблагодарявашъ ти на ония, които сж ти спасили живота? Хубава работа! Вълча благодарностъ! Не ти прилича!

А вълкътъ се изкискалъ и отвърналъ:

— Ако е за благодарностъ, благодаря ти отъ все сърдце, Зайо Байо, че ме отърва. Още веднѣжъ ти благодаря. Но това не ще ми попрѣчи да те изямъ, защото твоето месце ми се вижда крѣхко и вкусно.

Заекътъ се опиталъ да бие на чувство.

— Що ще кажатъ другитѣ, когато се научатъ, че си изялъ своя спасителъ? Кой ще посмѣе да ти бжде приятелъ? Ако сега те не поглеждатъ, тогава пъкъ всички ще бѣгатъ отъ тебе възмутени.

— Не ме е грижа, що ще кажатъ другитѣ. Доста е — коремътъ ми да бжде пълень. Пакъ ти казвамъ, че благодаря, но моята благодарностъ ще ти помогне толкова да останешъ живъ, колкото твоето извинение помогна на моитѣ косми да порастатъ.

— Ако продължавашъ да говоришъ тѣй, Кумчо Вълчо, ще ме накарашъ никога вече да ти не помагамъ.

— И да искашъ да ми помогнешъ, не ще можешъ, защото следъ малко ще те изямъ. Само въ едно можешъ да ми помогнешъ: то е — да утоля своя гладъ. И за това ще ти благодаря, щомъ ти се толкова харесватъ благодарноститѣ.

Зайо Байо помислилъ малко, па рекълъ:

— Както щешъ. Но едно вземи предъ видъ, моля ти се. Въ моята роднина има законъ, споредъ който никому не е позволено да убива оногова, който му е направилъ добрина. Сигурно и въ тая земя има такъвъ законъ.

— Ба, може и да нѣма. Па и азъ не ща да знамъ, какви сж законитѣ тукъ. За мене сж законъ моитѣ остри жѣби.

— Ти приказвашъ тѣй, че — ако те чуе нѣкой, ще помисли, че си разбойникъ. Само разбойниците не зачитатъ никакъвъ законъ.

Тия думи накарали Кумча Вълча да се позамисли. Той си спомнилъ, че преди време Царьтъ Лъвъ осждилъ на смъртъ Баба Меца за разбойничество. Уплашилъ се.

Заекътъ разбралъ това и рекълъ:

— Давамъ ти право да ме изедешъ, ако сждията реши, че имашъ право. Инакъ ще те осждятъ като разбойникъ. Да вървимъ при сждията. Вуйчо Тарипенъ ще реши, кой отъ двама ни има право.

Вълкътъ се съгласилъ. Запжтили се къмъ живѣлицето на старата костенурка. Вуйчо Тарипенъ, облѣченъ въ дебелия си балтонъ на клетки, съ цилиндъръ на глава, се готвѣлъ да отиде въ сждилището. Кумчо Вълчо му разказалъ, какъ стои работата. Сетне и Зайо Байо разказалъ, кое какъ станало.

Вуйчо Тарипенъ си сложилъ очилата, поизкашлялъ се, погледналъ въ дебелитъ книги съ закони и рекълъ:

— Вашето дѣло е много заплетено. Преди да се произнеса, кой отъ двама ви има право, ще трѣбва да направимъ заедно огледъ на мѣстото, дето е станало произшествието.

Кумчо Вълчо не разбралъ нищо отъ тия думи. Вуйчо Тарипенъ му обяснилъ, че ще трѣбва да разгледатъ мѣстото, кждето Зайо Байо е спасилъ Кумча Вълча.

— Водете ме на мѣстото! — заповѣдалъ той.

Тѣ го завели при високия сипей, при скалата. Стариятъ Вуйчо Тарипенъ обиколилъ нѣколко пжти тая скала, като си пѣхналъ бастуна подъ нея. После се замислилъ, поклатилъ глава и рекълъ:

— Неприятно ми е, че ви безпокоя, но не може другояче. Трѣбва да видя, какъ Зайо Байо е повдигналъ тая тежка скала и какъ Кумчо Вълчо е лежалъ подъ нея, безъ да го смаже. Покажете ми, да видя.

Зайо Байо се изгърбилъ отново, та подигналъ скалата, а Кумчо Вълчо се пѣхналъ подъ нея и тя го затиснала. Вуйчо Тарипенъ запиталъ тогава Зая Бая:

— Точно тъй ли бѣше?

— Не, — отвърналъ запитаниятъ. — Кумчо Вълчо лежеше по-навжтре. Той бѣше цѣлъ затиснатъ отъ скалата.

— Добре тогава. Да го натъквимъ, както си е билъ, щомъ самъ той не може да се натъкми.

Вуйчо Тарипенъ и Зайо Байо търкулнали скалата и тя затиснала Кумча Вълча тъй, че той не можелъ вече да се мръдне подъ нея.

Сетне сждията запиталъ заека:

— Тъй ли лежеше Кумчо Вълчо, когато те помоли да го избавишъ?

— Тъкмо тъй, господине сждия.

— Добре, ще видимъ, кой има право отъ васъ двама ви. Почакайте да си помисля малко.

И Вуйчо Тарипенъ почналъ да се разхожда наоколо. Той разглеждалъ съ най-голѣмо внимание камъка, подъ който пѣшкаръ вълкътъ. После седналъ на скалата и почналъ да чертае съ бастуна си знакове по пѣска, сякашъ търси разрешението на трудната задавка.

Въ това време Кумчо Вълчо се разревалъ.

— Господине сждия, господине сждия! Тоя проклетъ камъкъ ще ме смаже: страшно взе да ми тежи.

— Недей смущава сжда, когато заседава! — викналъ строго Вуйчо Тарипенъ.

Сждията още дълго седѣлъ и черталъ чудни знакове по пѣска. Полузадушениятъ вълкъ се осмѣлилъ още веднѣжъ да извика:

— Господине сждия! Ако ме не извадите изподъ скалата ей сега, нѣма да има вече нужда отъ никакви присжди: следъ малко ще бжда мъртъвъ.

— Ти се провинявашъ въ двукратно непокорство! — викналъ Вуйчо Тарипенъ. — Това е бунтъ срещу държавата. Мълчи, че ще те осжда на смъртъ!

Вълкътъ млъкналъ. А сждията се отдалечилъ на три-четири крачки отъ канарата и рекълъ важно и тържествено:

— Ще бжда справедливъ, макаръ че Зай Байо ми е приятель и ми е правилъ много услуги. Зайо Байо, твоя е вината. Дали госпожа Зайка е имала право да полѣе съ врѣла вода господина Вълчо, това ще реша после, когато пострадалиятъ подаде тжжба срещу нея

Ако се окаже, че това е станало по твоя подбуда, ти ще бждеш осъденъ за подстреквателство. Но сега нека разгледаме това дѣло. По него ти си виновенъ. Нашитѣ закони забраняватъ — човѣкъ да се мѣси въ чужди работи. Ако Кумчо Вълчо е намѣрилъ за удобно да си легне подъ тоя камѣкъ, ти не биваше да му смущавашъ спокойствието, колкото и да е тежѣкъ камѣкътъ: то си е негова работа. Значи, ти се провинявашъ въ непростимо любопитство. Никому не е позволено да смущава другитѣ, когато си почиватъ. Разбра, ли че си виновенъ?

Зайо Байо се засрамиръ, като чулъ това.

Но Вуйчо Тарипенъ продължилъ:

— Слава Богу, обаче, че това е първото престѣпление презъ живота ти. Затова ти прощавамъ. Още повече — че грѣшката ти може да се поправи. Когато си минавалъ по тоя пѣтъ тая сутринъ, ти си отивалъ сигурно нѣкъде. А щомъ си отивалъ нѣкъде, най-добре е било да си продължишъ пѣтя, безъ да прѣчишъ на Кумча Вълча. Тогава той не е отивалъ никъде и сега не отива никъде. Значи, той си е почивалъ и ти не трѣбваше да му нарушавашъ покоя. Ти си го видѣлъ подъ тая скала, че лежи. Добре, че — като си се опиталъ да повдигнешъ камѣка, не си смазалъ почиващия си подъ него. За да поправишъ своята грѣшка, ще оставишъ Кумча Вълча да си лежи тамъ, дето е легналъ.

Тѣй Вуйчо Тарипенъ решилъ дѣлото.

Що се отнася до Кумча Вълча, той не можелъ да изслуша присъдата до край, защото издѣхналъ подъ скалата.

Зайо Байо и Кума Лиса

Единъ день Кума Лиса се била събрала съ приятелки. Една отъ тѣхъ, голѣма клюкарка, ѝ рекла:

— Знаешъ ли, що е приказвалъ за тебе Зайо Байо? Хвалѣлъ се предъ богаташката госпожица Поляна, че баща му те билъ язѣлъ, както се язди конь

— Тѣй ли? — викнала обидено Кума Лиса. — Ще му дамъ да ме разбере! Има да се разкайва за тия думи!

И тръгнала тя веднага къмъ къщата на Зайо Байо — да се скара съ него. Но домакинътъ очаквалъ това. Той билъ залостилъ яко вратата отвътре. Дошла Кума Лиса, потропала. Никой ѝ се не обадилъ. Почукалъ втори пжтъ: „Чукъ! Чукъ! Чукъ!“ Пакъ ѝ се не обадилъ никой. Ударила трети пжтъ, много по-силно: „Данъ! Данъ! Данъ!“

Тоя пжтъ Зайо Байо промълвилъ отвътре съ слабъ гласецъ:

— Кой е? Ти ли си, Кума Лисо? Моля ти се, направи ми едно голѣмо добро: иди повикай лѣкаря Таралежко! Много съмъ боленъ: и глава ме боли, и стомахъ ме върти, и нозетѣ ми сж сванати. Не мога да мръдна.

Лисицата рекла отвънъ:

— Я отвори, да ти кажа нѣщо много по-важно отъ твоята болестъ.

— Какъ ще отворя, като немога да се помръдна? Кажй го отъ тамъ!

— Знаешъ ли що? Госпожица Поляна ни кани да ѝ отидемъ на гости. Азъ обещахъ да те отведа. На вечеря ни кани. Хайде пригответи се по-скоро, че нѣма време!

Зайо Байо повторилъ, че е много боленъ. Кума Лиса възразила, че е здравъ, но се преструва.

— Пъкъ и боленъ да си, не си боленъ на умира-не. Станй, разходй се: ще ти мине!

— Не, Кума Лисо, кълна ти се, че не мога да се помръдна. Повървай ми!

— Добре. Ако не можешъ да вървишъ, азъ ще те взема на ржце и ще те онеса.

— Какъ ще ме вземешъ на ржце? Лесно ли се носи болникъ? Ами ако ме изпуснешъ?

— Че толкова ли ме смѣташъ за слаба? Кълна ти се, че нѣма да те изпусна.

— Не може. Не съмъ съгласенъ. Ако искашъ да ме качишъ на гърба си, тръгвамъ, но иначе — не.

— Съгласна съмъ и това да направя. Нали знаешъ, че приятель въ нужда се познава?

— Вѣрно е. Но какъ ще те яхна, като нѣмашъ седло?

— Ехъ, какъвъ си, пѣкъ и ти! И безъ седло може. Не си тежкъ, та да ми счупишъ грѣбнака. Ще ме яхнешъ и толкова.

— Ти забравяшъ, Кума Лисо, че съмъ боленъ. Безъ седло не мога.

— Добре, най-сетне. И седло ще намѣря. Хайде излизай!

— Донеси седлото, че после. Но недей забравя да вземешъ и юзда!

— Юзда ли? Че защо ти е пѣкъ и юзда?

— Да има за що да се дѣржа. Инакъ ще падна. Ржцетѣ ми сж слаби.

— Ехъ, пѣкъ и ти, колко си придириливъ!

Ще се дѣржишъ за ушитѣ ми.

— Кжси ти сж ушитѣ, Кума Лисо. Юзда ми трѣбва.

— Харно, Зайо Байо, и юзда ще ти донеса.

— Но ще трѣбва и наочници.

— Тѣй ли? Е, да ти кажа право, тебе се не угажда. Защо ти сж пѣкъ и наочници? Нѣма да тегля кола.

— Знамъ те, че си малко страхлива. Ако нѣмашъ наочници, току вижъ, че си се изплашила отъ нѣкой пѣнъ край пѣтя и си ме хвърлила. Ще се пребия.

— Добре. И наочници ще донеса.

— То се знае, че ще намѣришъ и чифтъ шпори, нали?

— Шпори ли? Ти ставашъ смѣшенъ, братко Зайо. Защо ще ти бждатъ? Да не мислишъ да ме мушкашъ съ тѣхъ? Че азъ конь ли съмъ?

— А, дума да не става за мушкане, Кума Лисо! Кой мисли да те мушка? Нѣма такава нѣщо. Но нали ти казахъ, че нозетѣ ми сж ослабнали. Като има да ми тежи по нѣщо на всѣки кракъ, пѣ-добре ще се крепя на гърба ти.

— Най-после, като искашъ шпори, и шпори ще ти донеса. Но чуй пѣкъ и азъ какво ще ти кажа.

— Какво, Кума Лисо?

— Азъ ще те отнеса на гърба си близо до кжщата на госпожица Ливада, а ти ще слѣзешъ и пешкомъ ще влѣзешъ въ двора. Бива ли?

— Охъ, Кума Лисо. Ами ако не мога да слѣза и да вървя? Ти ще ме съсипешъ отъ ходещъ.

— Стига си се пъкъ ти преструвалъ. Нима не ще можешъ да изходишь три-четири крачки?

— Добре. Съгласенъ съмъ. Само миръ да има: да се не караме.

Додето Кума Лиса донесѣ седлото и другитѣ нѣща, Зайо Байо си казвалъ, като ходѣлъ по стаята:

— Тая проклета лисица е намислима да ме изиграе, но азъ не бива да ставамъ глупавъ. Ще трѣбва да си отварямъ очитѣ на четири.

Едва Зайо Байо се измилъ, счесалъ и си засукалъ мустацитѣ, ето ти, че иде Кума Лиса, оседлана и обуздана, като нѣкое конче отъ ония, които играятъ въ цирковѣтъ. Тя се спрѣла предъ Зайовата кѣща и почнала да си хапе юздата и да цвили, сѣщо като нѣкой конь. Зайо Байо ѝ се качилъ и я подкаралъ.

Когато стигнали до мѣстото, кѣдето се били наговорили — Зайо Байо да слѣзе, Кума Лиса се спрѣла.

— Хайде, — рекла, — слизай: стигнахме.

Но на Зайо Байа се никакъ не слизало, па той ималъ и нѣщо друго на умъ.

— Карай! — рекалъ и мушналъ лисицата съ шпоритѣ.

Кума Лиса не искала да върви, но я заболѣло. Ще — не ще, тръгнала отново. Дори препуснала — отъ страхъ, да не би да усѣти пакъ шпоритѣ въ ребрата си. Ездачѣтъ стигналъ досрѣдъ двора. Госпожица Ливада седѣла съ гоститѣ и гостенкитѣ си на балкона. Зайо Байо се не спрѣлъ, а пришпорилъ лисицата и я припусналъ къмъ обора, дето вързватъ конетѣ. Вързалъ я и, безъ да каже дума, се върналъ, та отишелъ при гоститѣ.

Следъ като се ржувалъ съ всички, той имъ казалъ:

— Нали ви говорѣхъ, че Кума Лиса е наша семейна кобила? Вие видѣхте сами това. Наистина, тя се е отучила да препуска, защото не съмъ я яздилъ скоро, но се надявамъ, че — следъ нѣколко ездѣ — ще привикне.

Като казалъ това, той се изсмѣлъ силно и си засукалъ самодоволно мустака. А въ това време Кума Лиса, вързана за яслитѣ, се кѣсала отъ ядъ.

Когато се свършила вечерята и гоститѣ почнали да се разотиватъ, Зайо Байо отишелъ въ обора, отвързалъ лисицата, яхналъ ѝ се и, като поздравилъ гордо домакинята, препусналъ къмъ гората.

Кума Лиса тичала мълчаливо: дума не продумала. Но Зайо Байо разбиралъ, че тя му готви нѣщо. Затова стоелъ на щрекъ. Додето била още предъ къщата на госпожица Ливада, Кума Лиса вървѣла добре. Но щомъ се отдалечила, почнала да се изправя на заднитѣ си крака, да рѣмжи, да рита, да хули ездача си, да пѣхти, да сумти. Правѣла всичко, за да го свали отъ гърба си. Но — напраздно. По-скоро би успѣла да се освободи отъ сѣнкати си, отколкото отъ тоя ездачъ. Напѣне ли се да се изгърби, или се вдигне на заднитѣ си нозе, Зайо Байо ѝ забивалъ безмилостно шпоритѣ въ ребрата, тя се умирявала и почвала да тича още по-силно.

Но ето, че по едно време Кума Лиса се ухитрила да легне. Тръшнала се на земята и почнала да се търкала. Ездачътъ, разбира се, падналъ. Ала, додето да се изправи Кума Лиса, Зайо Байо търтилъ да бѣга между храститѣ.

— Колкото щешъ бѣгай, — викнала подиръ него лисицата; — сега вече не можешъ избѣга, отъ мене!

И наистина, тя го настигнала. Зайо Байо едва успѣлъ да се скрие въ едно хралупато дърво. Дупката била тѣсна, та Кума Лиса не можала да се пѣхне следъ заека. Но тя решила да го изчака додето излѣзе. Легнала на тревата да си почине.

Кума Лиса била толкова уморена отъ препускането, че на драго сърдце би си дори и поспала, но се боела — да не би да изпусне заека. Затова се зарекла да си не склапя очитѣ. Додето лежела и се прозѣвала, долетѣлъ Чичо Соколчо.

Като видѣлъ Кума Лиса, че лежи на земята, той си разтърсилъ крилата, навелъ си главата на страна и продумалъ:

— Богъ да прости Кума Лиса. Умрѣла е, горката.

— Кой ти каза, че съмъ умрѣла? — обадила се лисицата. — Никакъ не съмъ и мислила да умирамъ. Но знаешъ ли, колко съмъ тичала, додето уловя това проклето зайче и го затворя въ тая хралупа?

— Че защо го затвори, а го не изеде?

— Защо ли? Затворихъ го да го гоя за Коледа.

— Чакъ до тогава ли ще го чакашъ? Ами ако избѣга?

— Какъ ще избѣга? Азъ нали го пазя? Тази хралупа си е моя. И зайчето си е мое?

Като чулъ тия думи Чичо Соколчо, страшно му се прияло крѣхко заешко месце.

— Знаешъ ли, какво ще ти кажа, Кума Лисо? — рекълъ той. — Както съмъ ти дошелъ на гости, хайде да изедемъ твоето зайче. Кой ще ти чака чакъ до Коледа?

Лисица, това и чакала.

— Бива, — отвърнала тя, — но ти ще трѣбва да постоишъ да го попазишъ предъ хралупата, додето азъ отида да си донеса сѣкирата, че да го заколя.

— Съгласенъ съмъ, — казалъ Чичо Соколчо.

И той застаналъ предъ дупката да пази.

По едно време отъ хралупата се зачулъ гласъ:

— Ехъ, де да бѣше сега тукъ Чичо Соколчо! Голѣма плячка бихъ му хваналъ.

Чичо Соколчо си казалъ на ума:

— Навѣрно, зайчето не знае, че азъ съмъ тукъ. То си мисли, че го пази лисицата.

И, като си престорилъ гласа, ужъ говори Кума Лиса, рекълъ.

— Да речемъ, че Чичо Соколчо е наблизо. Каква плячка ще хване?

— Ако бѣше тука, щѣхъ да му кажа да застане предъ малката дупка, а не предъ голѣмата, дето стоишъ сега ти. Въ хралупата има една много тлъста катерица, тъкмо като за него. Той ще я причака, а азъ ще я подгоня, и — като затисна съ гърба си голѣмата дупка, катерицата ще скочи право въ ноктитѣ му.

— Лесна работа, щомъ е тъй, — казалъ Чичо Соколчо. — Азъ ще повикамъ ей сега Чичо Соколчо.

И, като рекълъ това, отишалъ, та застаналъ предъ тѣсната дупка, отъ другата страна на дървото. Заекътъ започналъ въ това време да драще по хралупата, сякашъ гони нѣщо, и следъ малко избѣгалъ презъ голѣмата дупка.

Скоро следъ това дошла Кума Лиса съ брадва на

рамо. Безъ да каже дума, тя започнала да сѣче дървото.

— Полека сѣчи,—рекълъ Чичо Соколчо,— да не пребиешъ катеричката.

— Не бой се, — отвърнала лисицата; — азъ си знамъ силата на ржцетѣ. Но кой ти каза, че има катерица?

— Никой не ми е казалъ, но тъй ми се струва.

Лисицата пресѣкла дървото и видѣла, че нѣма никакъвъ заекъ.

— Кжде ти е зайчето, Кумо Лисо?

— Тамъ, кждето ти е катеричката, Чичо Соколчо.

Кума Лиса и чичо Чакалчо.

Веднѣжъ Чичо Чакало и Кума Лиса се срещнали на пжтя въ една гора.

— Какъ си, Чичо Чакалчо?

— Зле сжмъ, Кума Лисо. Отъ три деня не съмъ хапналъ нищо. А ти какъ си?

— Охъ, недей ме пита! Червата ми сж се слепили отъ гладъ. Търбухътъ ме боли, та едвамъ вървя.

Както си приказвали, ето че по пжя се задалъ Дѣдо Човѣкъ, съ свински бутъ подъ мишница. Дветѣ животни почнали да си преглъщатъ лигитѣ, като видѣли месото.

— Де да можехъ да си кусна мѣничко отъ тоя тлѣстъ бутъ! — рекълъ тихо чакалътъ

— Де да можехъ пѣкъ азъ да го преполовя! — казала лисицата.—Като го гледамъ свѣтъ ми се завива.

Дѣдо Човѣкъ се все повече и повече приближавалъ, а животнитѣ гледали мазния свинси бутъ, цѣли облещени. Очитѣ имъ останали въ него.

— Знаешъ ли, що намислихъ? — рекълъ най-после чакалътъ на лисицата.

— Казвай по-скоро, Чичо Чалалчо!

— Азъ ще сподиря Дѣдо Човѣка, а ти ще ме следвашъ, но отъ далече. Искашъ ли?

— Не ща. Защо само да се разхождаме следъ бута и да ни текатъ лигитѣ?

— Тамъ е работата, че нѣма само да се разхожаме азъ мисля да отнема бута отъ Дѣдо Човѣка.

— Какъ ше го отнемешъ?

— Върви следъ мене и ще видишъ.

Лисицата тръгнала, а чакалътъ се затекълъ, та настигналъ човѣка, изравнилъ се съ него и му казалъ:

— Добра стига, дѣдо, Накжде си тръгналъ?

— По работа. А ти накжде?

И азъ по работа. Хайде да вървимъ заедно.

— Да вървимъ.

Като вървѣли малко, чакалътъ започнълъ да сумти.

— Защо сумтишъ такъвъ? Да не си настиналъ?

— Не съмъ, но нѣщо ми мирише много лошо. Увѣрърявамъ те, че не мирише на трендафили, нито на зрѣли праскови.

— А на що мирише?

— На лешъ. Дори на по-лошо отъ лешъ.

Повървѣли още малко. Чакалътъ си запушилъ носа.

— Защо си запушвашъ носа? Да не би да те боли отъ чистия въздухъ?

— Какъвъ ти чистъ въздухъ? Не мога да гърпя миризмата на онова, което носишъ подъ мищница. Що е то, дето мирише толкова отвратително?

— Свински бутъ.

— Отде си го взелъ? Той е разваленъ. Да не мислишъ да тровишъ съ него кучетата?

— Ба, никакъ не мисля. Понесълъ съмъ го да го ямъ. Нима толкова зле мирише?

— Увѣрявамъ те. Ти трѣбва да имашъ крема, та го не усѣщашъ. Просто не може да се търпи.

Човѣкътъ се засрамилъ. А ето че тъкмо тогава една едра зелена муха почнала да се върти около бута и да брѣмчи. Чакалътъ се отстранилъ край пѣтя и продължилъ да върви съ запушенъ носъ.

Човѣкътъ се спрѣлъ.

— Що да направя съ тоя бутъ? — рекълъ. — Жаль ми е да го хвърля: пари съмъ далъ за него.

Чакалътъ отвърналъ:

— Кой ти каза да го хвърлишъ? Трѣбва само да го изчистишъ. Като бѣхъ малъкъ, чувахъ, че гнило месо се изчиствало, като не отъркаля въ праха. Ставало като прѣсно, сякашъ ей сега е заклано. Опитай!

— Ами какъ ще го ямъ, следъ като се напращи? Нѣма ли да се изцапа?

— Азъ не съмъ опитвалъ. Нали ти казахъ? Само съмъ слушалъ да говорятъ. Но ми се струва, че—ако се изцапа—лесно е да се измие въ рѣката или на извора.

— Добре, но азъ нѣмамъ вжже. Съ що да вжржа месото?

Ще ти намѣря, дѣдо. Азъ съмъ живѣлъ дълго въ гората: знамъ, кжде има вжжета.

И, като припналъ къмъ гората, чакалътъ се върналъ следъ малко съ цѣло кълбо повлѣци и лиани. Но той не забравялъ презъ това време да си държи носа все запушенъ.

— Ето съ какво ще вържешъ бута, дѣдо.

— Ами това вжже не е ли много дълго?

— Никкъкъ не. Азъ ще вържа месото, а ти ще го мъкнешъ и ще си вървишъ. Вѣтърътъ ще го духа, прахътъ ще го чисти — и то ще се отвърне.

Вързали месото и Дѣдо Човѣкъ го помъкналъ, а Чичо Чакалчо грабналъ единъ клонъ и тръгналъ подиръ бута — ужъ да го пази отъ мухи.

— Азъ ще се грижа за твоето месо, — рекълъ. — Ти си върви спокойно.

И той се наистина погрижилъ за него. Отвързалъ го и вмѣсто него вързалъ единъ тежкъ камъкъ. Човѣкътъ си вървѣлъ и не забележилъ нищо. Когато Кума Лиса настигнала Чичо Чакалчо, тя видѣла бута, грабнала го и го отнесла въ гората. Още малко повървѣлъ Дѣдо Човѣкъ, па рекълъ да се обърне — да попита чакала, очистило ли се е месото.

Но кжде е Чичо Чакалчо? Обърналъ се човѣкътъ насамъ — нататкъ: никжде го нѣма.

Въ това време чакалътъ билъ вече настигналъ Лисицата. Тѣ сложили бута на единъ камъкъ и почнали да се препиратъ, агнешко ли е месото, или свинско.

— Свинско ще да е.

А лисицата твърдѣла:

— Не. Агнемко изглежда да е.

Решили да го опитатъ. Кума Лиса хапнала едно кжсче, затворила си очитѣ, премляснала единъ-два пжти, сдѣвкала месото, пакъ мляснала съ езика и казала:

— Чичо Чакалчо, наистина е свинско.

— Азъ нали ти казахъ, че е свинско? Ти не върваше.

— Не вѣрвахъ, но сега повѣрвахъ. Ималъ си право. Да го скриемъ за утре. Ще покнимъ гости и ще го изедмъ. Утре ми е именния день.

— Не може тъй, — казалъ Чичо Чакалчо. — Дай поне да го накуся. Ти си добре хапна, а на мене не давашъ; това не е право.

— Азъ хапнахъ едно съвсемъ мѣничко кжсче—само да видя, свинско ли е месото или агнешко. И ти знаешъ сега, че е свинско, и азъ знамъ. Нѣма защо да го опитваме.

Кума Лиса говорѣла тъй, защото била намислила презъ нощъта да скрие нѣкжде бута и да го изеде сама. Но тъкмо такава намѣрение ималъ и Чичо Чакалчо.

— Че е свинско месото, свинско е, — рекълъ той. Ала ние не знаемъ, дали е отъ питомна свиня, или отъ дива. Ти като хапна отъ него, що ще кажешъ, а?

Кума Лиса помислила малко, па рекла:

— Не можахъ да разбера отъ одно хапване. Ако хапна още едно кжсче — още едно съвсемъ мѣничко кжсче — ще ти кажа веднага.

— Да имашъ да вземашъ, — рекълъ чакалтъ ядосанъ — и то не на шега. — Все ти ли ще да опитвашъ? Сега е мой редъ.

И той отхапналъ толкова едро кжсче, колкото му била широка устата. Затворилъ си очитѣ и почналъ да го дѣвче. Дълго го дѣвкалъ и мляскалъ. Най-сетне се облизалъ, помислилъ малко и рекълъ:

— Кумо Лисо, това месо е отъ питомна свиня.

— Тъй ли? Чакай да го опитамъ и азъ тогава.

— Не, не може. Трѣбва да има справедливостъ. Ти го опита веднѣжъ — и азъ веднѣжъ. Утре ще си хапнемъ отъ него пакъ. За днесъ ни стига.

— Бутѣтъ билъ пушенъ и доста солень. На Чичо Чакалчо се допило вода.

— Кумо Лисо, — рекълъ. — Постой, моля ти се, да пазишъ месото, докле ида до извора да се напия. Но ми обещай, че нѣма да ядешъ отъ него.

— Обещавамъ ти, Чичо Чакалчо. Нѣма да се допра до него.

— Закълни ми се, Кумо Лисо.

— Кълна ти се, Чичо Чакалчо.

Заклела се лисицата. Но кой не знае, що е лисича клетва? Тя не трае и день до пладне. Щомъ чакалътъ се изгубилъ задъ храститѣ, Кума Лиса изела единъ доста едъръ кжсъ отъ бута. Чакалътъ се върналъ много скоро, защото нѣмалъ довѣрие на своята съдружница.

Той си изтрилъ устата, погледналъ бута и рекълъ:

— Струва ми се, Кума Лисо, че месото е намалѣло.

— Все ще да е намалѣло, — отвърнала лисицата.

Нали хапнахме и двама отъ него? Забрави ли?

Помня, но ми се струва, че го оставихъ много по-голѣмо. Да не си яла отъ него?

— Какъ ще ямъ? Нали ти се заклекъ?

— Закле ми се, но гладенъ клетва не знае.

За да отклони разговора, лисицата запитала чакала:

— Кжде е изворътъ, отъ който ходи да пиешъ вода?

И на мене се припи.

— Ще минешъ пжтя. Отвжде има една поляна.

Като минешъ и нея, ще стигнешъ до една пропасть.

Надъ пропастьта се издига скалистъ връхъ. Като се изкачишъ на него, ще видишъ извора: той е на самия връхъ.

Лисицата отишла да търси извора, а чакалътъ дигналъ бута, изровилъ дълбока дупка и го зарилъ въ нея, па покрилъ прѣстъта съ листа и клони.

Кума Лиса се лутала дълго да търси извора, за който и говорилъ Чичо Чакалчо, но не могла да го намѣри. Изкачила сс на върха, заобикокила го, слѣзла долу, потърсила тукъ, подирила тамъ — никжде нѣмало изворъ. Разбрала тя, че чакалатъ я е измамилъ. Изморена и ядосана, Кума Лиса се върнала на поляната, дето била оставила чакала.

Още отдалеко тя зачула писъци и викове.

Що е това?

Спрѣла се лисицата и се вслушала. Толкова били страшни писъцитѣ, че тя замръзнала на мѣстото си. Не знаела, що да прави и накжде да върви.

Изадъ храститѣ се чувалъ гласътъ на Чичо Чакалчо, който пищѣлъ и се молѣлъ:

— Моля ти се, дѣдо Човѣче, пустни ме! Моля ти се, стига ме би: ще ме пребиешъ. Не съмъ виновенъ азъ: лисицата ти грабна месото. Пустни ме!

А въ сжщото време се чували силни удари съ тояга.

Лисицата не можела да разбере, каква е тази работа. А ето каква била. Чичо Чакалчо откършилъ единъ сухъ клонъ и, като чулъ, че иде Куми Лиса, почналъ да удря съ него единъ дънеръ, сякашъ бие нѣкого. Разбира се, хитриятъ чакалъ умѣлъ много майсторски да изпищява следъ всѣки ударъ, та лисицата помислила, че го е хваналъ човѣкъ и го бие, та ще го съсипе отъ бой.

— Патъ! Кютъ! — чувало се задъ храститѣ.

— Моля ти се, Дѣдо Човѣче, пушни ме! Мола ти се, пожали ме! — чувало се следъ това.

Но тоягата безмилостно повтаряла ударитѣ:

— Прасъ! Прасъ!

— Кликъ! Клакъ!

— Панъ! Пунъ!

— Бахъ! Бухъ!

— Прасъ! Трясъ!

А лисицата, спрѣна всрѣдъ поляната, слушала зло-радно и винаги, когато се раздаде ударътъ, казвала:

— Пада ти се. Нека те биятъ! Ти ми се подигра съ оня кладенецъ, като ме прати за зеленъ хайверъ. Яжъ сега боя — да знаешъ другъ пжтъ! Следъ нѣколко време ударитѣ престанали. Кума Лиса чула, че по тревата се влѣче нѣщо тежко. Чичо Чакалчо помъкналъ единъ пънъ, а ней се сторило, че човѣкътъ е помъкналъ чакала. Кума Лиса се разтреперила и почнала да се озърта — кжде да се скрие.

Тъкмо въ това време изтичилъ чакала и, тичайки, викналъ:

— Бѣгай, Кумо Лисо, че Дѣдо Човѣкъ те търси! Бѣгай, колкото ти крака държатъ!

Лисицата си плюла на краката и не посмѣла вече да се вести по тия мѣста. Чакалътъ, разбира се, изелъ свинския бутъ, безъ да кани гости за именния день на лисицата. Той го изелъ самъ, безъ гости.

Кума лиса умрѣла.

Много пжти се опитвала Кума Лиса да излѣже Зая Бая—и все тя оставала излѣгана. Най-после се отчаяла толкова много, че не знаела, що да прави.

Както вървѣла по пжтя, скръбно навела глава, срещналъ я стариятъ Кумчо Вълчо. Следъ като се поздравили, както правятъ всички добри приятели, Кумчо Вълчо рекълъ:

— Кума Лисо, нѣщо не ми се виждашъ добре. Какво има?

— Нищо нѣма, Кумчо Вълчо, — развикала се тя. — Увѣренъ бжди, че нѣма нищо!

И тя почнала весело да бърбори и да се смѣе, за да успокои Кумчо Вълча, че наистина нѣма нищо. Но той знаелъ за всичко, що било станало между лисицата и заека: по цѣлата гора се приказвало отъ нѣкое време само за това.

— Недей казва, Кума Лисо, че нѣма нищо! Азъ добре знамъ, че вие съ Зая Бая не можете да се търпите. Той се подиграва съ тебе навсѣкжде. Все се хвали, че те билъ надхитрювалъ. Виждамъ, че те е ядъ, и съмъ намислилъ да ти помогна.

... Че какво има да ми помагашъ?

— Какво ли? Азъ ще ти кажа, какъ да хванешъ Зая Бая.

— Какъ мислишъ да стане това?

— Ти ще го уловишъ, като го примамисъ да дойде у васъ.

— Туй ли било то? Че веднѣжъ и два пжти ли съмъ се опитвала да го примамя? Той е много хитъръ и се досѣща веднага.

— Тогава остави на мене — азъ да ти го доведа. Искашъ ли?

— Искамъ. Какъ да не искамъ? Но какъ ще стане това?

— Ще видишъ. Много лесно. Ако той е хитъръ, ние ще излѣземъ два пжти пò-хитри.

— Но кажи ми, какво мислишъ да правишъ!

— Ти ще си отидешъ въ кжщи и ще легнешъ. Ще се престоришъ на умрѣла. Нищо нѣма да казвашъ, додето Заяо Байо не дойде и си не сложи лапитѣ върху

тебе. Кълна ти се, че ще го хванемъ и ще се нагостимъ съ неговото месце. Съгласна ли си?

— Съгласна съмъ.

Тая работа се видѣла на лисицата много добре нагласена. Тя се зарадвала, че най-сетне ще пипне Зая Бая и ще си отмъсти за всичкитѣ му подигравки.

Когато Кума Лиса си отишла въ къщи, Кумчо Вълчо се запжтилъ за дома на Зая Бая. Потропалъ на вратата:

— Чукъ! Чукъ! Чукъ!

Никой се не обадилъ.

Почукалъ още веднѣжъ:

— Данъ! Данъ! Данъ!

Пакъ се не обадилъ никой.

Похлопалъ трети пжтъ:

— Токъ! Токъ! Токъ!

Чулъ се гласътъ на заека:

— Кой тропа?

— Единъ приятель.

— До гуша ми е дошло отъ приятели.

— Азъ съмъ ти най-вѣрниятъ приятель, Заяо Байо. Отвори ми да ти кажа една новина.

— Кажи я отвънъ!

— Новината е лоша. Страхъ ме е да ти не припадне, като я чуешъ.

— Недей ме жали толкова, — рекълъ заекътъ, като надникналъ отъ прозореца; той любопитствувалъ много да узнае новината, колкото и да е лоша.

— Тая заранъ умрѣ клетата Кума Лиса, Богъ да я прости.

— Че азъ не съмъ гробарь — да ми казвашъ това. Богъ да прости умрѣлитѣ, да живѣятъ живитѣ! Ами, като е умрѣла Кума Лиса, кжде ти сж жалейнитѣ дрехи?

— Отивамъ да ги облѣка, приятелю. Бѣхъ тръгналъ на гости у Лисини. Влизамъ. Гледамъ я — горката легнала, не шава. Пипнахъ я — студена и вкоченѣла. Дойдохъ да ти обадя. Вие бѣхте съ нея голѣми приятели: иди да ѝ запалишъ свѣщъ.

Като рекълъ това, Кумчо Вълчо се отдалечилъ съ бързи крачки, ужъ нѣма повече време за разговоръ. А Заяо Байо седналъ и се усмихналъ. Почесалъ си ухото

веднѣжъ-дважъ и се запиталъ на ума си, дали го не лѣже Кумчо Вълчо.

— Може пѣкъ и да е умрѣла. Най-добре ще бѣде да отида — самъ да видя.

Стигналъ Зайо Байо до кѣщата на Кума Лиса. Всичко било тихо. Гласъ не се чувалъ. Потропалъ заекътъ — никой му не отвърналъ. Пооткрехналъ вратата и погледналъ. Въ стаята било полумрачно. Осмѣлилъ се да влѣзе, но се спрѣлъ до вратата. Тогава видѣлъ, че Кума Лиса лежи на одѣра неподвижно, като мъртвецъ, а до възглавето ѝ свѣти голѣма свѣщъ. Лежи лисицата и се не помръдва. И дума не ще, че е умрѣла.

Съмнение не може да има: Кумчо Вълчо е билъ правъ.

Свило се сърдцето на зайчето отъ жалъ. Макаръ че били врагове съ лисицата, като я видѣло мъртва, домжчнѣло му много. Дори сълзи му потекли отъ очитѣ.

— Богъ да прости Кума Лиса, — рекло и се прекръстило, па запалило една свѣщъ.

После я погледало и рекло съ по-високъ гласъ:

— Клетата Кума Лиса! Нѣма кой да стои при нея да я пази да не би да я прескочи котка, та да се вампиряса. Дори и Чичо Соколчо не е дошелъ, а тѣ бѣха голѣми приятели. И Кумчо Вълчо се, е запилѣлъ нанѣкжде: нѣма го още. Не бива да я оставямъ сама. Ще постоя, додето дойде нѣкой другъ.

Като гледалъ мъртвата лисица, на Зая Бая се сторило по едно време, че тя си поотваря очитѣ.

— Кума Лиса май не е мъртва, ами е примрѣла. Но кой я знае пѣкъ? Може и мъртва да е, а мене да се е сторило, че е жива. Все пакъ, ще остана, макаръ че сега имамъ много работа.

Малко следъ това лисицата си пакъ поотворила очитѣ — да види, тамъ ли е още зайчето. То забелязало това и рекло:

— Ба, Кума Лиса била жива! Тя изглежда мъртва, но ми се струва, че е жива. Чуваъ съмъ, че когато отидешъ при мъртвецъ, той си дигалъ заднитѣ крака и извиквалъ: „Вахууу!“

Разбира се, зайчето казало това отъ хитрость — за да разбере, мъртва ли е лисицата, или се преструва.

Но Кума Лиса си лежела и не мръдвала. Тогава заекът казалъ съ още по-високъ гласъ:

— Чудна работа! Кума Лиса лежи като мъртва, а не прави, както правятъ мъртвитѣ. Мъртвитѣ — истинскитѣ мъртви — си вдигатъ заднитѣ крака и викатъ: „Вахуууу!“

И що станало следъ това? Кума Лиса си отведнѣжъ вдигнала заднитѣ крака и се развикала, колкото ѝ гласъ държи: „Вахууууу! Вахуууууу! Вахууууууу!“

Като чулъ това, Зайо Байо побѣгналъ толкова силно, сякашъ сж го подгонили всички ловджийски псета отъ околността.

Зайо-Байо и опашката на Кума Лиса

За да се запази отъ неочаквани нападки и да живѣе въ миръ и спокойствие, Зайо-Байо издигналъ надъ кжщата си висока кула. Като видѣли това, и другитѣ животни решили да си направятъ хубави кжщи. То се знае, че не всички били трудолюбиви като Зая-Бая. Нѣкой се задоволявали съ това, че поразширили дотогавашнитѣ си жилища, а други ги украсили. Едни изровили по-дълбоки подземия, само за да си крятъ тамъ храната, други само смѣнили завеситѣ на прозорцитѣ, трети сковали по една барака до кжщитѣ си, колкото да се каже, че сж направили нѣщо.

Кума Лиса решила да нареди нови керамиди надъ своята кжща.

— Когато ми остане повечко време, — казвала тя на приятелитѣ и приятелкитѣ си, — ще си издигна нова кжща, много по-висока отъ Зайовата. Но сега имамъ много работа. Па и лисичетата искатъ много разноски: пари ми не стигатъ за висока сграда.

Разчуло се навредъ, що крои да прави Кума Лиса.

И Зайо-Байо узналъ за тия кроежи. Рекълъ да наmine край Лисини, за да види, какъ върви работата.

Първитѣ дни нѣмало нищо. Лисицата все се канѣла да се залови за работа. После почнала да пренася керемиди. Най-сетне наченла да сваля старитѣ отъ покрива и да нарежда нови.

Една заранъ Зайо-Байо, като приближилъ къмъ Ли-

сината кжща, зачулъ силни удари съ чукъ. Той видѣлъ Кума Лиса, че се е качила на покрива и набива силно керамидитѣ съ чукъ.

Но той видѣлъ и нѣщо друго, което било много по-важно за него. Въ единъ кжтъ на двора имало новъ калаенъ сждъ, а въ него билъ обѣдтъ на Кума Лиса. Ястието миришело на толкова хубаво, че на Зая-Бая потекли лагитѣ.

И ето що си казалъ тогава Заяо-Байо:

— Както съмъ гладенъ, струва ми се, че този обѣдъ е приготвенъ не за оная, която реди горе керемидитѣ, а за мене. Много ще съжелявамъ, ако го не изямъ, преди да си тръгна.

Следъ това се провикналъ:

— Добъръ день, Кумо Лисо! Какъ си?

Лисицата била ядосана, че ѝ не спори работата.

— Добре, отвърнала му тя, — но съмъ толкова заета, че нѣмамъ време да се разговарямъ съ бездѣлници.

— Тъй ли? Какъ ти върви работата?

— Нали виждашъ? Върви.

— Що правишъ на покрива?

— Поправямъ го, за да издържи презъ есенята, когато завалятъ силнитѣ дъждове.

— Колко е часътъ?

— Часътъ е часъ за работа, а не за приказки.

— Както си ядосана, струва ми се, че ти не върви твърде работата, а? Какво ще кажешъ?

— Нищо нѣма да кажа. Остави ме на мира.

— Май че имашъ нужда отъ помощникъ, както ми се вижда.

— Че имамъ, имамъ, но отде да го взема? Помощници се не намиратъ току тъй.

Зайо-Байо си засукалъ единия мустакъ и казалъ:

— Ако е за помощници, и азъ бихъ ти помогналъ, Кумо Лисо. На младини бѣхъ голѣмъ майсторъ въ претърсване на покриви. Който ме погледне, завиждаше ми: толкова бързо работѣхъ. Недей мисли, Кумо Лисо, че се гордѣя, та нѣма да ти помогна. Готовъ съмъ. Нали знаешъ, че приятелъ въ нужда се познава?

— Много ще ти благодаря, Заяо-Байо, ако ми помогнешъ.

Заекътъ си съблѣкълъ дрехата, сложилъ я на зе-

мята, опрѣлъ до нея, на стената, бастунчето и се пока-терилъ на покрива. За единъ часъ той наредилъ толкова керемиди, колкото лисицата не можела да нареди и за два. Керемидитѣ били съ по две дупки всѣка. Трѣбвало да се забиватъ гвоздеи въ дупкитѣ. Тъкмо тая работа се виждала на Кума Лиса най-мжчна. Удари съ чука по гвоздея, а той се изкриви или пъкъ чукътъ спуска керемидата.

А Зайо-Байо билъ наистина майсторъ въ тая работа. Той бързо налучвалъ главичкитѣ на гвоздеитѣ и удрялъ винаги точно дето трѣбва.

„Чукъ-чукъ! Чукъ-чукъ!“ — и керемидитѣ се нареждали една до друга, сякашъ никнатъ гжби.

Зайо-Байо работилъ, додето се умори. А той се не уморявалъ лесно, защото билъ пъргавъ и свикналъ на трудъ. Додето работѣлъ, обаче, той си мислѣлъ, по каквъ начинъ да пипне обѣда на лисицата. Чукалъ и нареждалъ керемиди до керемиди. Докле Кума Лиса нареди единъ редъ, той нареждалъ два, че и три.

По едно време, като ковѣлъ, видѣлъ, че Лисината опашка се мотае предъ него.

Зайо-Байо си казалъ на ума:

— Дяволъ да го вземе! Защо ли нѣкои иматъ такива дълги опашки? Навѣрно, само да прѣчатъ на другитѣ.

И той блъсналъ Лисината опашка — да му не бърка! Но, веднага следъ това, видѣлъ, че опашката е пакъ предъ него.

— Страхъ ме е, че ща объркамъ въ работата, — си казалъ Зайо-Байо. — Запомнилъ съмъ, че щомъ почнатъ да ми досаждатъ, сбърквамъ.

И той продължилъ най-внимателно да кове.

Изведнѣжъ Кума Лиса се развикала:

— Ай, ай, ай! Ай, ай, ай! Зайо-Байо, ти си ми заковалъ опашката! Помогни ми, Зайо-Байо! Помогни ми да си извадя опашката! Ти си я заковалъ!

Зайо-Байо си затворилъ най-напредъ едното око, а после — другото, сетне се почесалъ по тила и накрай отговорилъ:

— Това не може да бжде, Кумо Лисо. Кълна ти се, че не съмъ ти заковалъ опашката. Бога ми, не съмъ. Какъ ще я закова? Та нѣмамъ ли очи? Нали ви-

ждамъ, кжде кова? Ти се подигравашъ съ мене, Кумо Лисо. Помни, що приказвашъ!

Но лисицата продължавала да пици, да крѣщи, да вика съ все сила:

— Охъ, опашката ми! Охъ, хубавата ми опашка! Зайо-Байо, ти си я заковалъ. Откови я, че ме боли! Откови я по-скоро!

А заекътъ казалъ:

— Кой знае, Кумо Лисо? Може пъкъ и право да казвашъ. Но тукъ се нищо не вижда. Ще слѣза да погледна отъ долу.

Зайо-Байо слѣзълъ по стълбата. Погледналъ къмъ покрива и рекълъ съ тжженъ гласъ:

— За съжаление, Кумо Лисо, виждамъ, че си имала право. Азъ съмъ ти наистина заковалъ опашката. Чудя се, какъ съмъ можалъ да направя това. Кжде ми е билъ умътъ? Кжде ми сж били очитѣ? Никога не ще си простя тая немарливостъ. Много ми е мжно, Кумо Лисо, повѣрвай ми! Да бѣхъ чулъ, че другъ нѣкой е направилъ това, не бихъ повѣрвалъ.

Кума Лиса пищѣла, викала, крѣскала. Но нищо не помагало. Зайо-Байо се оплаквалъ отъ своята немарливостъ, но не отивалъ да помогне на лисицата. А опашката ѝ била здраво закована. Тя не можела да я измъкне по никъкъвъ начинъ.

— Ахъ, какъвъ съмъ глупавъ! продължавалъ да се оплаква Зайо-Байо. — Биваше ли да направя такова нѣщо? Да закова опашката на най-добрата си приятелка! Откакъ стана това, отъ скръбъ ми се разтвори цѣла дупка въ стомаха. Що да правя?

Кума Лиса продължавала да пици, да вика и да крѣщи. А Зайо-Байо продължавалъ да говори:

— Ахъ, каква голѣма дупка ми се е отворила отъ скръбъ въ стомаха! Но, ако се не лъжа, ей въ она кжтъ има калаенъ сждъ съ нѣщо за ядене. Дали не ще може съ него да запълня тази дупка?

И, безъ да се бави, Зайо-Байо отхлупилъ сжда и почналъ да яде. Той изелъ зеленчука, после — вареното месо и най-сетне изпилъ сока. Много му се усладило.

Като си обърсалъ устата съ пеша на дрехата, той казалъ:

— Не си спомнямъ — никога да съмъ скърбѣлъ толкова, колкото сега, поради това, че по невнимание съмъ заковалъ опашката на Кума Лиса — тая дълга опашка, тая хубава опашка. Не съмъ виждалъ друга опашка, толкова дълга и хубава. Трѣбва да съмъ гледалъ задъ себе си, кагато съмъ я заковалъ. Страшенъ глупакъ съмъ, наистина! Никога нѣма да си простя това.

И, като казалъ тия думи, Зайо-Байо се обърналъ на петитѣ си и си отишелъ съ весело подсвиркване.

Кума Лиса е много хитро животно, най-хитро, споредъ нѣкой, отъ всички животни. Но изглежда, че Зайо Байо е по-хитъръ отъ нея. Не се знае, дали е успѣла да си извади опашката. Нѣкой казватъ, че още стои на покрива съ закована опашка.

Кумчо Вълчо

(сръбска приказка)

Единъ селянинъ си ималъ куче. Додето било младо, пазѣло и стадото и кжщата му, но като остарѣло, не можело ни да върви подиръ овцетѣ, ни да пази кжщата, както правѣло по-рано. Стопанинѣтъ си казалъ:

— Това куче не е за мене. Не заслужава и хлѣба, що яде. Ще го отведа да го обеса.

Вързалъ му на шията вжже и го повелъ къмъ гората. Избралъ дърво и се заловилъ да вързва вжжето, но кучето го погледнало толкова жаловито и такива едри сълзи му потекли отъ очитѣ, че селянинѣтъ се съжалилъ надъ животното.

— По-добре, — казалъ, — да умре отъ гладъ, отколкото да го беся.

Вързалъ го за дървото и си отишелъ. А кучето останало въ гората и почнало да вие и да си оплаква днитѣ. Единъ вълкъ го зачулъ и се приближилъ.

— Какво си се разквичалъ, приятелю? — запиталъ той.

— Охъ, остави се, Кумчо Вълчо! Господарѣтъ ми ме върза тукъ — да умра отъ гладъ.

— Пада ти се, разбойнико! Помнишъ ли, колко пжти си ме гонилъ, когато съмъ искалъ да си грабна нѣкоя овчица, за да се нахраня? И на тебе дойде редъ да потеглишъ малко. Но недей бра грижа: азъ съмъ жалостивъ, ще те отърва отъ мжжитѣ ти.

— Какъ ще ме отървешъ? Ще ме отървешъ ли? Направй ми това добро!

— По-голѣмо добро отъ това ще ти направя: ще те изямъ, та да не страдашъ вече.

— Че защо?

— Нали ти казахъ? Искамъ да те отърва отъ мжки. Па ми се ще и да ти се отплатя за това, че си ме гонилъ цѣли години подъ редъ. Ще те изямъ съ кожа и кости.

— Глупавъ си ти, Кумчо Вълчо. Затлъстѣлъ си, та не знаешъ вече, що правишъ. Бива ли следъ вкусно говеждо да ядешъ тогаво кучешко месо? Не ме ли виждашъ, че съмъ кожа и кости? Месото ми е като гнила мърша.

— Каквото ще да е, по-добре него да изямъ, отколкото да гладувамъ.

— Тогава направѣ нѣщо друго! Угой ме, па после ме яжъ. Донеси ми малко конско месо да си хапна, да ми се поизопне кожата, да напълнѣя, че после прави съ мене каквото ти е воля.

Вълкътъ си казалъ:

— Умно говори това куче.

И отишълъ, та удавилъ едно конче, па отмъкналъ половината на кучето.

— Яжъ! — рекълъ. — Яжъ и гледай да напълнѣешъ, че не мога да те чакамъ дълго!

Казалъ това и си отишълъ. Кучето почнало да яде. Нахранило се добре и легнало, та си отспало. Следъ два деня вълкътъ дошълъ и го запиталъ:

— Какъ си, братко? Поправи ли се вече?

— Слава Богу, започнахъ да се поправямъ малко, но още съмъ слабъ. Да ми бѣше донесълъ нѣкоя овчица, добре щѣше да направишъ. Тогаво месото ми би станало по-сладко и отъ агнешко.

Вълкътъ се съгласилъ и съ това. Отишелъ на полето, скрилъ се задъ единъ храстъ и се притаилъ да пази, кога овчарътъ ще подкара стадото. Избралъ една тлъста овца, най-едрата отъ всички, скочилъ и се хвърлилъ върху нея. Стисналъ я за врата и я отнесълъ на кучето.

— Ето ти и овца, — рекълъ. — Яжъ сега и се угодявай!

Кучето изело овцата и дошло на себе си. Върнали му се силитъ. Когато вълкътъ го попиталъ, какъ е, то отвърнало:

— Още ми трѣбва, братко, за да напълнѣя. Усѣщамъ, че съмъ костеливъ и сухъ. Да можешъ да ми донесешъ единъ овенъ, ще затлъстѣя като свиня. Да ти е драго да ме ядешъ.

Вълкътъ му донесълъ и овенъ, но му казалъ:

— Повече не нося. Ти ми излѣзе май скъпичко. Следъ два деня ще дойда да те изямъ. Бжди готовъ.

И наистина, като минали два деня, вълкътъ отишелъ при кучето. То било изяло овена и било прехапало вжжето. Като видѣло вълка, почнало да го лае.

— Ахъ, ти, проклето псе! — викналъ Кумчо Вълчо. — Какъ смѣешъ да ме лаешъ? Ей сега ще те направя на кжсове.

— Опитай се! — рекло кучето.

Шапали се. Вълкътъ дърпа, кучето дърпа, — а все вълчи косми летятъ по въздуха. Едва успѣлъ вълкътъ да се откъсне и да избѣга. Затекалъ се съ все сила къмъ гората. Свилъ се подъ едно дърво да се отмори, но — като чулъ кучешки лай — отново търтилъ. Добралъ се най-сетне до гжстака, легналъ подъ единъ храстъ и почналъ да си ближе ранитѣ.

— Ухъ, какъ ме излѣга това проклето псе! — почналъ да си говори Кумчо Вълчо. — Отъ сега нататъкъ падне ли ми живина, веднага ще я ямъ; нѣма да я чакамъ да се угои.

Отморилъ се вълкътъ и тръгналъ да си търси храна. Видѣлъ, че на едно бърдо се е изправлъ козелъ

— Стой, козльо, да те изямъ!

— Защо ще си чупишъ зжитѣ, Кумчо Вълчо, да ме ядешъ?

— Защото съмъ гладенъ.

— Има друго, по-добро срѣдство. Застани ей тамъ, подъ бърдото. Разтвори си устата на широко. А азъ ще се зотичамъ и — бухъ! — право въ устата ти. Ще ме глътнешъ и ще се наситишъ.

Вълкътъ застаналъ подъ бърдото и си разтворилъ устата колкото можалъ повече. А козелътъ се засилилъ, полетѣлъ като стрела и ударилъ Кумча Вълча по челото толкова силно, че го повалилъ полумъртавъ на земята. После — бѣжъ да го нѣма!

Вълкътъ полежалъ два—три часа, докле се свѣсвилъ. Главата го болѣла, та отъ болки не виждалъ нищо предъ себе си. Изправилъ се и почналъ да си мисли: дали е глътналъ козела, или не е? Мислилъ, мислилъ, па най-после рекълъ:

— Ако бѣхъ изялъ козела, търбухътъ ми щѣше да е пъленъ, а сега е съвсемъ празенъ. Проклетиятъ козелъ! Излѣгалъ ме е! Ще му дамъ да разбере!

Като казалъ това, спусналъ се къмъ селото — да търси козела. Него не намѣрилъ, но видѣлъ свиня съ прасенца. Хвърлилъ се да удуши едно, ала свинята му не дала. Грухнала и се хвърлила върху него.

— Назадъ, свиньо проклета! Какъ смѣеш да ми прѣчишъ? И тебе ще изямъ, и прасетата ти на веднѣжъ ще глътна.

— Чакай! — рекла свинята. — До сега не ти бѣхъ казала дума, но тоя пжтъ ще ти река, че си голѣмъ глупакъ.

— Глупакъ ли? Защо?

— Ето защо. Самъ разсжди: какъ ще ядешъ тия мръсни прасета? Че нали трѣбва най-напредъ да ги измия, па после?

— Добре тогава. Хайде по-скоро да вървимъ да ги измиемъ, че съмъ много гладенъ.

Отишли при една голѣма воденича. Свинята рекла на вълка:

— Ти, Кумчо, застани ей тукъ, на сухото, да си не измокришъ кожуха, а пѣкъ азъ ще кжпя прасетата едно по едно и ще ти ги подавамъ.

Вълкътъ се зарадвалъ.

— Ето, това се казва плячка! — си рекълъ на ума и се спрѣлъ на брѣга, подъ моста.

Свинята дръпнала затворката на яза и водата хливнонала, грабнала вълка и почнала да го върти. А свинята повела прасенцата къмъ кжщи. Нахранили се, напили се и легнали да спятъ.

Кумчо Вълчо едва смогналъ да се измъкне отъ водата. Триста пжти проклелъ той хитрата свиня, но никакви клетви му не помогнали да се нахрани. Тръгналъ съ празенъ тѣрбухъ по гората. Скиталъ се, скиталъ се, па ударилъ отново къмъ селото. Не намѣрилъ ни козела, ни свинята съ прасеата. Край сметището видѣлъ, че лежи нѣкаква мърша.

— Гладенъ всичко яде, — си казалъ Кумчо Вълчо. — Като се стѣмни, ще се наямъ съ тая мърша. Подобре мърша, отколкото празенъ тѣрбухъ.

Като се свечерило, то слѣзълъ въ селото и почналъ да яде мършата. Но единъ ловецъ го билъ дебналъ още презъ деня. Теглилъ му пушката и го повалилъ върху сметището.

Тѣй загиналъ глупавиятъ вълкъ. Умрѣлъ гладенъ, но не отъ гладъ, а отъ куршумъ.

Кума Лиса и синигерчето

(френска приказка)

Единъ синигеръ билъ кацналъ на клонката на единъ хралупатъ джбъ. Кума Лиса минала случайно презъ тамъ. Тя видѣла синигера и го поздравила съ дълбокъ поклонъ.

— Добъръ день, братовчеде! Приблѣжи се да се цѣлунемъ!

— Да се цѣлунемъ ли, казвашъ? Какъ не! Не те ли е срамъ, стара лицемѣрко? Какъ мога да бжда азъ братовчедъ на такава крадла и насилница, като тебе? Знаешъ ли, колко невинни птици се оплакватъ, че си имъ грабнала съ измама малкитѣ? И колко сърни те проклинатъ, че си имъ отвлѣкла сърненцата? Колкото и да се преструвашъ, никой не ще ти повѣрва вече.

— Господи Боже! — викнала лисицата тѣжно. — Колко недовѣрливъ е станалъ свѣтътъ! Поне ти, братовчеде, нѣма защо да се оплаквашъ отъ мене. Да ти кажа ли една важна новина? Нашиятъ царъ, благородниятъ Левъ, е обявилъ, че отъ сега нататѣкъ между всички животни ще царува вѣченъ миръ. Разбирашъ ли, що значи това?

— Разбирамъ, но не ми се вѣрва.

— Отъ сега нататѣкъ никое животно не ще напада друго. Каквито свади и вражди да е имало до днесъ между животнитѣ, тѣ трѣбва да престанатъ. И, слава Богу, най-сетне всички животни ще заживѣятъ въ миръ и сигурностъ. Голѣмитѣ нѣма да разкъсватъ малкитѣ. А малкитѣ нѣма да се боятъ отъ голѣмитѣ. Всички ще заживѣятъ братски.

— Добре, добре, Кума Лисо! Хубави приказки си се научила да разказвашъ. Но намѣри другиго да ти повѣрва! Азъ не съмъ отъ тѣхъ. Не ми трѣбватъ твоитѣ цѣлувки.

— Страшно си недовърливъ, синигерцо! Чуй, що ще ти кажа! Азъ ще те цѣлуна съ затворени очи, щомъ се толкова боишъ. Съгласенъ ли си?

— Добре, съгласенъ съмъ. Съ затворени очи, може. Хайде си затвори очитѣ!

Лисицата замижела и съ сладко очакване си протегнала врата — да я цѣлуне сингерътъ. То се знае, че намѣрението ѝ бало — щомъ я докосне синигерчето съ кълвуна си, тя да го грабне и разкъса.

Но ето що станало.

Синигерътъ нахъсалъ мѣхъ и го стисналъ въ кълвуна си. После подхвъркналъ и натрилъ силно муцуната на Кума Лиса съ мѣха. И когато лисицата си отворила устата — да ухапе птичето, успѣла да налапа само мѣхъ и едно листче, което се било залепило за мѣха.

Синигерътъ се обадилъ отъ своята градинка:

— Ахъ ти, коварна Кумо Лисо! Такъвъ ли ти е мирътъ? Да не бѣхъ избѣгаль ъвреме, ти щѣше да ме глътнешъ. Та казвашъ, че билъ сключенъ миръ, а? Не ми трѣбва мене такъвъ миръ. Безъ него ще ми бжде по-добре.

Лисицата се засмѣла.

— Много си страхливъ бе, синигерчо! Не разбра ли, че азъ направихъ това на шега? Искаше ми се само да те уплаша. Добре. Искашъ ли да си затворя очитѣ втори пжтъ? Ще ме цѣлунешъ ли?

— Затвори ги! Ще те цѣлуна. Само че нѣма да мърдашъ: разбра ли?

— Добре. Нѣма.

Кума Лиса си затваря още веднѣжъ очитѣ. Тя замижава здраво и се готви да ухапе птичето, щомъ го усѣти, че се е приближило.

Синигерътъ хвърква, клѣвва лисицата — но не по муцуната, а по челото — и кацва отново на високия клонъ. Въ мига, когато усѣща, че синигерътъ е до устата ѝ, тя си затваря отведнѣжъ челюститѣ, но между тѣхъ се не оказва нищо.

Ахъ, тоя проклетъ синигеръ! И тоя пжтъ я е измамилъ. Дяволитѣ да го взематъ! Голѣмъ хитрецъ е той.

Синигерчето се обадило:

— Що е това, Кумо Лисо? Тъй ли си държишъ ти честната дума? Хубава работа! И още искашъ да ти вѣрватъ!

— Много си страхливъ, синигерчо! Бива ли да говоришъ тъй? Че азъ искамъ само да те изпитамъ: мигаръ не разбра това?

— Не ти вѣрвамъ на думитѣ.

— Добре. Било — каквото било. Да забравимъ всичко станало. Да се помиримъ, мили братовчеде. Да се цѣлунемъ като роднини. Прости ми, ако съмъ сгрѣшила предъ тебе.

Но въ тоя мигъ нѣщо накарало лисицата да наостри уши.

Зачули се звуци на ловджийски рогъ, а после се задали ловци и слуги. Чулъ се и лай на кучета.

Кума Лиса търтила да бѣги — колкото ѝ крака държатъ.

А синигерътъ се обадилъ отъ върха на джба и викналъ подире ѝ:

— Чакай, Кумо Лисо! Кжде припна отведнѣжъ? Та нали има сключенъ миръ между животнитѣ? Защо се боишъ отъ кучетата? Върни се — да се цѣлунемъ като роднини!

Лисицата се не обърнала дори, а' отговорила бѣжешкомъ на синигера:

— Че мирътъ е подписанъ, подписанъ е. И нашиятъ царъ — благороениятъ Лъвъ — отговаря за него. Той ще накаже всѣкиго, който дрѣзне да го наруши. Но изглежда, че новината не е още разгласена навсѣкжде. Тия хора не сж я чули, види се.

— Върни се тогава, та ги почакай тукъ, па имъ я кажи! Бива ли да нарушаватъ мира? Предупреди ги, че благородния Лъвъ ще ги накаже.

— Нѣмамъ време. Бързамъ. Бѣхъ забравила, че ме чака важна работа.

Вие разбирате, каква важна работа е чакала лисицата. Има ли по-важна работа отъ тая — да запази живота си?

Съдържание :

	Стр.
1. Морски деца (англ. приказка)	3
2. Князь-козле (полска приказка)	56
3. Зайо Байо и животнитѣ (негърски приказки)	63
4. Зайо Байо, Кума Лиса и чичо Катранъ	71
5. Костенурката сѣдия	75
6. Зайо Байо и Кума Лиса	81
7. Кума Лиса и чичо Чакалчо	87
8. Кума Лиса умрѣла	93
9. Зай-Байо и опашката на Кума Лиса	96
10. Кумчо Вълчо (сръбска приказка)	101
11. Кума Лиса и синигерчето (френска приказка).	105

ПОВЕЧЕ ОТЪ 6,000,000

екземпляри сж продадени само
въ Германия отъ книгата —

ПЕШО ЧОРЛАВИЯТЪ

(Весели и печални истории за непослушнитъ деца: Пешо Чорлавиятъ. — Васко Пакостникътъ. — Мишо Пръстосмукачътъ. Филипъ Немирникътъ. — Петко Заплесътъ. — Колю Отнесениятъ. — Иванчо Скакалецътъ. — Чернитъ деца. — Непослушната Павлинка и др.).

ТАЗИ КНИГА Е НЕЗАМЕНИМА
ЗА ДЕЦА ДО 10 ГОДИНИ :: :: :: :: ::

ЦЕНА 30 ЛЕВА

Намира се у всички книжари и
книгоиздателство

СТ. АТАНАСОВЪ—СОФИЯ,
ул. Н. Рилски, № 36.